

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra etiky, psychologie a charitativní práce

DIPLOMOVÁ PRÁCE

ETIKA PRO PŘÍZNÁNÍ VÝSLUHOVÝCH NÁLEŽITOSTÍ PŘÍSLUŠNÍKŮ OZBROJENÝCH SIL A BEZPEČNOSTNÍCH SBORŮ V DEMOKRATICKÉM POLITICKÉM SYSTÉMU

Vedoucí práce :   Ing. Jaroslav Šetek, Ph.D.
Autor práce :   Bc. Filip Remiš
Studijní obor :   Etika v sociální práci
Forma studia :   Prezenční
Ročník :   2.

2014

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury. Prohlašuji, že, v souladu s § 47b zákona č.111/1998 Sb., v platném znění, souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě (v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Teologickou fakultou) elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb., zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Dne: 2014

Podpis: .....

Děkuji Ing. Jaroslavu Šetkovi Ph.D., za laskavé vedení diplomové práce, cenné rady, vzácné připomínky a metodické vedení. Děkuji za trpělivost a čas, který mi věnoval.

OBSAH

ÚVOD	5
1. EXISTENCE BEZPEČNOSTNÍCH SBORŮ A OZBROJENÝCH SIL – VÝCHOZÍ FILOSOFIE	7
1.1 Rozdělení rolí armády, policie a zpravodajských služeb ve společnosti	8
1.2 Lidské zdroje v ozbrojených silách a bezpečnostních sborech	11
1.3 Historická východiska	13
2. ADAM SMITH A KAREL MARX ETICKÉ DILEMA O POZICI LIDSKÝCH ZDROJŮ PŘI ZAJIŠTĚNÍ OBRANYSCHOPNOSTI A BEZPEČNOSTI STÁTU PŘI VIZI BUDOUCÍ SPOLEČNOSTI BEZ OZBROJENÝCH KONFLIKTŮ	15
3. REALITA - INDUSTRIÁLNÍ SPOLEČNOST S PŘÍVLASTKEM RIZIKOVÁ	18
4. TEORIE VÁLKY DLE CLAUSEWITZE	21
5. ETICKÉ HODNOCENÍ VÁLKY	23
5.1 Ozbrojené konflikty jako projev krize duchovních hodnot.....	23
5.2 Charakteristika válek.....	23
5.3 Teorie spravedlivé války.....	25
6. POZICE OZBROJENÝCH SLOŽEK VE SPOLEČNOSTI	27
7. STAV VÝZKUMU V ARMÁDĚ BEZPEČNOSTNÍCH SLOŽEK – PROFESE VOJENSKY ORGANIZOVANÁ	29
7.1 Etické dilema služby lidských zdrojů	30

8. DEONTOLOGIE VE SLUŽEBNÍCH POMĚRECH A ETICKÉ KODEXY ARMÁDY A POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY	31
8.1 Etické kodexy policie a armády české republiky	31
8.1.1 Etický kodex Policie České republiky.....	32
8.1.2 Znění jednotlivých pravidel kodexu Policie České republiky.....	32
8.2 Etický kodex Armády České republiky.....	34
8.2.1 Znění jednotlivých pravidel kodexu Armády České republiky.....	35
9. VÝCHOZÍ FILOSOFIE K PROBLEMATICE VÝSLUHOVÝCH NÁLEŽITOSTÍ	37
10. HISTORICKÉ ETAPY PŘIZNÁNÍ VÝSLUHOVÝCH NÁLEŽITOSTÍ NA ÚZEMÍ BÝVALÉHO ČESKOSLOVENSKA	38
10.1 Postoj období do roku 1918.....	38
10.2 Postoj období od roku 1918.....	38
10.3 Postoj Československa k období nacistické okupace v letech 1939-45	40
10.4 Období 1945-1948.....	41
10.5 Období komunistické nadvlády 1948-1989.....	41
10.6 Období po roce 1989 vznik demokratického politického systému	42
11. HISTORICKÁ ANALÝZA ASPEKTŮ PŘI PŘIZNÁNÍ VÝSLUHOVÝCH NÁLEŽITOSTÍ	43
11.1 Období Rakouska-Uherska.....	43
11.2 Období novodobých dějin Československa a České republiky.....	44
11.3 Období od roku 1918 do roku 1939	44
11.4 Období nacistické okupace 1939 – 1945.....	48
11.5 Období 1945 – 1948.....	49
11.6 Období komunistické nadvlády.....	49
11.7 Období 1948 – 1989.....	50

11.7.1 Odchodné	52
11.7.2 Výsluhový příspěvek	52
11.8 Období 1969 -1989.....	52
11.8.1 Uvolněním	53
11.8.2 Propuštěním	54
11.8.3 Odnětím nebo ztrátou hodnosti.....	54
11.8.4 Skončení služebního poměru příslušníka přijatého na dobu určitou	55
11.8.5 Odchodné	55
11.8.6 Platové vyrovnání.....	56
11.8.7 Příspěvek za službu.....	56
11.8.8 Úmrtné	57
11.9 Období 1990 – 1992.....	58
11.9.1 Odchodné	59
11.9.2 Platové vyrovnání	59
11.9.3 Příspěvek za službu	59
11.9.4 Úmrtné.....	60

12. PRÁVNÍ ÚPRAVA SKONČENÍ SLUŽEBNÍHO POMĚRU OD VZNIKU ČR (OD 1. 1. 1993) .....

12.1 Souvislosti se zákon č. 186/1992 Sb., o služebním poměru příslušníků Policie České republiky.....	63
12.1.1 Zrušení služebního poměru ve zkušební době	63
12.1.2 Uvolnění ze služebního poměru.....	63
12.1.3 Odmítnutí složit služební přísahu.....	64
12.1.4 Propuštění ze služebního poměru.....	64
12.1.5 Důvody propuštění.....	65
12.1.6 Lhůty pro rozhodnutí o propuštění.....	65
12.1.7 Propouštěcí důvody.....	66
12.1.8 Propouštěcí lhůty.....	67
12.1.9 Zákaz propuštění v ochranné době.....	67
12. 1. 10 Uplynutí doby, na níž byl služební poměr sjednán.....	68

12. 1. 11 Smrt policisty.....	68
12. 1. 12 Ztráta hodnosti.....	68
12. 1. 13 Nároky po zrušení rozhodnutí o skončení služebního poměru.....	68
12. 1. 14 Peněžité nároky související se skončením služebního poměru.....	69
12. 1. 14. A Odchodné.....	69
12. 1. 14. B Platové vyrovnání	70
12. 1. 14. C Příspěvek za službu	70
12. 1. 14. D Úmrtné	71
12.2 Služební poměr vojáka z povolání.....	71
12.3 Komparace zákona č. 186/1992 Sb., se zákony č. 154/1994 Sb., zákon č. 76/1959 Sb., a zákon č. 221/1999 Sb. – realizace etického aspektu.....	72
12.4 Etické hledisko - Rozšíření režimů služebního poměru	73
12.5 Skončení služebního poměru a nároků s jeho skončením souvisejících podle zák. č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů	74
12.5.1 Skončení služebního poměru.....	74
12.5.2 Odchodné.....	76
12.5.3 Výsluhový příspěvek.....	76
12.5.4 Jednorázové odškodnění.....	77
12.5.5 Úmrtné	77
12.6 Závěrečná komparace a vyhodnocení dopadů nového služebního zákona	77
12.6.1 Zahraniční zkušenosti.....	77
12.7 Komparace finančních náležitostí při ukončení služebního poměru podle zákona č. 153/1923 Sb., a zákona č. 100/1970 Sb.	78
12.7.1 Jednorázové dávky odbytné a odchodné.....	78
12.7.2 Platové vyrovnání.....	79
12.7.3 Příspěvek za službu / výslužné.....	79
12.7.4 Úmrtné.....	80

12.8 Komparace finančních náležitostí při ukončení služebního poměru podle zákona č. 186/1992 Sb., a zákona č. 361/2003 Sb.	80
12.8.1 Platové vyrovnání	80
12.8.2 Výsluhový příspěvek	80
12.8.3 Úmrtné	81
13. ANALÝZA ETICKÝCH ASPEKTŮ VÝSLUHOVÝCH NÁLEŽITOSTÍ PO ROCE 1990.....	82
13.1 Etické aspekty v kontextu ke službě za období komunistické nadvlády.....	82
13.2 Finanční náležitosti příslušníků ve služebním poměru.....	83
13.3 Etická dilema výsluhových náležitostí mimo legislativy o služebních poměrech.....	84
14. FINANČNÍ ZABEZPEČENÍ Z POHLEDU TRVALÉHO SOCIÁLNÍHO SYSTÉMU – ZAHRANIČNÍ PRACOVISTĚ.....	86
15. VÝZKUM POVĚDOMÍ ETICKÉHO MYŠLENÍ U VÝSLUHOVÝCH NÁLEŽITOSTÍ POLICIE A ARMÁDY ČESKÉ REPUBLIKY NA ÚZEMÍ JIHOČESKÉHO KRAJE.....	87
ZÁVĚR	90
Seznam použité literatury.....	93
Seznam zkratk.....	99

ÚVOD

Lidská společnost se musela od nepaměti v zájmu své existence vypořádávat s různými nepříznivými vlivy. Na nesčetných faktorech lze dokonce konstatovat, že se prostřednictvím zvládnání nepříznivých vlivů lidstvo vyvíjelo. Současnost vnáší do chápání nepříznivých vlivů novou kvalitu. Vyjadřuje ucelený a cílevědomý přístup, nikoli pouze tzv. metodu učení se z pokusů a omylů.

Ohlédnutí za minulým stoletím nutí k zamyšlení nad činností ozbrojených sil a bezpečnostních sborů ve společnosti. Historické události této éry daly v evropském regionu šance a prověření osobní statečnosti a morálních kvalit příslušníků těchto ozbrojených složek. Jednalo se zejména o tyto události: 1. a 2. světovou válku a vznik totalitních politických systémů - nacismus a komunismus. V souvislosti s těmito válečnými konflikty se jednalo o dobrovolné i vnucené sociální role v pozicích válečníků. V souvislosti s totalitních politických režimů se mimo jiné jednalo i o dobrovolný vstup do služeb tohoto skupinového zla, a to prostřednictvím služebního poměru v represivních složkách (bezpečnostních složkách a ozbrojených sil). Na příkladu tehdejšího Československa za období nadvlády Komunistické strany Československa lze uvést nechvalně proslulou Státní bezpečnost působící ve složkách ministerstva vnitra a ministerstva obrany.

Z výše citovaných historických aspektů se autor zaměřuje na cíl práce. Tím je na základě interdisciplinárního přístupu společenskovedních disciplín (historických, etických, ekonomických a sociálních nauk) podat analýzu a výklad existence výsluhových náležitostí ze služby v ozbrojených silách a bezpečnostních sborech v etických souvislostech. Jejich dimenze je značně rozsáhlá, je to dáno politickými aspekty (tedy službou v demokratickém a totalitním systému) a morálními kvalitami lidských zdrojů, které do služeb státu vstupují.

Výsluhové náležitosti nejsou žádnou novinkou, což mimo jiné dokládá předložená práce. Současné odborné studie, které se zabývají touto problematikou, jsou orientovány pouze na dimenzi sociálního zabezpečení, práva a ekonomie. To potvrzují mimo jiné i získané studie ze zahraničí. Je tomu tak proto, že příslušníci těchto složek jsou v současnosti ve státech Evropské unie a NATO považováni za zvláštní samostatnou kategorii personálu státní správy. Vyplývá to z jejich převážně „negativních“ zvláštností služby pro demokratický politický systém, to se projevuje v oblastech lidských práv a svobod, politických práv, sociálně pracovních a trestně právních. Proto se k těmto

skupinám stahují zvláštní pravidla ze systému sociálního zabezpečení. Oproti systému civilního sektoru, jehož zaměstnanecké vztahy fungují na bázi pracovně právních vztahů, služební poměry deklarují vyšší standardy. Je to dáno také tím, že z hlediska teorie právních disciplín je systém pracovního práva součástí soukromého práva, kdežto služební poměry součástí veřejného, neboť prioritou je zajištění zájmu státu v oblasti fungování jeho bezpečnosti.

Organizační struktura systému přiznávání a výplaty výsluhových náležitostí jsou plně v působnosti politické reprezentace každého státu. Orgány Evropské unie, politické struktury a velení NATO, Rada Evropy nestanovují direktivně svým členům ani budoucím potencionálním kandidátům žádné závazné standardy týkajících se sociálního zabezpečení příslušníků silových složek státu.

Pro analýzu etických aspektů výsluhových náležitostí je také zrealizován výzkum. Jeho cílem je potvrdit či vyvrátit hypotézu jaká je sociálně etická dimenze názorů u personálu Policie a Armády České republiky na uvedenou problematiku. Výzkum byl realizován v regionu Jihočeského kraje (Týn nad Vltavou, Bechyně, Tábor, České Budějovice). Důvodem pro výběr těchto měst jsou značné historické kořeny s dislokací vojenských útvarů a zařízení. Žije zde rovněž mnoho poživatelů výsluhových náležitostí a vojenských důchodců. Co se týče počtu policistů, jejich vysloužilců a starobních důchodců statisticky odpovídá městům se stejným počtem obyvatelstva. Není žádná souvislost mezi dislokací vojenských útvarů a zařízení v těchto městech a dislokací policejních útvarů. Tyto útvary byly dislokovány nezávisle na sobě rozhodnutím složek ministerstva obrany (generálního štábu) a ministerstva vnitra.

Před realizací výzkumu se autor domníval, že převážná část dotazovaných respondentů nedokáže patřičně posoudit problematiku dané věci na základě patřičné erudovanosti v etických, politických a historických vědách. Z tohoto důvodu stanovil hypotézu o nižší úrovni této erudovanosti u příslušníků Armády České republiky. Při stanovení hypotézy vycházel ze stanovených standardů na vstupní vzdělání potřebné k vzniku služebního poměru. Vzhledem k tomu, že podle platných legislativních norem bezpečnostního sboru je potřebné vstupní středoškolské vzdělání dokončené maturitou a patřičná délka vstupního vzdělávacího programu pro příslušníky Policie České republiky. Autor se tedy domníval, že erudovanost bude u příslušníků Policie České republiky vyšší.

1. EXISTENCE BEZPEČNOSTNÍCH SBORŮ A OZBROJENÝCH SIL – VÝCHOZÍ FILOSOFIE

„Filosofové John Locke a Hobbes řešili již v 17. století vztah mezi jednotlivcem, společností a státem. Srovnáním jejich lze potvrdit, že jedinec a stát nemohou být ve svobodném vztahu, jelikož toto není a ani nemůže být fundamentem moderní civilizované společnosti. Z toho vyplývá, že stát by měl zajišťovat právní svobodu a zároveň byla na zřeteli jeho všeobecná vůle. Zmíněná specifika platí pro stát minimální, který zajišťuje společenské uznávání svobody (volby) jednotlivců a nevměšuje se do všedního života občanů.“¹ Součástí společnosti je stát jako instituce, a proto je nelze od sebe oddělovat. Stát tedy spolu se společenstvím tvoří sociální systém.²

Občan ve společnosti orientuje část svého chování na obranu. Je ve stejné pozici jako stát. Vyplývá to z toho, že základem lidské existence je životní a sociální prostředí. Životní prostředí tvoří anorganická příroda, rostliny, živočichové a prostředky, které vytvořila společnost a jimiž do přírody zasahuje. Sociální prostředí tvoří lidská společnost a různá společenství, která v rámci této společnosti lidské zdroje vytvářejí. Společenství jsou její různé části. Sdružování jedinců do různých společenství vyplývá z nutnosti v zájmu vlastní existence uspokojovat své různé potřeby a chránit své různé zájmy. Potřeba sdružovat se je základní potřebou všech živých organismů. To vyplývá z principu sociogeneze, který je jednou z hlavních zákonitostí vývoje živých organismů od vzniku života na planetě Zemi. Princip sociogeneze ukazuje, že lidská společnost a její jednotlivá společenství mají svůj přirozený základ.

Důsledkem hierarchizace práce se ve společnosti utvořil systém, na jehož základě se určité skupiny lidí ujmulý postavení obránců (vznik bezpečnostních systémů). Z této definice vyplývá potřeba obrany svého teritoria jak pro samotný stát tak i občana.³

---

¹ ŠETEK, J., *Doktorská disertační práce; Sociální politika v obranné doktríně stát*, Vysoká škola ekonomická Praha, 2001

² SMITH, A., *Pojednání o podstatě a původu bohatství národů*, Praha:2001, Liberální institut, ISBN: 80-86-389-15-4

³Srov. ŠEFČÍK, V., *Ekonomika obrany státu*, Praha:1999, Ministerstvo obrany České republiky, ISBN: 80-7278-014-X.

1.1 ROZDĚLENÍ ROLÍ ARMÁDY, POLICIE A ZPRAVODAJSKÝCH SLUŽEB VE SPOLEČNOSTI

Hlavním úkolem Armády České republiky jako ozbrojené složky státu je a vždy bude co nejefektivnější a nejlepší zabezpečení obrany našeho území s využitím zásad kolektivní obrany dle článku 5. Washingtonské úmluvy (NATO), do které vstoupila Česká republika v roce 1999. V souladu se zákonem č. 219/1999 Sb., je Armáda České republiky společně s Vojenskou kanceláří prezidenta republiky a Hradní stráží složkami ozbrojených sil, jejichž vrchním velitelem je podle Ústavy České republiky prezident. Armáda České republiky je jednou z členských zemí integrované vojenské struktury NATO. Jedná se o strukturu obrany, operačního a civilního nouzového plánování, procedurální a organizační aspekty jaderných konzultací a v neposlední řadě také zapojení do společných cvičení a operací členských zemí.⁴

Úkolem Policie České republiky jako jednotného ozbrojeného bezpečnostního sboru je chránit bezpečnost osob a majetku, chránit veřejný pořádek a předcházet trestné činnosti. Slouží veřejnosti a občanům žijící na území České republiky. Plní úkoly podle trestního řádu a další úkoly na úseku vnitřního pořádku a bezpečnosti v jejím zákonném úzu. Plní předpisy Evropských společenství a mezinárodní podepsané smlouvy, které jsou součástí právního řádu České republiky. Policie jakožto ozbrojená složka státu je podřízena ministerstvu vnitra. Tvoří ji policejní prezidium, útvary s celostátní působností, krajská ředitelství policie a útvary zřízené v rámci krajských ředitelství. Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky zřizuje 14 krajských ředitelství policie a jejich územní obvody se shodují s obvody krajů České republiky.⁵

Mezi základní potřeby a povinnosti každého státu patří schopnost disponovat informacemi, které slouží k ochraně a prosazení hodnot a zájmů státu. O tyto informace se existence a fungování státu opírá. Zajištění těchto funkcí zabezpečují zpravodajské služby podle zákona č. 153/1994 Sb., o zpravodajských službách. Jsou státními orgány, které podle výše uvedeného zákona získávají, shromažďují a vyhodnocují důležité informace pro bezpečnost a obranu státu, ochranu ústavních zařízení a ochranu významných ekonomických zájmů. Výstupní informace a specifické metody práce

---

⁴ Srov. ARMÁDA ČESKÉ REPUBLIKY SE PŘEDSTAVUJE. in *Armáda České republiky*. [online], [cit. 15. 1. 2014], Dostupné na: <http://www.acr.army.cz/scripts/detail.php?id=5090>

⁵ Srov. POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY, *O policii ČR*, [cit. 15. 1. 2014], Dostupné na: <http://www.policie.cz/clanek/o-nas-policie-ceske-republiky-policie-ceske-republiky.aspx>

jsou v utajeném režimu - neveřejné. Zpravodajské služby se dělí podle oboru (dle zmíněného zákona) na civilní a vojenské, vnitřní a zahraniční zpravodajství, v této souvislosti působí tedy tři níže uvedené služby:

- ✓ Bezpečnostně informační služba
- ✓ Vojenské zpravodajství
- ✓ Úřad pro zahraniční styky a informace

Stanovení hierarchie systému i jeho praktické fungování těchto výše zmíněných zpravodajských služeb je odpovědností výkonné moci, tedy vlády.⁶

Dalšími ozbrojenými bezpečnostními složkami státu jsou:

- ✓ Vězeňská a justiční stráž České republiky, jejichž působnost je dána zákonem č. 555/1992 Sb., o Vězeňské a justiční strážní České republiky
- ✓ Celní správa České republiky, dána působností zákonem č. 17/2012 Sb., o celní správě České republiky
- ✓ Generální inspekce bezpečnostních sborů, dána působností zákonem č. 334/2001 Sb., o Generální inspekci bezpečnostních sborů
- ✓ Hasičský záchranný sbor, působnost dána zákonem č. 238/2000 Sb., o hasičském záchranném sboru České republiky

Přesto, že v České republice působí sedm bezpečnostních sborů a tři součásti ozbrojených sil. Služební poměry v těchto sborech a ozbrojených silách jsou v současnosti zabezpečeny podle dvou níže uvedených zákonů:

- ✓ Zákon č. 221/1999 Sb., o vojácích, který se vztahuje pro příslušníky Armády České republiky, Vojenskou kancelář prezidenta republiky a Hradní stráž⁷
- ✓ Zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, je zabezpečeno sedm složek bezpečnostních sborů

V současné době je ve služebních poměrech k Ministerstvu obrany ČR zhruba 20 tisíc vojáků z povolání⁸, k Ministerstvu vnitra ČR zhruba 39 tisíc policistů⁹ a přibližně 11 tisíc hasičů.¹⁰ K ministerstvu spravedlnosti zhruba 7 tisíc příslušníků

---

⁶Srov. ZPRAVODAJSKÝ SYSTÉM ČR. *Úřad pro zahraniční styky a informace*, [online], [cit. 15. 1. 2014], Dostupné na: <http://www.uzsi.cz/cz/zpravodajsky-system-ceske-republiky.html>

⁷ Pozn. Podle zákon č. 154/1994 Sb., spadá do působnosti zpravodajských služeb také Vojenské zpravodajství, přestože jeho úkoly splňují spíše povahu bezpečnostních složek, služební poměr jeho příslušníků se neřídí zákonem č. 361/2003 Sb.,

⁸ POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY, [online], [cit. 15. 2. 2014], Dostupné na: <http://www.policie.cz>.

⁹ MINISTERSTVO OBRANY ČESKÉ REPUBLIKY, [online], [cit. 15. 2. 2014], Dostupné na:

<http://www.mocr.army.cz/>

¹⁰ STATISTICKÁ ROČENKA 2013 ČESKÁ REPUBLIKA, Hasičský záchranný sbor ČR, Praha 2014

Vězeňské služby a justiční stráž,¹¹ k Celní správě zhruba 4,6 tisíc příslušníků¹² a ke Generální inspekci bezpečnostních sborů zhruba 230 příslušníků.

Součástí legislativy o služebních poměrech je také oblast sociálního zabezpečení, do které se řadí rovněž jednorázové a opakovatelné výsluhové finanční náležitosti, a některé ze systému zajištění sociálních služeb.

- odbytné
- odchodné
- výsluhový příspěvek
- úmrtné

Zvláštní pozornost v rámci výsluhových náležitostí v oblasti sociálních služeb je zajištěna pro válečné veterány dle zákona č. 170/2002 Sb., o válečných veteránech. Jedná se zejména o sociální služby pobytové péče v domovech pro válečné veterány z řad příslušníků ozbrojených sil Policie České republiky (v souvislosti s novelizací legislativy se zvažuje i Hasičských záchranných sborů), kteří plnili zahraniční mise v ozbrojených konfliktech a při ostatních katastrofách (humanitární) pod patronací OSN, NATO, OBSE.

Veškerý systém výsluhových náležitostí formou finančních dávek a sociálních služeb je respektován na principech solidarity a subsidiarity. Z etického hlediska solidarita znamená úctu k těmto profesím, kdy se jedná o státní zaměstnanecký poměr mezi státem (reprezentovaným služebními funkcionáři ozbrojených sil a bezpečnostních sborů) a příslušníkem, který je charakteristický potlačením rovnosti obou subjektů ve prospěch nadřazenosti státní moci. Princip subsidiarita jako rozvrstvená solidarita vychází v rámci sociálních nauk z tvrzení, že systém zabezpečení má realizovat nejbližší instituce. Těmito institucemi jsou služební orgány ministerstva obrany, vnitra a spravedlnosti. Jejich působnost vychází z § 142 zákona č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení a zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení.

---

¹¹ STATISTICKÁ ROČENKA 2012 Generálního ředitelství vězeňské služby, Praha 2013

¹² STATISTICKÁ ROČENKA 2012 Generálního ředitelství cel, Praha 2013

1.2 LIDSKÉ ZDROJE V OZBROJENÝCH SILÁCH A BEZPEČNOSTNÍCH SBORECH

Obranné zdroje každého státu členíme na lidské, finanční a věcné. Jestliže sledujeme činnost pracovišť, které fungují v národním charakteru, máme tím primárně na mysli účast lidských zdrojů v jednotlivých sborech (Armáda a policie České republiky). Lidské zdroje jsou základní zdroje, které zabezpečují činnost pracovišť, jsou zabezpečeny sekundárně finančními a věcnými zdroji. Rovněž jsou součástí obranných zdrojů v národní oblasti.

Rekrutování lidských zdrojů se realizuje dvojím způsobem, získávání z trhu práce nebo na základě vojenské služby. Globálně se lidské zdroje člení na dvě skupiny: na osoby ve služebním poměru (vojáky z povolání, policisty aj.) a druhou skupinou jsou občanští zaměstnanci. Na rozdíl od policie či armády jsou občanští zaměstnanci v pracovně právním poměru se zaměstnavatelem, jejich hledání probíhá na trhu práce pro vyšší profesionalizaci a zaměření v požadovaném odvětví. Výše zmíněné členění je zde od nepaměti, co začaly tyto systémy fungovat. Profese ve služebních poměrech se vyznačují specifickými a odlišnými tj. omezením některých práv, zvýšením trestní odpovědnosti. Dalšími faktory je zvýšená psychická a fyzická zátěž, ohrožení života ve službě apod.¹³

Z výše uvedeného sociologického hlediska jsou ústřední tezí služebního poměru ve vojensky organizovaných sborech znaky, které lze vymezit následovně:

- Koncept systematické teorie
- Profesní autorita
- Profesní asociace
- Profesní etika

Koncept systematické teorie od Jana Kellera vychází z reality, že osvojení profese ve vojensky organizovaném sboru vyžaduje zároveň zvládnout teorii, která je s výkonem profese spjata. Profesní autorita příslušníka vojensky organizovaných sborů vychází z ovládnutí vědomostí, kterými laik nedisponuje. V pozici odborníka je schopen rozpoznat, co je potřeba, a co může uškodit. Ze společenského hlediska disponuje monopolem na koncepci v branně bezpečnostní oblasti. Profesní asociace garantuje jistou stavovskou čest příslušníků „vznešené“ profese vojensky organizovaných sborů. Profesní

---

¹³ Srov. ŠETEK, J., Konkurence služebních poměrů na trhu práce, *Práce & sociální politika*, 2011, roč.8,č.1, s.5.

etika normuje společenské vztahy příslušníků ozbrojených složek vůči ostatním členům společnosti, ale i mezi kolegy v profesi, a to často při plnění zvláštních úkolů ve zvlášť extrémních situacích (např. zahraniční mise při ozbrojených konfliktech, zásahy při haváriích, přírodních a ekologických katastrofách apod.). Další znaky těchto profesí jsou neostré ohraničení doby ve službě, volném čase a jedincovy pocity závažnosti z výkonu profese něco víc než pouhý prostředek pro získání obživy.¹⁴

G. H. Mead a R Linton nezávisle formulovali v polovině 30. let minulého století základní myšlenky koncepce rolí. Ty lze považovat za sociálně specifikované instituce, způsoby jednání od držitelů určitých pozic. R. Linton v knize *Study of Man* navíc rozlišuje rozdíly mezi rolí a statusem. Pod pojmem status naznačuje, že různí lidé zaujímají v rámci skupin různé postavení. V jejich jednání se projevují nejen jejich individuální zvláštnosti, ale též nutnost chovat se způsobem, který odpovídá zastávané pozici, výši statusu. Role, které jsou vyjádřením této skutečnosti, představují spojující článek mezi společností a jednotlivcem. Zároveň garantují patřičné chování a postoje za patřičných situací u jedince. To vše odpovídá službě ve vojensky organizovaných sborech, kde jsou těmto osobám připsány zvláštní role a sociální status.¹⁵

Zhruba od konce 30. let minulého století se koncepce sociálních rolí stala součástí Parsonovy teorie strukturního funkcionalismu, který převládal až do konce 50. let. Podle strukturního funkcionalismu byly role chápány jako jednosměrný prostředek vedoucí ke zvnitřnění závazných společenských norem. V souvislosti s deterministickým způsobem obecně sociologické interpretace se koncem 50. let otevřel psychologický koncept rolí. Za duchovního otce tohoto konceptu se považuje psycholog Newcombe. Ten poukázal na nutnost rozlišení očekávané role – tzv. předepsanou roli a skutečné chování v určitých situacích (chování v roli). Newcombovo rozdělení typologie rolí je rovněž aplikovatelná pro služební poměry ve vojensky organizovaných sborech.¹⁶

---

¹⁴Srov. KELLER, J., *Úvod do sociologie*, Praha: 2006, Sociologické nakladatelství SLON, ISBN 80-86429-39-3, s. 69-75.

¹⁵Srov. MEAD, G.H., *Mind, self, & Society*, London:1934, The University of Chicago Press, ISBN 0-226-51668-7.s. 128

¹⁶Srov. PARSONS, T., *The structure of social action*, New York:1968, The Free Press, ISBN 0-02-921130-1.

1.3 HISTORICKÁ VÝCHODISKA

O tom, kde prostorově a časově datovat počátky výluhových náležitostí při službě pro stát mohou nejlépe vypovědět teoretici a historici právní oblasti sociálního zabezpečení. Právě tato oblast se realizovala na bázi státního zaopatření vykonavatelů moci státu – vojáků a státních úředníků. V současné době se stěží podaří důkladně zjistit, přesný čas a prostor vzniku těchto institucí. Nejstarší právní dokument světa – Chamurapiho zákoník deklaruje určité standardy výluhových náležitostí vojáků a vykonavatelů státní moci.

V některých starověkých státech se k získání obživy vojenských vysloužilcům poskytovala půda. Zásadní zlom při řešení otázek výluhových náležitostí nastává s rozpadem tradiční společnosti a vzniku moderní společnosti ke konci 18. století. V tomto časovém horizontu dochází ke změnám personálního obsazení ve státních službách včetně jeho ozbrojených institucí. Z politického pohledu lze státní útvar vázat na problematiku dělby moci ve společnosti. Max Weber, který definuje pojem bezpečnosti státu jako lidské společenství konkretizující výhradní zákonné právo s využitím fyzické moci v rámci státu i mimo něj.¹⁷

Do státních služeb vstupuje nemajetný personál – místo dřívějších šlechticů hmotně zabezpečených výnosy svých panství. Podle politologů a sociologů tak dochází k procesu modernizace byrokratické mašinerie státního aparátu (včetně ozbrojených institucí). Od této doby je příslušník byrokratického státního aparátu v podstatě bezmocný, ve srovnání se svými předchůdci z tradičního typu společnosti.

Vysloužilce dnes přijímá finanční výsluhu od Úřadu sociálního zabezpečení ministerstva vnitra, který zároveň schvaluje jednotlivé výsluhové náležitosti. V této souvislosti lze mluvit o mnoha faktorech, které ovlivňují výši výsluhy, jsou jimi např. délka služby v ozbrojených složkách, procentní výčet z posledního hrubého platu a tarifní platová třída. Posledním hrubým platem se rozumí v zákonném úzu přiznaný platový tarif a (ne)pravidelné příplatky v uvedeném kalendářním měsíci, pokud ovšem příplatky podléhají dani ze mzdy, jsou započitatelné v opačném případě nikoli.¹⁸

Výsluhové náležitosti jsou z ekonomického hlediska členěny do dvou skupin - opakovatelné a jednorázové. Výsluhový příspěvek je koncipován jako určitá kompenzace

---

¹⁷ Srov. ŠETEK, J., *Doktorská disertační práce; Sociální politika v obranné doktríně stát, Vysoká škola ekonomická Praha, 2001*

¹⁸ Srov. ŠETEK, J., *Konkurence služebních poměrů na trhu práce, Práce & sociální politika, 2011, roč.8,č.1, s.5.*

vykonané práce ve ztížených podmínkách a také jako kompenzace osobních omezení souvisejících z charakteru práce v ozbrojených složkách státu. Přísluší těm, kteří splnili zákonné podmínky a jsou v systému dávek sociálního charakteru souvisejících s ukončením služebního poměru.¹⁹

Zákon č. 170/2002 Sb., o válečných veteránech, definuje válečného veterána jako příslušníka ozbrojených sil (Armády ČR, Vojenské policie, Policie ČR), který nepřetržitě alespoň po dobu 30 kalendářních dnů konal službu v místě ozbrojeného konfliktu nebo službu v mírových operacích podle rozhodnutí mezinárodní organizace, jíž je Česká republika členem. Statut válečného veterána (voják či policista) není získáván automaticky, ale na základě vystavení osvědčení, které vydává Ministerstvo obrany.²⁰ Válečným veteránům za jejich službu vlasti náleží benefity, které mají kompenzovat určitý nedostatek, stejně tak jako výsluhový příspěvek. Mezi zmíněné benefity patří např:

- ✓ dle § 75 odst. 2 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, se účastníkům odboje, jsou-li starší 70 let, poskytuje pečovatelská služba (bez nákladů na stravu) bez úhrady
- ✓ zvláštní příspěvek k důchodu v současné výši 2 676 Kč, vdovy/vdovci pobírají polovinu²¹
- ✓ příplatek k důchodu - 50 Kč za každý započatý měsíc odbojové činnosti, vdovy/vdovci pobírají polovinu (nejméně 200 Kč)²²

Za novodobé válečné veterány označujeme účastníky zahraničních misí, kterých se Česká republika, resp. tehdejší Československo, začala účastnit po roce 1989. První takovou misí bylo vyslání Československé protichemické jednotky do Perského zálivu v roce 1990 pod hlavičkou OSN. Poté následovaly mise v zemích bývalé Jugoslávie, v Iráku, Kosovu či Afghánistánu.²³

---

¹⁹ Srov. Zákon o služebním poměru bezpečnostních sborů č. 361/2003 Sb., o služebním poměru bezpečnostních sborů. Ve znění platném k 23. září 2003

²⁰ Srov. Zákon č. 170/2002 Sb., o válečných veteránech

²¹ Srov. Zákona č. 357/2005 Sb, o ocenění účastníků národního boje za vznik a osvobození Československa a některých pozůstalých po nich, o zvláštním příspěvku k důchodu některým osobám, o jednorázové peněžní částce některým účastníkům národního boje za osvobození v letech 1939 až 1945

²² Srov. Tamtéž

²³ Srov. PÉČE O VÁLEČNÉ VETERÁNY A BÝVALÉ VOJÁKY. *Ministerstvo obrany České republiky*, [online], [cit. 20. 1. 2014], Dostupné na: http://www.veterani.army.cz/htm/1_3.html.

2. ADAM SMITH A KAREL MARX ETICKÉ DILEMA O POZICI LIDSKÝCH ZDROJŮ PŘI ZAJIŠTĚNÍ OBRANYSCHOPNOSTI A BEZPEČNOSTI STÁTU PŘI VIZI BUDOUCÍ SPOLEČNOSTI BEZ OZBROJENÝCH KONFLIKTŮ

Geneze industriální společnosti se paralelně časově shoduje s Velkou francouzskou revolucí. Od jejího období provází proud evropského sociálního myšlení názor o vzácnosti, jedinečnosti a nevyčíslitelnosti hodnoty lidského života. Lze konstatovat, že tento názor je v kontextu eticko-teologické dimenze hodnoty lidského života. Východisko pro ni je v Bibli, podle které je hodnota lidského života (stejně jako důstojnost, právo) darem od Boha. Hodnota a práva člověka nejsou člověku vlastní, jsou mu daná z vnějšku tedy podle Bible od Boha. Lidský život je „nezcizitelným“ právem. Je tomu tak proto, že nemůže pobýt za žádných okolností, tedy i v sociálních rolích. Při odchodu z aktivní činnosti (důsledkem nemoci, invalidity, věku) neztrácí žádný lidský život hodnotu ani smysl. Výše uvedená myšlenka je nezcizitelná i pro ozbrojené služebníky státu. Hodnota jejich lidského života nezáleží na viditelných - hmatatelných výsledcích, které je z ekonomického pohledu měřitelné v tokových či stavových veličinách tedy přepočítat v kvantitě, ale ostatní členové společnosti hodnotí jeho život.²⁴

Paralelně s obdobím Velké francouzské revoluce se o tuto dimenzi zajímá duchovní otec ekonomické teorie Adam Smith. Při sledování ekonomických aspektů ozbrojených konfliktů lze hovořit o ekonomické dimenzi hodnoty lidského života. Ta sahá do 16. Století. Od tohoto období do poloviny 18. století se v prostoru maritimních zemích západní Evropy rozvinul proud merkantilismus. Ten je založen na protekcionismu (tedy požadavku na zákaz vývozu peněz, zvyšováním vývozu zboží nad jeho dovozem, a k vyrovnání obchodní bilance země za účelem přílivu drahých kovů ze zahraničí).²⁵ *„V merkantilistických konceptech se lze setkat také s analýzou vzniku válek a jejich ekonomickým zabezpečením. Proto merkantilisté rozvinuli rodící se válečně-ekonomické učení o problémech metod financování války, významu zlatého pokladu a peněz při vytváření rezerv pro vedení války. Z vojenského hlediska jejich učení znamenalo, že „lidé umírají pro drahé kovy“, a pokud je úkolem státu zabezpečení podmínek pro růst bohatství, tak v tomto směru významnou úlohu sehrávají i*

²⁴ Srov. ŠETEK, J., Dimenze teorií hodnoty života, *Marathon*, 2013, roč. 6, č.119,s.22.

²⁵Srov. Tamtéž, s.22.

*vojenské výdaje. V první třetině 19. století rozvinul ekonomickou dimenzi teorie hodnoty lidského života v souvislosti s válečnými konflikty přední francouzský liberální ekonom Jean-Baptiste Say.*²⁶

Z výše uvedeného pojetí dimenze hodnoty lidského života se lze zamýšlet nad pojetím lidské práce ve společnosti. Zájem o analýzu lidské práce a její výsledky lze datovat již v antické filosofii. Zde lidská práce členěna lidská práce na fyzickou a duševní. Za fyzickou práci byla považována práce, která znamenala hmotný výsledek (zejména etické dilema postavení otroků, kteří byli hlavním zdrojem fyzické práce). Práce duševní lze charakterizovat jako práci filosofů - učenců a úředníků.

S ekonomickými a sociálními aspekty nástupu industriální společnosti na přelomu 18. a 19. století dochází k rozvoji teorie lidské práce a to na práci produktivní a neproduktivní. Za duchovního otce této teorie se pokládá Adam Smith²⁷ a dalším teoretikem je Karel Marx²⁸. Zde vyvstává otázka etického dilema, kdo degradoval pozici ozbrojených služebníků státu. Při studiu dějin filosofie lze dojít k závěrům, že s nástupem éry industriální společnosti dochází k osamostatnění ekonomie jako společenské vědy. K tomu přispěl již zmíněný anglický osvícenecký filosof Adam Smith, který se zabýval etickými aspekty v knize Teorie mravních citů. V komparaci a analýze zmíněného díla Pojednání o bohatství národů lze konstatovat, že se řadí k teoretikům, kteří „zdegradovali“ sociální pozici ozbrojených obránců státu. Svědčí o tom zejména jeho teorie produktivní a neproduktivní práce. Obdobný přístup k této problematice má i Karel Marx, přestože jejich ostatní filosofické a ekonomické koncepty jsou protichůdné, avšak v tomto tvrzení se plně shodovali.

Moderní společnost s sebou přináší práci dvojího typu, produktivní a neproduktivní. Výše zmíněné ozbrojené složky jsou zařazeny do práce neproduktivní, jelikož nepřinášejí žádný zisk a jsou „vydržováni“ z práce ostatních lidí ve společnosti. Tuto tezi také potvrzuje Adam Smith ve své knize Pojednání o podstatě a původu bohatství národů, kde uvádí nutnou expanzi práce produktivní z důvodu „zvýšení bohatství“ společnosti. Smith vidí práci neproduktivní jako činnost nevytvářející žádnou hodnotu či zisk (např. vojsko, námořnictvo, soudní úředníci, vladař a důstojníci). Oproti práci produktivní přinášející zisk, kterou prezentuje jako nejdůležitější, řadí do této skupiny povolání kněze, lékaře, právníka herce, spisovatele

---

²⁶ ŠETEK, J., Dimenze teorií hodnoty života, *Marathon*, 2013, roč. 6, č.119,s.22.

²⁷ SMITH., A., *Pojednání o podstatě a původu bohatství národů*, Praha:2001, Liberální institut, 2001.

²⁸ MARX, K., *Kapitál I*, Praha, Svoboda, 1978.

apod. Adam Smith se svým konceptem liberálního myšlení dále vidí tři úkoly minimální role státu, který by měl zabezpečit, níže uvedené²⁹:

- ✓ *chránit společnost před vpádem jiných států a násilím*
- ✓ *chránit každého člena společnosti proti útlaku od ostatních členů*
- ✓ *udržovat a zřizovat veřejná díla a instituce, které jsou užitečné pro společnost, a přitom nemohou být udržovány a ani zřízeny soukromníky*

Lze se domnívat, že jeho teorie minimální role státu a neproduktivní práce se plně shoduje a prolíná. Veškeré výsledky lidské práce pro stát tedy i ozbrojenců je tedy neproduktivní. Vystává zde otázka - proč by tedy měli vysloužilcům náležet patřičné kompenzace po ukončení jejich služby, tedy po pracovní činnosti v neproduktivní sféře. S touto tezí by zřejmě souhlasil i Karel Marx. Tvzení souvisí s myšlenou k odporu k válce jako znamení úpadku. To lze také mimo Adama Smitha, Karla Marxe spatřit také u duchovního otce sociologie Augusta Conta, Herberta Spencera a Immanuela Kanta. Jejich prognózy spočívaly ve vývoji světa směrem k většímu stupni obnovování míru, tedy budoucnosti bez válek. Fakta následujících staletí ovšem nepotvrdila myšlenky, avšak současné období opět myšlenky o budoucnosti bez válek opět ožívají. *„Celé století po první průmyslové revoluce se věřilo, že technika je pro člověka jenom dobrodiním. Éra dvacátého století již touto iluzí netrpěla. Svědčí o tom názory některých filozofických myslitelů. Např. podle Jana Patočky byla I. světová válka vyvrcholením první a druhé průmyslové revoluce, podle Martina Heideggera panství racionality, techniky a vědy rodí člověka bezdomového. Tato bezdomovost spočívá v tom, že se člověku vytrácí původní smysl domova, tj. místo, kde je v komunitě svých blízkých.“*³⁰

---

²⁹ SMITH, A., *Pojednání o podstatě a původu bohatství národů*, Praha:2001, Liberální institut, ISBN: 80-86-389-15-4. s.57.

³⁰ ŠETEK, J., Soudobá globalizace ve světě kompendia sociální nauky církve, *Marathon*,2009,č. 92, s.29

3. REALITA - INDUSTRIÁLNÍ SPOLEČNOST S PŘÍVLASTKEM RIZIKOVÁ

Pojem riziko, je chápán jako možnost, že s určitou pravděpodobností vznikne výsledná událost, jež se liší výsledkem s určitou objektivní pravděpodobností od předpokládaného stavu či cíle. Z hlediska původu je možné členit rizika podle původu na objektivní a subjektivní. Objektivními riziky je myšleno např. přírodní katastrofy, jsou to faktory, které nejsou závislé na lidském vědomí. Subjektivní rizika se podstatně liší, jelikož jsou výsledkem lidského vědomí např. vojenská agrese, teroristický útok atd. – potencionální rizika pro společnost. V termínu riziko je také obsažena typologie jevů a procesů, které jsou ve spojení s možným vznikem nebezpečí pro lidskou společnost. Vyjadřuje určité nebezpečí nezdaru a některých forem ztrát ve společnosti, ale i celkově nepříznivý vývoj.³¹

Spojením centralizované moci s produktem industriální revoluce v rámci národních států vzniká nový typ společnost. Tento aspekt zásadně mění celou oblast ekonomiky, jejíž hlavní zázemí se odráží ze sektoru zemědělství do oblasti průmyslové výroby a v tomto důsledku se zvyšuje poptávka po službách. Expanzi zažívá míra dělby práce ve společnosti a také profesionalizace funkcí. Na základě výše uvedených faktorů vznikají specializované formální instituce přinášející blahobyt všem členům ve společnosti. Producenty těchto služeb jsou instituce, mezi které můžeme řadit služby v oblastech vzdělání, péče o zdraví, vědeckou činnost a další. Souběžně s těmito institucemi je rozvoj i organizací jako je armáda, jejíž prostřednictvím se realizuje válčení mezi státy s jediným cílem získání moci nebo obrany před jakoukoliv ztrátou ať už např. mocenskou aj.³²

Pohledy na industriální společnost jsou různé. Industriální společnost někdy také nazývána společností průmyslovou, je v základě velmi široký pojem, který v sobě zahrnuje různé formy společenské organizace, především v zemích s průmyslovou výrobou na vysoké úrovni. Dle Raymonda Arona, který definuje industriální společnost jako společnost, v níž velkopřůmysl, ale i průmysl celkově tvoří prioritní způsob výroby. Poté z těchto atributů vyzdvihuje zmíněné hlavní znaky industriální společnosti.³³

1. Podnik je plně oddělen od rodinných svazků.

³¹ Srov. *Všeobecná encyklopedie*, Praha:1999, Diderot, ISBN: 80-902555-8-2, s.413.

³² Srov. BECK, U., *Riziková společnost: na cestě k jiné moderně*, Praha:2004, Sociologické nakladatelství, ISBN: 80-86429-32-6

³³ Srov. ARON, R., *Trois essais sur l'âge industriel*, Paříž:1966, Plon, ISBN: B0014YJWA0, s. 97-98.

2. Průmyslový podnik vede k novému typu dělby práce. Zde je myšlena dělba práce interně v podniku, každá práce vyjadřuje specifické a odborné technické znalosti.

3. Průmyslový podnik předpokládá akumulaci kapitálu.

Aronův pohled na vymezení industriální společnosti je z hlediska ekonomického, jedná se o společnost kapitalistickou (tržní) a sovětskou (plánovanou).

Nesmíme ovšem zapomínat, že industriální společnost s sebou nese jak klady, tak i zápory. Vyprodukovala jak bohatství pro celé společnosti, tak i rizika. Podle Ulricha Becka, současného moderního sociologa, se moderní - industriální společnost neodmyslitelně pojí s pojmem riziková. Důvodem proč je společnost riziková, vyplývá z rychlých sociálních změn v oblasti ekonomiky, politiky, vědy a techniky moderní společnosti v druhé polovině 20. století. Zdůraznil, že riziková společnost znamená novou fázi industrialismu, avšak termín „riziková společnost“ nelze přiřadit jednoznačně k druhé polovině 20. Století.³⁴ Tuto myšlenku by také potvrdili vědci společenskovední disciplíny polemologie (věda zkoumající zejména důvody vzniku válek a důsledky války v sociálně - ekonomické, demografické a ideologické úrovni). Vědci by též potvrdili vznik rizikové společnosti plně se vznikem moderní společnosti koncem 18. století a její etapizaci by ztotožnili se začátkem průmyslové revoluce až k vědeckotechnické revoluci na přelomu 40. a 50. let.³⁵

Sledujeme-li údaje historických pramenů na základě doby trvání válek v jednotlivých stoletích, vypracovanými švýcarskými vědci v oboru historie a polemologie v polovině 90. let 20. století, dostává se nám zajímavého přehledu let bez válek či ozbrojených konfliktů. Počínaje 10. stoletím, kdy nikdy ve světě neprobíhala žádná válečná ohniska. Tím pádem 10. století mělo celkem 88 let bez válek, 11. století 86 let, 12. století 80 let, 13. století 79 let, 14. století 61 let, 15. století 57 let, 16. století 42 let, 17. století 37 let, 18. století 32 let, 19. století 23 let. Ve 20. století byl pouze jediný rok bez válek a to rok 1909. V počátku 21. století nebyl snad ani jeden rok bez ozbrojených konfliktů. Tento historický výčet válečných skutečností nám ukazuje tzv. středověk – tradiční společnost, označovanou též také dobou Temna za nejmírumilovnější období v lidských dějinách. Z toho vyplývá, že všechn lidský

---

³⁴Srov. BECK, U., *Riziková společnost: na cestě k jiné moderně*, Praha:2004, Sociologické nakladatelství, ISBN: 80-86429-32-6

³⁵Srov. POLEMOTOLOGY. *Problematik der polemology*, [online], [cit. 16. 1. 2014], Dostupné na: <http://www.uni-protokolle.de/Lexikon/Polemologie.html>

pokrok a také díky terorismu (ekonomický, technický, vědecký a politický) či následným akcím např. Trvalá svoboda, neodmyslitelně provázející vznik industriální - moderní společnosti, byl a dosud je zaměřen na vývoj zdokonalování prostředků a způsobů zabíjení stále většího počtu lidí ve stále se zkracujících časových intervalech. Z výše prezentovaného vyplývá, že na současnou i minulou industriální společnost je právem nahlíženo jako na rizikovou.³⁶

---

³⁶ Srov. ŠEFČÍK, V. Bezpečnostní politika v hospodářské oblasti. Zlín: UTB 2010, ISBN 978-80-7318-919-8.,s.92.

4. TEORIE VÁLKY DLE CLAUSEWITZE

Carl Philipp Gottlieb von Clausewitz (1780 - 1831) byl vojenský pedagog, důstojník a účastník napoleonských válek v pruské i ruské armádě. Je nejznámější autor, který vytvořil progresivní teorii války v 19. a 20. století skoro se všemi jejími úskalími. Kniha Vom Kriege (O válce) zdůrazňuje válku jako konflikt, který ovšem není založen prioritně na násilí, ale jako mocenský prostředek pro získání moci v politických, náboženských, ekonomických a ideologických sférách státu. Zdůraznil kontext války a politických zájmů jednotlivců, proto je třeba nahlížet na kontext války v sociálně-politickém měřítku. Válka je tedy plodem a výsledkem politiky, ale i zároveň nástrojem k dosažení politických cílů a zájmů jednotlivých státních zřízení. Válka jako taková negraduje bez příčin a nejen geografické rozšíření není nahodilé, jak to pro nás občany svých států vypadá nebo může vypadat z pozice (ne)zaujatého pozorovatele. Dalším cílem války je donucení podvolení protivníka a zbavení jeho obrany – dosáhnout takového stavu, za kterého není schopen pokračovat v boji.³⁷

Propojenost politiky a války charakterizovali již v minulosti Aristoteles, Hobbes a Hegel, v nejrozšířenější podobě však tento vztah teoreticky podal výše zmíněný Clausewitz, v díle O válce. Jeho definice pojmu válka je rozpracována na základě společenskopolitickém konceptu, opírá se o Hegelovu dialektickou metodu. Politika je v tomto případě omezena na státní zahraniční vztahy tzn. politika uskutečňovaná ve vztazích mezi státy. Dokázal, že politika je zrodem válek celkově a zároveň nástrojem k dosažení politických cílů. Válka nelze segregovat od politiky a tím je tvořen jejich vztah. Prostřednictvím válek je získávána pomyslná politická moc a budování politických strategií ve válce. Válka vzniká jako vědomý záměr určitých sociálních sil, které na ni mají svůj zájem. Válka je nejenom politikou produkována, ale souběžně ji slouží, čímž představuje politický prostředek pro dosažení politického účelu, není pouze politickým aktem, ale opravdovým nástrojem politiky. Clausewitz byl stoupencem a zároveň obhájcem silného a rozumného státu, který dokáže racionálně a nenásilně odstranit rozpory, které mohou být impulsem k propuknutí sociální revoluce. Totální válku charakterizoval jako naprosto likvidační ozbrojený konflikt vedený bez veškerých zábran a omezení, použití dostupných zbraní, zdrojů a posádek. Totální válku se pokusil uskutečnit Adolf Hitler v nacionální podobě. Válka jako taková začala

---

³⁷Srov. CLAUSEWITZ, Carl von. O válce : Dílo z pozůstalosti generála Carl von Clausewitze. Z. Sekal. 2. vyd., Brno: Bonus A, 1996, ISBN 80-85914-27-1. s. 153-169.

zahrnovat aspekty života, nikoho nevynechává a ani nikoho nepostrádá, neboť skončilo období placených žoldnéřských vojsk a byla uzákoněna povinná branná povinnost³⁸, podobné myšlení lze spatřovat v díle Tomáše Garrigue Masaryka Světová revoluce.

---

³⁸Srov. ŠETEK, J., Dimenze a východiska teorií Carla von Clausewitze, Marathon, 2009, roč.13,č.5,s.9.

5. ETICKÉ HODNOCENÍ VÁLKY

5.1 OZBROJENÉ KONFLIKTY JAKO PROJEV KRIZE DUCHOVNÍCH HODNOT

Fenoménem války a jejími příčinami se zabývá velké množství teorií. Neexistuje však jedna velká komplexní teorie, která by byla schopna tento obsáhlý jev pojmut a charakterizovat se všemi základními i dílčími aspekty (jsou zde nutné znalosti politologie, historie, ekonomie, sociologie, geografie, strategická studia a další).

Současné myšlenkové proudy významných teoretiků z oboru filozofie, teologie, religionistiky a kultury zastávají názor o krizi duchovního rozměru. Názory na vznik, genezi a příčiny této krize nejsou identické. Spočívají v odpovědi na otázku, kde hledat zdroje této krize. Jednou z možných odpovědí na tuto otázku je ochorení evropské civilizace. Kde jsou zdroje této závažné „choroby“? Podle některých filosofických proudů již v antice a to orientací filosofie na racionalismus. Ten znamenal odklon od člověka.³⁹

5.2 CHARAKTERISTIKA VÁLEK

Fenoménem války a jejími příčinami se zabývá velké množství teorií. Neexistuje však jedna velká komplexní teorie, která by byla schopna tento obsáhlý jev pojmut a charakterizovat se všemi základními i dílčími aspekty (jsou zde nutné znalosti politologie, historie, ekonomie, sociologie, geografie, strategická studia a další).

John Vasquez se pokusil nalézt charakteristiku války a rozložil podstatné prvky války do následujících šesti bodů:⁴⁰

- ✓ Válka jako naučené chování – chování, které se dokáže naučit nebo naopak odnaučit
- ✓ Válka jako výsledek dlouhodobého procesu nepřátelství a sporů, které se stupňují – neočekávané vzplanutí kontroverze rozdílných mocností je spíše klauzulí

---

³⁹Srov. ŠETEK, J., Soudobá globalizace ve světě kompendia sociální nauky cirkve, Marathon,2009, č. 92, s.29

⁴⁰ Srov. VASQUEZ, J., *The war puzzle revisited*, New York: 2009, Cambridge university press, ISBN: 978-051708234

- ✓ Válka je produktem interakcí mezi aktéry – aspekt související se zahraniční politikou, Mezinárodní systém - Rada bezpečnosti OSN může působit „na vznik“ války v rámci politického systému
- ✓ Válka je formou rozhodovacího procesu – moc je politický cíl, ale záleží na použití této moci (vlastní prosperita nebo prosperita státu jako celku)
- ✓ Válka je nerozlišitelný (multikazuální) fenomén – zrod války provází mnoho důvodů a úmyslů společně se ovlivňujících
- ✓ Válka má různé formy

Války lze členit z hlediska metody na pravidelné a nepravidelné. Prioritním faktorem je způsobu vedení války a respekt k normám válečného práva (Ženevská konvence apod.).

Pravidelná válka je vedena na základě formálního vyhlášení subjektem mezinárodního práva (státem), vedení a ukončení války je v souladu s právními konvencemi. Boj provádí armáda, která je hierarchicky uspořádána, je vycvičenou disciplinovanou skupinou, jsou jednotně označeni (uniforma - barvy své země), tito profesionálové dodržují válečné právo týkající se zajatců a civilních obyvatel. Válčící strany používají prostředky v souladu s válečnými zákony (např. použití schválených druhů zbraní). Strategie války má za jediný cíl porazit protivníka v přímé, otevřené a rozhodující bitvě.⁴¹

Národně-osvobozené hnutí, revoluční skupiny a podobní užívají nepravidelnou válku. Je očividně nejhůře zachytitelnou a typizovanou formou střetu. Modelem nepravidelné války je tzv. guerilla (malá válka), tento pojem se ujal pro označování druhů nepravidelné války pocházející za Španělska. Guerillové jednotky se vyhýbají přímému střetu s protivníkem, využívají rozptýlenosti členů, členitosti terénu, využívá také podpory domácího obyvatelstva a jejich obydlí. Guerillový bojovníci (partyzáni) odmítají přijmout boj, k němuž je vycvičen jejich protivník, spíše se snaží svůj způsob boje vnutit, aby tak získali pro ně vhodný rytmus probíhajícího konfliktu. Skutečností v nepravidelné válce je, že probíhá za nekonvenčních metod válčení (zacházení se zajatci, použité zbraně, apod.).⁴²

---

⁴¹Srov. ŠEDIVÝ, J., *Válka: rámec pro analýzu*, [online], [cit. 20. 1. 2014], Dostupné na: <http://prg.xf.cz/kniha/kap7.htm>

⁴² Srov. Tamtéž

5.3 TEORIE SPRAVEDLIVÉ VÁLKY

Dopady válek se snaží společnost regulovat na minimum, eventuálně ospravedlnit a morálně zdůvodnit již od antického Řecka. V současném mezinárodním právu objevujeme principy spravedlivé války. Výše zmíněná nauka byla již pokřtěna sv. Augustýnem, sv. Tomášem Akvinským aj., dále byla zesvětštěna systematickými průkopníky mezinárodního práva (Hugo Grotius, Emerich de Vattel, Alberico Gentilis). Jejich pojetí spravedlivé války se má stát náhradou právních procedur, soudním řízením na obranu legálních práv a legitimních nároků státu, kdy neexistuje světová soudní autorita garantující řád a výkon práva.

Tomáš Akvinský formuloval podmínky, za kterých se dá válka považovat za spravedlivou:⁴³

- ✓ Vedení legitimní suverénní autority
- ✓ Vedení ze spravedlivého důvodu
- ✓ Vedení za spravedlivým záměrem

Hugo Grotius, zakladatel mezinárodního práva, vytyčil čtyři argumenty, které dělají válku spravedlivou:⁴⁴

- ✓ Sebeobrana
- ✓ Vynucení práva
- ✓ Napravení újmy
- ✓ Potrestání viníka zločinu

Zásady Huga Grotiuse rekapituluje doktrína spravedlivé války do dvou skupin právních principů – Jus ad bellum a Jus in bello.

Jus ad bellum je právo k válce, oprávnění válku vyhlásit a vést - je naplněn, existuje-li spravedlivý důvod (morálně jednoznačný), spravedlivé oprávnění (legitimní autorita), a pokud byly vyčerpány všechny možnosti mírového vyřešení sporu.⁴⁵

Jus in bello je právo ve válce jinak řečeno principy vedení války samotné – jsou-li respektovány zásady použití spravedlivých prostředků, proporcionalita mezi újmou a prostředky k její nápravě (mezi dobrem a zlem), užití násilí musí být menším zlem než jeho eventuální zneužití, ochran obyvatel civilních i ostatních nezúčastněných.⁴⁶

---

⁴³Srov. ŠEDIVÝ,J., *Válka: rámeček pro analýzu*, [online], [cit. 20. 1. 2014], Dostupné na: <http://prg.xf.cz/kniha/kap7.htm>

⁴⁴ Srov. Tamtéž

⁴⁵ Srov. Tamtéž

⁴⁶ Srov. Tamtéž

„Křesťanská koncepce tedy řešila především problém oprávnění válku zahájit (jus ad bellum), právníká, sekulární doktrína regulovala její průběh (jus in bello). Zatímco první vznikala v podmínkách řádu středověkého křesťanského universalismu, druhá byla vytvářena v kontextu raného novověku, tedy v přechodném období, v němž křesťanský universalismus ustupoval sekulární koncepci svrchovaného státu. Řadu elementů doktríny spravedlivé války nalézáme v současném mezinárodním právu veřejném; svéráznou variantu koncepce spravedlivé války pak nabízí marx-leninské učení o válce.“⁴⁷

---

⁴⁷ Srov. ŠEDIVÝ, J., *Válka: rámec pro analýzu*, [online], [cit. 20. 1. 2014], Dostupné na: <http://prg.xf.cz/kniha/kap7.htm>

6. POZICE OZBROJENÝCH SLOŽEK VE SPOLEČNOSTI

Dokonce i v tomto pozdním období nové éry dobrých předsevzetí se role ozbrojených sil v rámci odzbrojení často ocitá mezi teoretickými školami, z nichž ani jedna nedoceňuje institucionální roli armády. Jedna má tendenci klást důraz na trend ve strategické doktríně, technologii zbraní a na vzájemné vztahy ozbrojených sil. Druhá si všímá skrytých zdrojů konfliktů a jim odpovídajícího tlaku na mírovou teorii a praxi. Každý z těchto přístupů, aktivní i reaktivní role armády při kontrole zbrojení je zpravidla ledabyle zpracován.

Hlavní domněnka, že dnešní moderní státy jdou kupředu od připravenosti k válce přes válečné odstrašování ke společnosti bez válek a vojenská sociologie se mění podle tohoto trendu. Obsažený vzorec této domněnky je pomyslnou výchozí příručkou k systematickým výzkumným objevům. Typologie s jejími souvztažnými proměnnými by však neměla být při výzkumu ozbrojených sil používána mechanicky.

Pravděpodobnost, že války formuje vztah společnosti a ozbrojených složek je zde navrhována trojčlenná typologie jejich vztahu:

- Válečná připravenost
- Válečné odstrašování
- Bezválečná společnost

Bezválečná společnost může být tím, k čemu ozbrojené síly Západní Evropy a Severního Atlantiku budou směřovat (do jisté míry po vzoru Švédska, Švýcarska, Kanady), držíce krok se Spojenými státy, které postupují stejným směrem: transfer od velkých ozbrojených složek ve stavu válečné pohotovosti k malé profesionální armádě, která bude disponovat svými zálohami. Nejvíce zřejmý a pozorovatelný ukazatel existence a vybavenosti rozdílů mezi ozbrojenými složkami a společností patří disponování finančními prostředky. Vojenské finanční prostředky jako procento hrubého národního produktu jsou jak ve společnosti připravené k válce, tak ve společnostech orientovaných na válečné odstrašování, vysoké. Předpokladem do budoucnosti je, že se vojenské fondy budou vlivem bezválečného stavu snižovat, i když bereme na vědomí, že finanční vojenské výdaje představují stále ještě prioritní náklady i v takových bezválečných společnostech, jako je Švýcarsko a Švédsko. Změna, která nastala v ekonomickém hospodaření ozbrojených složek, je financování určitých prostředků. Zřejmým faktorem financování ve společnostech je připravenost dané

společnosti k válce, v tomto případě jdou výdaje hlavně na personální výlohy spojené s rozsáhlou strukturou ozbrojených sil a relativně vysokými počty zbraní s poměrně nízkou technologickou úrovní. Ve společnostech orientovaných na válečné odstrašování zůstávají v důsledku vyšších mezd v přepočtu na hlavu personální náklady konstantní i v těch případech, kdy se snižuje velikost ozbrojených sil. Analogicky v důsledku dokonalejší technologie se stávají nákladnější jednotlivé systémy zbraní. Objem vojenského rozpočtu bezválečné společnosti se stává z nákladů na výcvik personálu a na udržování infrastruktury záloh. Z výše zmíněného můžeme soudit, že zavádění bojové techniky v těchto společnostech povede k souběžnému používání zbraní na vysoké i nízké technologické úrovni.

Klasifikace ozbrojených sil z hlediska veřejného mínění je rozdílné. Je-li armáda v období vojenských příprav je tendence podpory u veřejnosti se zvyšovat. Opakem zvyšování podpory u veřejnosti je období kdy válečné odstraňování a přesun k rekručnímu systému, veřejnost v tomto případě zaujímá apatických postojů vůči ozbrojeným složkám. U bezválečné společnosti lze předpokládat, že postoje veřejnosti k ozbrojeným silám se stávají skeptickými. Naproti tomu se ovšem může projevit podpora obecnějších forem civilní služby obsahující výkon jak civilních tak i miličních funkcí.

7. STAV VÝZKUMU V ARMÁDĚ BEZPEČNOSTNÍCH SLOŽEK – PROFESE VOJENSKY ORGANIZOVANÁ

Henning Sorensen uvádí ve své knize Vojenské povolání v praxi a v teorii z roku 1982, že pojem povolání (v tomto kontextu) je ústředním pojmem k pochopení sociální změny a vztahuje se přímo k Talcottu Parsonsovi. Parsonsova teze má mnohem, ale mnohem větší dosah. Tvrdí, že soubor povolání se stal nejdůležitějším komponentem ve struktuře moderních společností.⁴⁸ Další vědci usuzují stejným způsobem, že dřívější společnost byla spoluprací řemesel pro vyhovování potřeb pospolitosti života a dnešní moderní společnost je koordinovanou skupinou povolání.

Pojem povolání je centrálním pojmem v industriální i postindustriální společnosti a nejen jako činitel umožňující pochopit sociální změnu, ale také jako organizační prvek, který umožňuje pochopit skrytou architekturu kterékoli dané společnosti.⁴⁹

Soustředíme-li se výhradně na vojenské povolání, pak zdroje investované v globálním měřítku do vojenského působení jsou tak velké, že předčí všechny zbylé oblasti lidské aktivity. Zásadní význam pro pochopení současné společnosti spočívá v profesionálním aspektu řízení těchto aktivit. To je také důvod, proč se pojem vojenského povolání a jeho výzkum staly centrální otázkou v předmětu vojenské sociologie. Centrální jak pro pochopení struktury a dynamiky samotné instituce, tak také proto, že vojenské povolání je jedním z povolání spadající do zvláštního sociálního kontextu, k němuž patří.

Pokusy definovat vojenské povolání pomocí výrazů moderní sociologie probíhá od konce 50. let. Všeobecně dostupnou a první interpretací, která byla provedena ze strukturalistického hlediska. Předpoklad strukturalistického modelu, že zaměstnání musí být vytyčeno pomocí jádra základních atributů, které se liší od ostatních zaměstnání a povolání. Definice a výběr těchto atributů se samozřejmě liší u jednotlivých autorů.⁵⁰

Jedním hlediskem v interpretaci vojenského povolání je procesuální model. Procesuální model je v opozici strukturalistického, který o něm soudí, že není kvalifikován přihlížet k průběhu formování tohoto specifického povolání. Z hlediska

---

⁴⁸Srov. PARSONS, T., *The structure of social action*, New York:1968, The Free Press, ISBN 0-02-921130-1, s.245.

⁴⁹Srov. PRANDSTRALER, G., *Forze soliali emergenti, quali perché*, Italy:1993, Franco Angeli, ISBN 978-8820428426, s. 20.

⁵⁰ Srov. JANOWITZ, M., *The Profesional Soldier: A Social and Political*, Universita of California:1960, Free Press, ISBN 978-00-2916-180-7. s. 358.

procesuálního by mělo být nahlíženo ve vztahu k jeho vzniku (zaměstnání nebo poloprofese) a také k průběhu profesionalizace – zvláště z pohledu získávání sociální legitimity. Apel je v tomto případě spíše kladen na „zrod a vývoj povolání“ než na strukturu samotnou či jako na proces než na jeho produkt.⁵¹

7.1 ETICKÉ DILEMA SLUŽBY LIDSKÝCH ZDROJŮ

Každý člověk má ve společnosti určitou sociální roli, úlohu, postavení a také poslání. Situace, do které člověk vstupuje a zaujímá v ní specifickou roli, vyžaduje specifické chování. Společnost vyvíjí na jedince tlak, aby reagoval podle očekávání a podal příslušné reakce (chování). Člověk může svoji roli odmítnout a vzepřít se očekávání druhých, častější je však vnitřní odmítnutí. Sociální role lze dělit na připsané (pohlaví, věk, národnost apod.), získané (prestiž, zaměstnanecká role apod.) a vnucené (vojenská služba, nezaměstnanost apod.). V našem případě se jedná o roli vnucenou, kterou jedinec má vnucenou z hlediska armády (do doby ukončení povinné branné vojenské služby tedy 1. 1. 2005).

---

⁵¹Srov. HUNTINGTON, S.P., *The Soldier and the State: The Theory and politics of Civil-military Relations*, United States of America: 1957, Harvard University Press, ISBN 0-674-81736-2, s. 152

8. DEONTOLOGIE VE SLUŽEBNÍCH POMĚRECH A ETICKÉ KODEXY ARMÁDY A POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY

Deontologie je oblastí etiky zabývající se problémy povinnosti. V užším smyslu je deontologie vědou o profesní etice (vojáci, policie, lékaři, právníci apod.), která se zabývá právními, profesními a morálními povinnostmi a pravidly chování vůči ostatním. Jako první použil pojem deontologie anglický reformátor a filosof Jeremy Bentham a označil svoji teorii morálky, která se snažila skloubit povinnost a vlastní zájem pod pojmem užitečného.⁵² Immanuel Kant byl zastáncem etiky povinností, kterou chtěl založit na rozumovém základě bez ohledu na prvek zkušenosti (dobrá vůle, která chce jednat podle své povinnosti). Morální hodnota jednání nezáleží tedy v následcích, které z něj očekáváme a podstatou úcty je výhradně zákon, který si sami o sobě ukládáme.⁵³

Profesionální etika některých sektorů např. může zavádět zpět ke konformitě s tradiční vojenskou etikou (etikou „heroidského vůdce“), zatím co ostatní sektory akceptují typicky manažerskou etiku.

8.1 ETICKÉ KODEXY POLICIE A ARMÁDY ČESKÉ REPUBLIKY

Každá profese se řídí určitou soustavou či systémem hodnot, principů a z nich vyplývajících povinností. Významem tohoto systému je přispět k tomu, aby daná profese byla vykonávána řádně a žádoucím způsobem (dle nejlepšího vědomí a svědomí vykonávajícího jednotlivce). Takovýto systém hodnot označujeme jako profesní etiku. Téměř každá profese má svoji etiku a s ní je neodmyslitelně spojen etický kodex dané profese.

Etický kodex je dokument, který upravuje všeobecná i konkrétní předpisy v individuálních profesích a následně organizacích. Etický kodex mají policie, armáda, právníci, novináři, lékaři (Hippokratova přísaha) a další profese. Tyto kodexy si mohou firmy či organizace upravovat na základě své činnosti či libovůle pro své zaměstnance, zachování těchto interně vzniklých pravidel může být závazné nebo nezávazné. V případě závaznosti dostane zaměstnanec kodex k podepsání jako součást pracovní smlouvy. Dobrovolné dodržování kodexu je nezávazné a nedochází k podpisu spolu

---

⁵²Srov. *Všeobecná encyklopedie*, Praha:1999, Diderot, ISBN: 80-902555-2-3, s.216

⁵³Srov. KANT., I., *Základy metafyziky mravů*, Praha:1990, Svoboda, ISBN 80-205-0152-5, s. 64-65.

s pracovní smlouvou. U policie a armády České republiky je tento dokument závazný a také dochází k slavnostnímu slibu.

8.1.1 ETICKÝ KODEX POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY

Základní hodnotou etického kodexu by mělo být rozšíření obzorů, hodnot a povinností. Etický kodex Policie České republiky byl vydaný rozkazem policejního prezidenta č. 1/2005. Zpracování bylo provedeno interní pracovní skupinou tvořenou příslušníky a zaměstnanci Policie České republiky, pracovníky Ministerstva vnitra České republiky a externími konzultanty z nevládních organizací. Členové pracovní skupiny z Policie České republiky a Ministerstva vnitra České republiky se podíleli na tvorbě Kodexu v rámci plnění svých služebních a pracovních povinností.⁵⁴ Policejní profese je specifickou profesí, má mnoho souvislostí, které mohou ovlivnit poměry jiných osob a někdy i s velmi závažnými dopady jednání (služební zákrok s použitím donucovacích prostředků apod.). Výše zmíněné dokládá důležitost a potřebu etického kodexu Policie ČR. Na základě uplatňování policejní etiky v praxi je důležité, aby konkrétní etické normy byly vytyčeny a definovány.

8.1.2 ZNĚNÍ JEDNOTLIVÝCH PRAVIDEL KODEXU POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY

Každý příslušník Policie České republiky, který jedná v souladu se zákonem a Etickým kodexem Policie České republiky, si plně zaslouží úctu, respekt a podporu společnosti, jejíž bezpečnost chrání i s nasazením vlastního života. Příslušníci Policie České republiky, si jsou vědomi svého poslání, spočívajícího ve službě veřejnosti, založeného na úctě a respektu k lidským právům, vyjadřují následující principy, jež chtějí sdílet a dodržovat. Znění etického kodexu:⁵⁵

1. Cílem Policie České republiky je⁵⁶

- ✓ chránit bezpečnost a pořádek ve společnosti
- ✓ prosazovat zákonnost

---

⁵⁴ Srov. ETICKÝ KODEX POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. *Služba veřejnosti a prestižní povolání*, [online], [cit. 27. 1. 2014], Dostupné na: <http://www.policie.cz/clanek/zverejnene-informace-zverejnene-informace-2013-eticky-kodex-policie-ceske-republiky.aspx>

⁵⁵ Srov. Tamtéž

⁵⁶ Srov. Tamtéž

- ✓ chránit práva a svobody osob
- ✓ preventivně působit proti trestné a jiné protiprávní činnosti a potírat ji
- ✓ usilovat o trvalou podporu a důvěru veřejnosti

2. Základními hodnotami Policie České republiky je ⁵⁷

- ✓ profesionalita
- ✓ nestrannost
- ✓ odpovědnost
- ✓ ohleduplnost
- ✓ bezúhonnost

3. Závazkem Policie České republiky vůči společnosti je ⁵⁸

- a) prosazovat zákony přiměřenými prostředky s maximální snahou o spolupráci s veřejností, státními a nestátními institucemi
- b) chovat se důstojně a důvěryhodně, jednat se všemi lidmi slušně, korektně a s porozuměním a respektovat jejich důstojnost
- c) uplatňovat rovný a korektní přístup ke každé osobě bez rozdílu, v souladu s respektováním kulturní a hodnotové odlišnosti příslušníků menšinových skupin všude tam, kde nedochází ke střetu se zákony
- d) při výkonu služby jednat taktně, korektně a vhodně uplatňovat princip volného uvážení
- e) používat donucovacích prostředků pouze v souladu se zákonem; nikdy nezacházet s žádnou osobou krutě, nehumánně či ponižujícím způsobem
- f) nést odpovědnost za každou osobu, která byla omezena Policií České republiky na osobní svobodě
- g) zachovávat mlčenlivost o informacích zjištěných při služební činnosti
- h) zásadně odmítat jakékoliv korupční jednání, netolerovat tuto protizákonnou činnost u jiných příslušníků Policie České republiky, odmítnout dary nebo jiné výhody, jejichž přijetím by mohlo dojít k ovlivnění výkonu služby
- i) zásadně se vyhýbat jakémukoliv jednání, které by mohlo být střetem zájmů

---

⁵⁷Srov. ETICKÝ KODEX POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. *Služba veřejnosti a prestižní povolání*, [online], [cit. 27. 1. 2014], Dostupné na: <http://www.policie.cz/clanek/zverejnene-informace-zverejnene-informace-2013-eticky-kodex-policie-ceske-republiky.aspx>

⁵⁸ Srov. Tamtéž

4. Závazkem vůči ostatním příslušníkům Policie České republiky je ⁵⁹

- a) usilovat o otevřenou a partnerskou spolupráci
- b) dbát, aby vztahy byly založeny na základě profesní kolegiality, vzájemné úcty, respektování zásad slušného a korektního jednání; jakékoliv formy šikanování a obtěžování ze strany spolupracovníků či nadřízených jsou vyloučeny
- c) netolerovat ani nekrýt podezření z trestné činnosti jiných příslušníků Policie České republiky a trestnou činnost neprodleně oznámit; stejně tak netolerovat ani jiné jejich protiprávní jednání či jednání, které je v rozporu s Etickým kodexem Policie České republiky

5. Osobním a profesionálním přístupem příslušníků Policie České republiky je ⁶⁰

- a) nést osobní odpovědnost za svoji morální úroveň a svůj profesionální výkon
- b) chovat se bezúhonně ve službě i mimo ni tak, aby důstojně reprezentovali Policii České republiky svým jednáním, vystupováním i zevnějškem

8.2 ETICKÝ KODEX ARMÁDY ČESKÉ REPUBLIKY

Resort Ministerstva obrany se řídí jak Kodexem etiky zaměstnanců ve veřejné správě tak i Slibem a Kodexem etiky vojáka z povolání a vojáka v aktivní záloze, u vojáka v aktivní záloze je splnění dobrovolné.

Kodex etiky zaměstnanců ve veřejné správě, který je závazný pro všechny vojáky z povolání a občanské zaměstnance, kteří v rámci služebního nebo pracovního zařazení vykonávají veřejnou správu nebo se na jejím výkonu podílejí, nabytí účinnosti dnem vyhlášení ve Věstníku Ministerstva obrany (21. 5. 2001). Slib vojáka z povolání a vojáka v aktivní záloze dobrovolné nabytí účinnosti dnem vyhlášení ve Věstníku Ministerstva obrany (31. 12. 2002). Každý zaměstnanec je seznámen se zásadami kodexu, vojáci z povolání se zavazují plnit zásady kodexu při vstupu do služebního poměru.⁶¹

Kodex etiky vojáka je nutno vnímat jako závaznou normu pro každého vojáka při každém jeho jednání. Jeho cílem je podporovat takové chování vojáků, které bude

---

⁵⁹ Srov. ETICKÝ KODEX POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. *Služba veřejnosti a prestižní povolání*, [online], [cit. 27. 1. 2014], Dostupné na: <http://www.policie.cz/clanek/zverejnene-informace-zverejnene-informace-2013-eticky-kodex-policie-ceske-republiky.aspx>

⁶⁰ Srov. Tamtéž

⁶¹ Srov. KODEX ETIKY VOJÁKA Z POVOLÁNÍ A VOJÁKA V AKTIVNÍ ZÁLOZE DOBROVOLNÉ. *Duchovní služba Armády České republiky*, [online], [cit. 27. 1. 2014], Dostupné na: <http://www.kaplani.army.cz/index.php?id=54>

znamenat svědomité a řádné konání služby podle svých sil, znalostí a schopností. Má tvořit vodítko pro chování a rozhodování příslušníků rezortu Ministerstva obrany s důrazem na morální naplnění profesních a společenských rolí, na profesní odpovědnost k této zemi a jejím občanům, na čestné a slušné chování vůči vlastním kolegyním a kolegům i ostatním lidem. Každý zaměstnanec rezortu má povinnost seznámit se s těmito etickými normami, vojáci z povolání se zavazují plnit zásady kodexů při vstupu do služebního poměru.⁶²

Duchovní služba Armády České republiky je systematicky rozvíjena etickou rovinou vojenské služby, především prostřednictvím Etických seminářů. Etické semináře jsou pořádány v rámci kariérového vzdělávání vojáků a dále při různých příležitostech (výjezd do zahraniční operace).⁶³

8.2.1 ZNĚNÍ JEDNOTLIVÝCH PRAVIDEL KODEXU ARMÁDY ČESKÉ REPUBLIKY

Kodex etiky vojáka vyjadřuje tradiční vojenské hodnoty, které má každý voják ctít a vytvářet tak základ pro vybudování a udržení důvěry veřejnosti v Armádu České republiky. Těmito hodnotami jsou:⁶⁴

- ✓ **odpovědnost**
- ✓ **smysl pro povinnost**
- ✓ **obětavost**
- ✓ **odvaha**
- ✓ **věrnost**
- ✓ **čest**

Odpovědnost a smysl pro povinnost: „*uvědomuj si své povinnosti, projevu iniciativu a tvořivý přístup ke službě*“ - respektování a dodržování zákonů, nařízení a rozkazů. Základem je odpovědný vztah jedince k plnění povinností podle jeho nejlepších schopností. Neznamená však uposlechnutí rozkazů nadřízených,

---

⁶² Srov. KODEX ETIKY VOJÁKA Z POVOLÁNÍ A VOJÁKA V AKTIVNÍ ZÁLOZE DOBROVOLNÉ. *Duchovní služba Armády České republiky*, [online], [cit. 27. 1. 2014], Dostupné na: <http://www.kaplani.army.cz/index.php?id=54>

⁶³ Srov. ETIKA VOJENSKÉHO PROFESIONÁLA. *Duchovní služba Armády České republiky*, [online], [cit. 27. 1. 2014], Dostupné na: <http://www.kaplani.army.cz/index.php?id=21>

⁶⁴ Srov. KODEX ETIKY VOJÁKA Z POVOLÁNÍ A VOJÁKA V AKTIVNÍ ZÁLOZE DOBROVOLNÉ. *Duchovní služba Armády České republiky*, [online], [cit. 27. 1. 2014], Dostupné na: <http://www.kaplani.army.cz/index.php?id=54>

jejichž splněním by došlo ke spáchání trestného činu nebo způsobilo újmu na zdraví nevinným lidem. Hlavním projevem odpovědnosti je samostatnost, iniciativa a tvořivý přístup jedince.⁶⁵

Obětavost: „*dej všechno, dej víc, než dostáváš, uvědom si, že úspěch celku stojí výš než úspěch tvůj*“: Správné řazení priorit. Pro vojáka musí být zájmy celku nadřazeny jeho individuálním zájmům.⁶⁶

Odvaha: „*neboj se rozhodnout a přijímat nové výzvy, měj sílu překonat složité, nebezpečné a riskantní situace*“: Odhodlání, morálně-volní a duševní sílu dělat to, co je správné, i v případě možných nepříznivých následků a okolností. Velitelé a řídicí pracovníci v ozbrojených silách musí umět převzít odpovědnost a rozhodovat i ve složitých, nebezpečných a riskantních situacích.⁶⁷

Věrnost: „*bud' oddaný své zemi a její armádě a loajální ke svým nadřízeným, respektuj své spolupracovníky a podřízené*“: Být oddán zemi a armádě, která ji brání. Ztotožnění, sepětí vojáka se zájmy a osudy národa, armády, útvaru, jednotky, osoby velitele a ostatních příslušníků celku. Blízko k této kvalitě má pojem hrdost, který vyjadřuje vztah jedince k útvaru, jednotce, ale též k vojsku, odbornosti, hodnostnímu sboru nebo hodnosti. Věrnost je významná pro vytváření a posilování sebedůvěry, pocitů jistoty, pozitivních pracovních vztahů a výkonnosti, je důležitá pro navození pocitu sounáležitosti a vytvoření vztahů soudržnosti.⁶⁸

Čest: „*bud' přímý a zásadový, jednej vždy v souladu se svým svědomím, tvé poslání tě zavazuje*“: Završení etických hodnot v armádě. Je motivačním činitelem a opravňuje morální rozhodnutí založená na příkladných osobních kvalitách a čistém svědomí. Čest propojuje všechny hodnoty, které jsou obsaženy v Kodexu etiky vojáka. Má blízko k mravnosti, protože čestný jedinec se ztotožňuje se skupinovými, tedy vyššími hodnotami a pracuje ve prospěch vyšších celků. Vnímání a respektování otázek cti poskytuje jedincům významné intelektuální zázemí a motivaci k jednání.⁶⁹

Složením slavnostního slibu vojáka se jedinec zavazuje k plnění Kodexu vojáka, slib ovšem nenahrazuje vojenskou přísahu a nevyplývají z něj žádné právní důsledky.

---

⁶⁵Srov. KODEX ETIKY VOJÁKA Z POVOLÁNÍ A VOJÁKA V AKTIVNÍ ZÁLOZE DOBROVOLNÉ. *Duchovní služba Armády České republiky*, [online], [cit. 27. 1. 2014], Dostupné na: <http://www.kaplani.army.cz/index.php?id=54>

⁶⁶Srov. Tamtéž

⁶⁷Srov. Tamtéž

⁶⁸Srov. Tamtéž

⁶⁹Srov. Tamtéž

9. VÝCHOZÍ FILOSOFIE K PROBLEMATICE VÝSLUHOVÝCH NÁLEŽITOSTÍ

Současný moderní člověk chce rozumem zvládnout, usměrňovat a řídit veškeré přírodní a společenské procesy ve svůj prospěch. Reflexí, že vývoj lidské dimenze se stal technickým. Svět člověka se zredukoval na objekty a věci, které mají funkční charakter. Tak se stalo, že dosavadní vývoj společnosti zapomněl na člověka, jehož postavení a vážnost se měří prostřednictvím věcí, jejichž míra vlastnění je mírou vážnosti člověka. V tom lze spatřovat negativní přeměny lidského života konzumního typu společnosti ve svět profánní (energie, zisk, apod.).⁷⁰

Z výše uvedeným tvrzením vznikají otázky o vzájemných provázanostech. Těmi jsou vztahy mezi etikou, sociální a ekonomickou dimenzí. „*Společensko-vědní disciplíny zabývající se těmito problémy se jeví jako zcela nezávislé a jenom obtížně spojitelné. Ekonomické a sociální problémy byly řešeny po celá staletí v rámci filosofie, a jsou s etikou neoddělitelně spjaty.*“⁷¹

V duchu výše zmíněného názoru fungují v současném typu společnosti i média. Podle nich a některých zveřejněných sociologických výzkumů je u civilní veřejnosti často kladena otázka – Proč u příslušníků ve služebním poměru silových a ozbrojených sborů jsou garantovány vyšší ekonomické standardy zabezpečení během služby a po skončení služebního poměru? Součástí složek tohoto ekonomického zabezpečení jsou výsluhové náležitosti, které jsou členěny do několika hledisek:

- ✓ Primární: finanční a nefinanční (např. sociální služby poskytované veteránům)
- ✓ Sekundární: jednorázové a opakovatelné

Realita spočívá v ekonomicko-právních a politických aspektech služby. U typu společnosti politicko-ekonomického systému se projevují převážně zvláštnosti ozbrojených složek státu v těchto základních oblastech:

- základní lidská práva a svobody
- politická práva
- hospodářská, sociální a pracovní práva
- trestní právo

---

⁷⁰Srov. ŠETEK, J., Soudobá globalizace ve světě kompendia sociální nauky církve, *Marathon*, 2009, č. 92, s.29

⁷¹Tamtéž

10. HISTORICKÉ ETAPY PŘIZNÁNÍ VÝSLUHOVÝCH NÁLEŽITOSTÍ NA ÚZEMÍ BÝVALÉHO ČESKOSLOVENSKA

10.1 POSTOJ OBDOBÍ DO ROKU 1918

Výsluhové náležitosti osob po ukončení aktivního služebního poměru se vyvíjelo ruku v ruce s celkovou historií společnosti. První kdo přišel s reformou této problematiky, byla Marie Terezie v roce 1771. Hlavním pilířem její první reformy byla starost o zaopatření vdov a sirotek po zemřelých vojácích a četnících, kteří sloužili toho času císařskému trůnu. V roce 1781 proběhla druhá reforma Marie Terezie, která s sebou přinesla výsluhu příslušníkům po ukončení služebního poměru např. z důvodu zdravotní nezpůsobilosti k výkonu povolání. Podstatou reformy bylo zaopatření po minimální délce služebního poměru trvajících 10 let.⁷²

Roku 1914 byl schválen zákon č. 15/1914 ř.z., o služebním poměru státních úředníků a státních sluhů (služební pragmatika). Tím vznikla hlavní norma v problematice státní správy, která uspořádala služební poměry státních úředníků a sluhů.

10.2 POSTOJ OBDOBÍ OD ROKU 1918

Dne 28. října 1918 byla vyhlášena Československá republika. Československo po svém vzniku přejalo bez jakýchkoliv větších změn systém státní služby císařského Rakouska, jehož právním základem byla tzv. služební pragmatika z roku 1914.⁷³ Recepční zákon č. 11/1918 Sb. byl první zákon schválený Národním výborem, ve kterém bylo zmíněno, že veškeré dosavadní zemské a říšské zákony a nařízení zůstávají v platnosti do doby jejich novelizace či jakékoli úpravy. Všechny úřady samosprávné, státní a župní, ústavy státní, zemské, okresní, župní a obecní jsou podřízeny Národnímu výboru a prozatím úřadují a jednají podle dosud platných zákonů a nařízení⁷⁴.

Ve vzniklém Československém státě bylo potřeba rozvést sociální správu po období 1. Světové války (1914 - 1918). Republika se zpočátku zmítala v nejistotě a státní aparát neměl dostačující jistotu podpory svého lidu. Jedním z aspektů nejistoty

---

⁷² Srov. ŠETEK., J., *Doktorská disertační práce; Sociální politika v obranné doktríně stát, Vysoká škola ekonomická Praha, 2001*

⁷³ Srov. Zákon ze dne 25. listopadu 1914 č. 15 říšského zákoníku, o služebním poměru státních úředníků a státních zřízenců

⁷⁴ Srov. Zákon č. 11/1918 Sb., o zřízení samostatného státu československého ze dne 28. října 1918

lidu bylo soupeření o tehdejší politické strany a získání klíčových postů při řízení dílčích ministerstev. Významnou osobností první republiky, která byla hodna reformy v sociální sféře, byl Tomáš Garrigue Masaryk (1850 - 1937). Jeho osobnost pozitivně ovlivnila sociální zákonodárství. Z roku 1918 pochází též zákon číslo 63/1918 Sb., který zavedl státní podporu pro nezaměstnané a pro demobilizované vojáky. Vyplácení podpory byl ještě předpoklad registrace na odborové či veřejné zprostředkovatelně práce, která zajišťovala práci nezaměstnaným. Přiznání státní podpory měli v kompetenci okresní demobilizační výbory.⁷⁵

Politické neshody v tehdejší vládě však protikladně přispěly k vývoji sociální zákonodárství. V roce 1923 se ministerstvo sociální péče rozdělilo na prezidium a pět odborů (sociálního pojištění, péče pro válečné veterány – odbor dále spravoval dělnická, invalidní výrobní a pracovní družstva a další).

V rámci poskytování některých výsluhových náležitostí byli také aktivní v rámci rozvoje občanské společnosti. Tento rozvoj zaznamenal značné dynamiky po roce 1918 sociálně-ekonomický dopadem Československé republiky na tehdejší obyvatelstvo. Již v roce 1919 vznikla družina československých válečných poškozců. Byla to organizace sdružující invalidy z 1. světové války, zda se jednalo o vojáka Rakousko-Uherské monarchie nebo legionáře se neposuzovalo. Posláním spolku bylo poskytovat systém sociálních služeb a to právní ochranu a zastupovat váleční poškozence při sporech, které vznikly z nároku na zákonné požitky. Rovněž pečoval o bezplatné poskytování veškeré zdravotní péče. Zakládal a organizoval sirotčinců a ozdravoven pro válečné potřeby válečných poškozců. Domáhal se odejmutím prodeje tabáku osobám, které na nich nebyly existenčně vázány, zadával je výhradně válečným poškozcům.

---

⁷⁵ Srov. Zákon č.63/1918 Sb., o podpoře nezaměstnaných, ve znění platném k 10. 12. 1918

10.3 POSTOJ ČESKOLOVENSKA K OBDOBÍ NACISTICKÉ OKUPACE V LETECH 1939-45

„Po dvaceti letech budování nezávislého demokratického státu však byla okupační mocností nacistického Německa nastolena hnědá totalita a rozhořel se opět světový válečný požár. Bylo na vojácích, aby se zasloužili o obnovu ztraceného ideálu první republiky a přispěli k uhašení válečného požáru.“⁷⁶

Někteří příslušníci z řad policie, četnictva a armády zůstali ve služebním poměru k režimu nacistické okupace u protektorátního četnictva a Vládního vojska. Nacisté se na základě zkušeností z 1. světové války obávali opakování hromadných dezercí českých vojáků zejména k Rusům. Z tohoto důvodu byl služební poměr v ozbrojených složkách zamítnut většině vojáků, četníkům z řad I. republiky, kteří za I. světové války působili v legiích. Při odchodu ze služby byli pouze penzionováni, žádná jednorázová finanční kompenzace nebyla přiznána.

Legislativa pro přiznání výsluhových náležitostí nebyla nikterak stanovena okupační mocností, ale vycházela z již stanovené první republiky. V tomto období, fungovala legislativa z dob Československa. Historici s orientací na období nacistické okupace jistě potvrdí zejména činnost českých četníků, ve které lze spatřovat etické selhání až zradu ve prospěch nacistického Německa. Typické příklady lze dokázat jako dozorcí činnost v romských koncentračních táborech na našem území. Nicméně existuje mnoho faktů o podpoře odbojových skupin ze řad četnictva.

Obdobná situace byla u složek vládního vojska, nařízením protektorátní vlády č. 216/39 Sb. z 25. července 1939. Souhlas německých okupantů pro zřízení protektorátního vládního vojska spočíval ve snaze o vytvoření zdání určité samostatnosti Protektorátu a také zabránit tomu vstupu vojákům zrušené Československé armády do služeb odboje⁷⁷. Co do své podstaty se jednalo o ozbrojenou složku sloužící oficiálně zájmům nacistického Německa. Nelze ji však ztotožňovat se skutečnými kolaborantskými skupinami v jiných evropských zemích nebo pronacistických organizací u nás. Vojáci skládali slib poslušnosti Adolfu Hitlerovi a zájmům Velkoněmecké říše. Většina příslušníků však smýšlela celou válku československy a motivací pro vstup byla spíše snaha vyhnout se totálnímu nasazení, než

---

⁷⁶ Srov. ŠETEK, J., Karel Vítězslav Vít- bojovník za svobodu, *Český zápas-Týdeník Cirkve československé husitské*, 2009, roč.89, č.50, s. 3.

⁷⁷ KALOUSEK, M., *Vládní vojsko 1939-1945. Vlastenci či zrádci?*. Praha : Libri, 2002.. ISBN 80-7277-063-2. s. 151.

touha sloužit zájmům okupantů. Od začátku roku 1944 vznikly u okupantů obavy z možného využití Vládního vojska proti nacistům přímo na území Protektorátu. To pro závěrečnou fázi války plánovala československá exilová vláda v Londýně na základě vyhodnocených poznatků jejího zpravodajského oddělení pod vedením plukovníka Františka Moravce⁷⁸.

10.4 OBDOBÍ 1945-1948

V personální výstavbě ozbrojených sil a policie působili bývalý příslušníci z řad první republiky. Začínají se projevovat etické aspekty pro přiznávání výsluhových náležitostí a to je zrušen zápočet o výkonu služby v protektorátní policii, protektorátní četnictvo a vládním vojsku. Dne 17. dubna 1945 bylo v Košické vládě rozhodnuto o založení Sboru národní bezpečnosti, tímto rozhodnutím se projednali otázky budoucí organizace bezpečnostních složek v tehdeším Československu. Zástupci politického seskupení Komunistické strany Československa prosadili zrušení prvorepublikového četnictva a policejního aparátu a to nahrazením jednotnou organizací. Obdobný proces probíhal i pod komunistickou taktovkou i v armádě. Tím se Komunistická strana Československa připravila na převzetí moci v Československu.

10.5 OBDOBÍ KOMUNISTICKÉ NADVLÁDY 1948-1989

Po událostech z roku 1948 se dalo předpokládat, že společnost bude mít kladný postoj a úctu ke všem vojákům a odbojářům jako tomu bylo po 28. říjnu 1918. Realita byla ovšem opačného rázu. Tehdejší komunistický režim Československa plně následoval nelidských taktik svého politického učitele a to Sovětského svazu. Mocenská cesta spočívala v ponižování lidské důstojnosti, politickými vraždami a také utrpením paradoxně těch statečných vlastenců odboje, kteří byli přínosem v domácím i zahraničním odboji a přispěly k jeho porážce. Vojáci (odbojáři), kteří opustili vlast, bylo přes 450, z jednoho prostého důvodu, zachránit si holý život a většinou se v zahraničí zapojili do odboje proti rudé totalitě. Tomáš Garrigue Masaryk reagoval na tyto události citátem Nová Evropa: „*Válka není nejhorším, jistě ne nejhorším zlem. Život nečestný, život otrocký jest horší!*“⁷⁹

---

⁷⁸ŠOLC, Jiří. *Ve službách prezidenta : generál František Moravec ve světle archívních dokumentů*. Praha : Vyšehrad, 1994. ISBN 80-7021-115-6.

⁷⁹MASARYK, T.G., *Nová Evropa: Stanovisko slovanské*, Brno:1994, Doplněk, ISBN 80-85765-29-2.

Po únoru 1948 sociální péči převzal pod svoji patronaci plně stát. Ten své pravomoci delegoval dále na místní orgány, tj. národní výbory. Zavládl princip totalizace sociální správy a jejího úplného zestátnění. Tím následovala organizační role státu v maximální míře. Všechny výdaje se hradily ze státního rozpočtu. V 50. letech se vývoj sociální správy podvoloval komunistické propagandě, která měla model v Sovětském svazu. Vývoj sociální správy ovlivnil i rok 1968, kdy se začaly projevovat náznaky demokracie. Následkem byla srpnová invaze vojsk států Varšavské smlouvy. Tímto aktem skončil proces k přechodu demokracie v našem státě a dostavilo se období normalizace. V červnu roku 1968 vzniklo Ministerstva práce a sociálních věcí. Na nově vzniklý odbor byli dosazeni pracovníci ze Státní plánovací komise, Populační komise, Státní mzdové komise a Státního ústavu sociálního zabezpečení.⁸⁰

10.6 OBDOBÍ PO ROCE 1989 VNÍZK DEMOKRATICKÉHO POLITICKÉHO SYSTÉMU

Sametovou revolucí roku 1989 byla uzavřena komunistická nadvláda. Po převratu došlo na reformu sociálního zabezpečení vysloužilců armády a policie. Dřívější zákonné podmínky byly neaktuální a žádaly si novelizaci. Úřad, který působí v oblasti sociální správy je Vojenský úřad sociálního zabezpečení. Jako správný orgán I. stupně podle zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů a to pro výkon agendy důchodového pojištění vojáků z povolání a jejich rodinných příslušníků⁸¹ a současně je výkonným orgánem pro zabezpečení vojáků z povolání výsluhovými náležitostmi.⁸² Vojenský úřad sociálního zabezpečení zabezpečuje výplatu finančních dávek sociální péče sociálně potřebným vojákům po ukončení služebního poměru, v důchodu a v souladu se zákonem č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení.⁸³ V prosinci 1992 schválila Česká národní rada Ústavu České republiky. Nedílnou součástí ústavy byla a je i Listina základních práv a svobod, která stanoví základní lidská práva a svobody, na jejichž základě byly doplněny a upraveny náležitosti a podmínky výsluhových náležitostí jak Policie, tak i Armády České republiky.

---

⁸⁰Srov. STRUČNÝ ÚVOD DO PROBLEMATIKY SLUŽEBNÍHO POMĚRU PŘÍSLUŠNÍKŮ BEZPEČNOSTNÍCH SBORŮ. *Mzdová praxe*, [online], [citováno 20. 1. 2014], Dostupné na: [http://www.mzdovapraxe.cz/archiv/dokument/doc-d34076v43553-strucny-uvod-do-problematiky-služebního-pomeru-prislusnik/?search_query=\\$index=2083](http://www.mzdovapraxe.cz/archiv/dokument/doc-d34076v43553-strucny-uvod-do-problematiky-služebního-pomeru-prislusnik/?search_query=$index=2083)

⁸¹ Srov. Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů

⁸²Srov. Zákon č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání ve znění pozdějších předpisů

⁸³Srov. VOJENSKÝ ÚŘAD SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ, *Ministerstvo obrany České republiky*, [online], [citováno 20. 1. 2014], Dostupné na: <http://www.mocr.army.cz/scripts/detail.php?id=12312>.

11. HISTORICKÁ ANALÝZA ASPEKTŮ PŘI PŘIZNÁNÍ VÝSLUHOVÝCH NÁLEŽITOSTÍ

11.1 OBDOBÍ RAKOUSKA-UHERSKA

Sociální zabezpečení silových resortů a ochránců státu se vyvíjelo se samostatnou historií států spolu s mocenským vládnutím. Státní zřízení se o tyto služebníky státu staralo po dobu jejich aktivní služby finančním oceněním, ale nastala zde otázka jak zabezpečit tyto ochránce po ukončení služebních poměrů. První kdo s touto myšlenkou sociálního zaopatření přišel, byla Marie Terezie v roce 1771, první reforma o poskytování doživotních penzí vysloužilcům. Reforma sloužila nejen k zaopatření vysloužilců, ale také měla napomoci jejich rodinám, na které měla tato problematika nemalý dopad (např. válečná zranění apod.).⁸⁴ Z etických aspektů se jednalo o právní institut profesní invalidity důsledkem služby v ozbrojených složkách. Z politologického hlediska od umíněného letopočtu začala císařovna Marie Terezie reformní proces byrokratické mašinerie ve státě. Reforma rovněž garantovala nárok na penzi pozůstalým. Reforma zakládala i na sociálním zajištění (penze pro pozůstalé) pozůstalých vdov, sirotků a osobám závislých na výživě zemřelého služebníka. Z etického hlediska se považovala služba v ozbrojených složkách za projev úcty k rodinným příslušníkům.

Roku 1781 se státní zřízení v čele s Marií Terezií rozhodlo zajistit vysloužilce po minimální době věrné služby, kteří se z důvodů zdravotních stali neschopnými vykonávat práci pro císařský trůn.⁸⁵ Z etického pohledu se jednalo o vstřícné gesto vůči invalidním vysloužilcům, neboť se respektovala pravděpodobnost vyššího vzniku sociální role invalidity u zájmových skupin ozbrojených složek.

Roku 1914 byla přijata tzv. služební pragmatika neboli zákon č. 15/1914 ř. z., který upravoval služební poměr státních úředníků a zřízenců.⁸⁶ Lze se domnívat, že toto legislativní opatření Rakouska Uherska mocnářství nemělo žádný etický aspekt, jednalo se pouze o zajištění loajality ze strany státu vůči zájmovým skupinám a to zejména důsledkem pozice Rakousko-Uhersko v trojspolku (Německo, Rakousko-Uhersko, Maďarsko), který byl aktérem 1. světové války.

---

⁸⁴ Srov. TOMEŠ, I., *Právo sociálního zabezpečení*, Praha: 1998, Spolek českých právníků Všehrd, ISBN 80-85305-39-9. s.31

⁸⁵ Srov. POTUČEK, M., *Sociální politika*, Praha:1995, Sociologické nakladatelství, ISBN 80-85850-01-X s.24

⁸⁶ Srov. ŠETEK, J., *Doktorská a disertační práce, Sociální politika v obranné doktríně státu*, Vysoká škola ekonomická, Praha:2001

11.2 OBDOBÍ NOVODOBÝCH DĚJIN ČESKOSLOVENSKA A ČESKÉ REPUBLIKY

Soubor právních stránek týkajících se ukončení služebních poměrů u bezpečnostních složek států lze v dějinách rozdělit až po současnost do následujících období v závislosti na vývoj politicko-historických transformací:

- 1918 - 1939
- 1939 - 1945
- 1945 - 1948
- 1949 - 1968
- 1968 -1989
- 1990 - 1992
- 1993 - do současnosti

Z historického rozdělení od roku 1918 lze u bezpečnostních sborů a ozbrojených složek sledovat právní ukončování služebních poměrů v závislosti politického řízení státu a poskytování finančních kompenzacích. V jednotlivých časových horizontech odvodit rozhodující podstatné etické přístupy pro přiznání výsluhových náležitostí a nalézt rozdílnost.

11.3 OBDOBÍ OD ROKU 1918 DO ROKU 1939

Z etického hlediska vojákům a účastníkům odboje, kteří do 28. 10. 1918 měli rozhodující význam na vznik Československa, se dostalo zasloužené úcty od všech demokratických politiků a reprezentantů státu za období první republiky.

Roku 1918, kdy se datuje vznik samostatné Československé republiky, se ponechávaly veškeré legislativní normy související s ukončením služebních poměrů příslušníků bezpečnostních složek státu a to ze zákonů z Rakousko-Uherské monarchie.

Legislativní zabezpečení vysloužilců bylo z dob reforem Marie Terezie schváleno až v roce 1914, kdy byl přijat zákon č. 15/1914 ř. z., o služebním poměru státních úředníků a státních zřízenců. Zákon byl také nazýván služební pragmatikou. Služební pragmatika se vztahovala na hodnostní třídy a úředníky do ní spadající. Roku 1920 byla služební pragmatika rozšířena o území Slovenska a Podkarpatské Rusi zákonem č. 269/1920 Sb., spolu s vydáním dodatkových a doplňujících specifických norem.

Příslušníci policie byli zabezpečeni na základě legislativy o státních úřednících (jako státní zaměstnanci v „civilním sektoru“), kdežto příslušníci četnictva a finanční stráže byly zabezpečeni podle zákona č. 299/1920 Sb., o četnictvu.

Podle výše citovaného zákona měl být služební poměr příslušníka ozbrojených složek (armády, četnictva, finanční stráže) ukončen:

- Propuštěním
- Odchodem do výslužby
- Úmrtím

1. Propuštěním - příslušník ve služebním poměru byl propuštěn z několika důvodů: nezpůsobilostí k výkonu služby (prokázanou ve zkušební době), na základě pravomocného rozsudku soudu při ztrátě hodnosti, z disciplinárních důvodů, tělesná schopnost příslušníka nevyhovovala k výkonu služby a neměl toho času nárok na výslužné; uplynutím doby, na kterou byl služební poměr sjednán, neprokázáním znalosti českého jazyka a dalším aspektem bylo na základě vlastní žádosti z rodinných důvodů (se schválením ministerstva vnitra).

Zákon číslo 147/1933 Sb., o stíhání protistátní činnosti státních zaměstnanců a některých jiných osob a o předkládání soudců na jiné služební místo proti jejich vůli upravoval následující. Osoby podléhající působnosti tohoto zákona byly propuštěny (vojenským gážistům byla odebrána jejich vojenská hodnost) a ztratily veškeré nároky, které by jim jinak dle tohoto zákona náležely. Pozůstalé nevyjímaje. Nároky plynoucí z ukončení služebního poměru ztratily příjemci finanční dávky z institutů odpočivných a zaopatřovacích platů.

2. Odchodem do výslužby – nároky spojené s odchodem do výslužby byly totožné jako u policie.

3. Úmrtím – výsluhové náležitosti po zemřelém policistovi přecházeli na rodinu nebo na oprávněné pozůstalé osoby.

Podle zákona č. 153/1923 Sb., kterým se upravují některé služební poměry četnictva a některé četnické požitky, zejména odpočivné a zaopatřovací, tvořily zaopatřovací požitky gážistů, zařazených v hodnostních třídách, čekatelů a gážistů mimo hodnostní třídy (poddůstojníků z povolání)⁸⁷

- ✓ výslužné (odbytné)
- ✓ zaopatření invalidní

---

⁸⁷ Srov. Zákon č. 153/1923 Sb., kterým se upravují některé služební poměry četnictva a některé četnické požitky, zejména odpočivné a zaopatřovací, § 1

Výslužné (odbytné) příslušelo gážistům na přeloženích do trvalé výslužby za předpokladu:⁸⁸

- ✓ jejich věk nabyl 60. roku věku
- ✓ v superarbitračním řízení se stali trvale neschopnými četnického povolání a jejich služba pro stát trvala minimálně 10 let

Z výše prezentovaných předpisů ze zákona lze nabýt dojmu, že stát opomíhal příslušníky sloužící méně než 10 let, je tomu naopak a stát na své služebníky myslel. V případech, že příslušník ve služebním poměru sloužil méně, než 10 let měl nárok na výslužné a ztratil způsobilost k vojenským úkolům v povolání:⁸⁹

- ✓ zdravotní poškození pro službu nebylo způsobeno samotným vojákem (bez jeho viny nebo v souvislosti s ní)
- ✓ nemocí nebo úrazem, pokud měli odslouženo alespoň 5 let
- ✓ ve válečné službě vlasti se stali po zbytek života neschopnými výdělku
- ✓ choromyslností, oslepnutím, hluchotou, ochrnutím nebo jinou těžkou chorobou

Zjištěním superarbitračního řízení, že se příslušník četnictva stal neschopný výkonu svého povolání ze zdravotních důvodů a služební poměr trval méně než 10 let, tak za tohoto předpokladu mu náleželo odbytné. V případech, kdy měl příslušník odslouženo do 5 let, poskytovalo se mu jednoroční služné s četnickým příplatkem. Služba trvající nad 5 let avšak do 10 let, náleželo příslušníkovi dvouleté služné s četnickým příplatkem. Ve všech těchto případech rozhodovalo o přiznání či nepřiznání jakéhokoli trvalého finančního příspěvku superarbitrační řízení.⁹⁰

Výslužné se vyměřovalo podle služební doby započitatelné a podle penzijní základny. Maximální hranice výslužného nesměla přesahovat pensijní základnu (výslužné se nemohlo shodovat se plnou hodnotou posledního služného). Základna se rovnala poslednímu služnému s četnickým přídavkem. Četnický příspěvek byl tvořen:⁹¹

- ✓ 50% pražského místního příplatku
- ✓ rozmezí 3 000- 6000,- Kč v závislosti na hodnostní třídě jedince

Výslužné gážistů zařazených do hodnostních tříd utvářelo:⁹²

- ✓ nejméně 1 800,- Kč u gážistů v hodnostních třídách

---

⁸⁸ Srov. Zákon č. 153/1923 Sb., kterým se upravují některé služební poměry četnictva a některé četnické požitky, zejména odpočivné a zaopatřovací, § 2

⁸⁹ Srov. Tamtéž, § 3

⁹⁰ Srov. Tamtéž § 4

⁹¹ Srov. Tamtéž, § 6, 9 153/1923

⁹² Srov. Tamtéž, § 8

- ✓ nejméně 1 600,- Kč u čekatelů
- ✓ nejméně 1 400,- Kč ročně, gážisté mimo hodnostní třídy
- ✓ do 10 let služby 40% penzijní základny, zvyšované za každý následující započitatelný rok o 2,4%

Zvláštním institutem bylo invalidní zaopatření, sociálního a zdravotního druhu (péče) o vojenské osoby, které bylo poskytováno osobám ve státních službách, které neměly schopnost a ani možnost se sami o sebe starat. *„Četníci gážisté, požívající trvalého výslužného, jejichž odpočivné prožitky nepřevyšují pensijní základny gážisty nejvyššího platového stupně IX. hodnostní třídy, mají nárok na zaopatření invalidní, když pozbyli nejméně 85% schopnosti k výdělku, potřebují zvláštní péče a jsou nemajetní.“*⁹³

Úprava výslužného neboli odbytného byla již provedena v zákoně o služební pragmatice státních zaměstnanců spolu s „Platovým zákonem“. Úprava byla provedena, ale v zásadních věcech se nenalezlo odchylek až na výpočet náležitostí (výslužné), které byly ještě rozděleny do dvou kategorií zaměstnanců státu. Jednalo se o rozdělení po započitatelných 10 letech služby. Zvyšováním za každý další rok o 2,4% se základem 40%. Druhá skupina byla odlišná pouze se zvyšováním za každý další rok jen o 2,0% jinak výpočetní základ zůstal stále 40%.

Výsluhové náležitosti po zemřelém služebníkově státu byly členěny dle výše pro pozůstalé dle zákona č. 153/1923 Sb., okruh pozůstalých byl členěn za předpokladu, že četník byl sezdán předepsaným povolením před posledním vystoupením manžela z činné služby, náleželo manželce i dítěti bylo-li v manželství zrozeno:

- ✓ tříměsíční penzijní základny, když četník zemřel v činné službě nebo na dovolené bez požitků
- ✓ tříměsíčního výslužného, když četník zemřel v trvalé nebo dočasné výslužbě

Služební pragmatika byla upravována a pozměňována následným zákonem č. 103/1926 Sb., o úpravě platových a některých služebních poměrů státních příslušníků (Platový zákon). Platový zákon byl nejdůležitějším upravujícím legislativním krokem pro státní zaměstnance. Nejen, že v tomto zákoně bylo upraveno delegování ze státního občana na státního úředníka nebo i zřízence, ale v neposlední řadě materiální a formální náležitosti delegujícího aktu. Na příklad požadavek na státního zaměstnance složení

---

⁹³ Srov. Srov. Zákon č. 153/1923 Sb., kterým se upravují některé služební poměry četnictva a některé četnické požitky, zejména odpočivné a zaopatřovací, § 25

služební přísahy pro výkon svého budoucího povolání a zřízení specifického kvalifikačního řízení.

Zákon č. 15/1914 Sb., o služebním poměru státních úředníků a státních sluhů (služební pragmatika) ukončila služební poměr na základě těchto skutečností:

- ✓ zrušením v dočasné době
- ✓ zrušením v přípravné službě
- ✓ propuštěním služebníka z důvodu disciplinárního trestu
- ✓ podle zákona č. 147/1933 Sb., o stíhání protistátní činnosti a obraně státu
- ✓ přeložením na trvalý odpočinek (pensionování) nebo ze zdravotních důvodů
- ✓ zrušením služebního poměru
- ✓ úmrtím

Výše zmíněná legislativa již akceptovala etické aspekty pro přiznání výsluhových náležitostí, to lze spatřit při propuštění ze služebního poměru. Jestliže bylo propuštění důsledkem disciplinárního trestu, potom pozbyl příslušník ozbrojeného sboru veškeré výsluhové finanční náležitosti. S přihlédnutím na sociální pozici mohla být propuštěnému příslušníkovi poskytnut pouze vyživovací příspěvek. Jeho výše však byla limitována hranicí jedné poloviny výsluhového. V případě propuštění pro spáchání trestného činu protistátní činnosti nebylo příslušníkovi přiznáno, žádná částka vyživovacího příspěvku.

Uvedená legislativa respektovala rovněž etický princip seniority důsledkem působením ve služebním poměru. Na základě tohoto principu byl příslušníkovi ozbrojeného sboru garantován nárok přeložení na trvalý odpočinek. Ten byl garantován v případě neschopnosti ke službě nebo dosažení věkové hranice 60 let.

V případě patologické sociální události, úmrtí příslušníka ozbrojených složek přecházely jeho přiznané finanční náležitosti na přímé pozůstalé rodinné příslušníky. Dle zákona č. 153/1923 Sb., kterým se upravovaly některé služební poměry četnictva a některé četnické požitky, zejména odpočivné a zaopatřovací.

11.4 OBDOBÍ NACISTICKÉ OKUPACE 1939 – 1945

Nacistickou okupací v letech 1939 až 1945 nebyly změněny dřívější zákony a právní řády, ale byly provedeny změny (např. zřízení protektorátní policie, protektorátního četnictva a vládního vojska). Zmíněné právní změny nebyly v následujících letech připisovány k platnému Československému právnímu řád.

11.5 OBDOBÍ 1945 – 1948

Změny služebních poměrů ozbrojených bezpečnostních sborů šly ruku v ruce s vývojem společnosti od ukončení druhé světové války, samozřejmě byly v provázanosti s aktuálním politickým systémem a vládoucí stranou náležitě pozměňovány a upravovány.

Zákona č. 72/1946 Sb., o úpravě některých právních poměrů důstojníků a rotmistrů z povolání a o převzetí některých osob do československé branné moci, se příslušníci přesouvali do výsluhových náležitostí v případech ukončení aktivního služebního poměru a službě. Samozřejmostí tohoto kroku byla náležitost výslužného popř. odbytného podle zákona č.76/1922 Sb., o vojenských požitcích zaopatřovacích. Zákon vymezoval nezapočitatelnou dobu pro výslužné mezi obdobími 15. 3. 1939 až 4. 5. 1945.

V roce 1947 byl Sbor národní bezpečnosti tvořen z příslušníků četnictva, bývalé obecní policie, uniformované státní policie, kriminální služby a bývalého četnictva. Samozřejmostí byl nábor nových příslušníků do služebního poměru, který byl obnoven po 5. květnu 1945. Zákon upravující náležitosti jak aktivního služebního poměru, tak i finanční kompenzace v případě ukončení vstoupily dne 11. 7. 1947, kdy vešel v platnost zákon č. 149/1947 Sb., o národní bezpečnosti.⁹⁴

Ukončení služebního poměru dle zákona č. 149/1947 Sb., o národní bezpečnosti probíhalo na základě propuštění, odchodu do výslužby nebo úmrtím příslušníka.

Propouštění příslušníků Sboru národní bezpečnosti probíhalo na základě vlastní žádosti, rozhodnutí v kárném řízení, rozsudku soudu o ztrátě hodnosti, nezpůsobilosti ke službě ve zkušební době a na základě nezpůsobilosti ke službě ze zdravotních důvodů, avšak nenabyl nárok na výslužné.⁹⁵

11.6 OBDOBÍ KOMUNISTICKÉ NADVLÁDY

Zvláštní národní tragédií je období komunistické nadvlády. Vlivem monopolní stranické ideologie výsluhové náležitosti plně ztratily kompenzační charakter „negativních“ vlastností služebního poměru. Za zvlášť tragické období je normalizace od roku 1970, zejména v této éře docházelo k rozsáhlému propouštění z řad tehdejšího Sboru národní bezpečnosti a Československé lidové armády, a to důsledkem sympatií těchto postižených osob s reformními záměry „Pražského jara 68“. Tyto osoby odešli

⁹⁴ Srov. Zákon č. 149/1947 Sb., o národní bezpečnosti, § 6

⁹⁵ Srov. Tamtéž, § 24

ze služebního poměru bez patřičných kompenzací. Příslušníkům byl na příklad služební poměr ukončován na základě politických antipatií, spolu s politickou nevhodností jedince.

11.7 OBDOBÍ 1948 – 1989

Potvrzením nástupu k vládnutí Komunistické strany Československa byl zákon č. 286/1948 Sb., o národní bezpečnosti. Dle zákona č. 286/1948 Sb., služební poměr končil:

- ✓ úmrtím
- ✓ propuštěním
- ✓ odchodem do výslužby

Propuštění příslušníka Sboru národní bezpečnosti probíhalo na základě ztráty hodnosti, o kterém rozhodl soud, v případě schválení osobní žádosti o propuštění a rozhodnutí v kárném řízení. Dalo by se říci, že propuštění na základě nedostatečného prokázání státní spolehlivosti, oddanosti demokratickému zřízení státu a mravní bezúhonnosti, by se dalo považovat za politické spekulace s lidskými zdroji ve služebních poměrech bezpečnostních sborů.⁹⁶ Upravování finančních nároků po úmrtí příslušníka Sboru národní bezpečnosti nebylo tehdejší aktuální legislativou upravováno, platnost měly předešlé právní předpisy této problematiky.

Novelizace zákona č. 153/1923 Sb., kterým se upravují některé služební poměry četnictva a některé četnické požitky, zejména odpočivné a zaopatřovací proběhla 1. srpna 1957 zákonem č. 33/1957 Sb., o sociálním zaopatření příslušníků ozbrojených sil.

Pod „legislativní moc“ zmíněného zákona se počítali příslušníci ozbrojených sborů z povolání v oboru ministerstva vnitra, příslušníci ozbrojených sil z povolání a nebylo též zapomenuto na rodinné příslušníky těchto osob.⁹⁷

Institut důchodového zaopatření poskytoval vysloužilcům dávky důchodové (osobní, vdovské, vdovecké, výsluhové, invalidní a částečný invalidní a sirotčí), výchovné a zvýšení důchodu pro bezmocnost.⁹⁸

---

⁹⁶ Srov. Zákon č. 149/1947 Sb., o národní bezpečnosti § 24

⁹⁷ Srov. Zákon č. 33/1957 Sb., o sociálním zabezpečení příslušníků ozbrojených sil, § 2

⁹⁸ Srov. Tamtéž, § 3

Sociální péče ze strany státu poskytovala vysloužilcům především:⁹⁹

- ✓ zaopatření vojenských invalidů ve vojenské invalidovně
- ✓ příležitostné sociální dávky
- ✓ podpůrnou a doplňkovou péči

Zákon č. 76/1959 Sb., o některých služebních poměrech vojáků přijatý vládou 18. prosince 1959. Upravující služební poměry příslušníků Sboru národní bezpečnosti dohromady se služebními poměry vojáků z povolání Československé lidové armády a ministerstva vnitra. Legislativní úprava služebních poměrů tohoto zákona byla společná až do roku 1970.

Podle zákon č. 76/1959 Sb., zanikl služební poměr z následujících důvodů:

I. Propuštěním¹⁰⁰

- ✓ bylo zjištěno lékařskou komisí, že voják není schopen aktivní služby ze zdravotních důvodů (služební nezpůsobilost)
- ✓ pro vojáka nebylo při snížení počtu ozbrojených sil nebo při reorganizaci jiné služební zařazení
- ✓ na základě zdravotní nezpůsobilosti a pro něž nebylo vhodné zařazení v ozbrojených silách
- ✓ Pravomocným odsouzením soudem za úmyslný trestný čin
- ✓ Dosažení věkové hranice či podmínky nároku na starobní důchod
- ✓ Pozbytí ve služebním poměru by se stalo újmou pro sbor (návrh předkládala komise ministerstva vnitra

„Voják z povolání, který má být propuštěn ze služebního poměru, se písemně vyrozumí o propuštění ze služebního poměru nejméně tři měsíce předem, není-li dohodou stanoveno jinak. Rozhodnutí musí být vyhotoveno písemně a musí v něm být uveden důvod propuštění a skutkově vymezen tak, aby jej nebylo možno zaměnit s jiným důvodem.“¹⁰¹

II. Odnětím nebo ztrátou hodnosti

Návrh na propuštění vojáků z povolání posuzovali příslušné komise zřízené ministrem obrany a ministerstvem vnitra. Odnětí hodnosti důstojníků a praporčíků

⁹⁹ Srov. Zákon č. 33/1957 Sb., o sociálním zabezpečení příslušníků ozbrojených sil, § 23

¹⁰⁰ Srov. Zákon č. 76/1959 Sb., o některých služebních poměrech vojáků, § 26

¹⁰¹ Tamtéž, § 26 odst. 6

posuzoval ministr vnitra a odnětí hodnosti generálů prezident republiky na návrh vlády a výsledný verdikt měl soud.¹⁰²

III. Úmrtím

„Zanikne-li služební poměr vojáka z povolání úmrtím, náleží pozůstalému manželovi úmrtné ve výši odchodného, které by voják z povolání jinak obdržel. Každému pozůstalému dítěti s nárokem na sirotčí důchod náleží úmrtné ve výši jednoho platu.“¹⁰³

11.7.1 ODCHODNÉ

Odchodné bylo dávkou jednorázovou a byla poskytována podle délky služby, její maximální možná výše byla šestinásobek hrubého měsíčního platu.¹⁰⁴

11.7.2 VÝSLUHOVÝ PŘÍSPĚVEK

Výsluhový příspěvek byl členěn podle délky služby. Do 10-ti let služby náleželo vojákovi 20% platu po dobu jednoho roku, což byla nejnižší hranice. Konání služby nejméně 20 let s sebou přinášelo výsluhový příspěvek ve výši 30% a o každý další ukončený rok se zvyšovala o 1%. Tato hranice byla nejvyšší. Ovšem při souběhu výsluhy a starobního důchodu měl vysloužilce možnost volby, jakou peněžitou částku bude přijímat.¹⁰⁵

11.8 OBDOBÍ 1969 -1989

Zákon č. 76/1959 Sb., o některých služebních poměrech vojáků, který sdružoval služební poměry (Sbor národní bezpečnosti, vojáky z povolání Československé lidové armády a ministerstvo vnitra), byl novelizován zákonem č. 100/1970 Sb., o služebním poměru příslušníků Sboru národní bezpečnosti, v platnost vstoupil dne 1. 1. 1971. Novelizace zákona byla souhrnná v úpravách služebních poměrů.

„Služební poměr skončí:“¹⁰⁶

- a) uvolněním*
- b) propuštěním*
- c) odnětím hodnosti*
- d) ztrátou hodnosti*
- e) úmrtím příslušníka*

¹⁰² Srov. Zákon č. 76/1959 Sb., o některých služebních poměrech vojáků, § 26 odst. 5

¹⁰³ Tamtéž, § 33b odst. 1

¹⁰⁴ Srov. Tamtéž, § 33a

¹⁰⁵ Srov. Tamtéž, § 33

¹⁰⁶ Zákon č. 100/1970 Sb., o služebním poměru příslušníků Sborů národní bezpečnosti, ve znění pozdějších předpisů, § 98

f) *služební poměr sjednaný na určitou dobu končí též uplynutím této doby*

11.8.1 UVOLNĚNÍM

„Příslušník musí být uvolněn ze služebního poměru, jestliže o to požádá. Žádost musí být písemná, a žádá-li příslušník o uvolnění ze závažných osobních nebo rodinných důvodů musí být v ní uveden též důvod pro uvolnění.“¹⁰⁷

Šlo-li o uvolnění ze závažných osobních nebo rodinných důvodů (zdravotní, u příslušnice z důvodu těhotenství nebo péče o dítě) skončí služební poměr uplynutím tří kalendářních měsíců. Nedojde-li k jiné dohodě mezi služebním orgánem a příslušníkem skončí služební poměr po uplynutí doby devíti kalendářních měsíců.¹⁰⁸

Při obdržení žádosti o uvolnění ze služebního poměru příslušníka je služební orgán povinen oznámit příslušníkovi do jednoho měsíce ode dne doručení žádosti rozhodnutí. V případě, že tak neučiní, skončí zmiňovaný služební poměr k datu, které je uvedeno na žádosti příslušníka. Není-li na žádosti uvedeno příslušné datum k ukončení, tak služební poměr končí po uplynutí tří kalendářních měsíců (běžící po dni doručení), nedohodnou se obě strany jinak.¹⁰⁹

Do jednoho měsíce musí být příslušníkovi oznámeno rozhodnutí od dne doručení žádosti o uvolnění a byl v ní uvedený důvod uvolnění, jinak je tato žádost kvalifikována jako uvolnění ze závažných rodinných důvodů.¹¹⁰

„Požádal-li příslušník o uvolnění ve zkušební době, skončí služební poměr uplynutím jednoho kalendářního měsíce následujícího po dni doručení žádosti, pokud se služební orgán s příslušníkem nedohodne jinak, vždy však nejpozději uplynutím zkušební doby.“¹¹¹

---

¹⁰⁷ Zákon č. 100/1970 Sb., o služebním poměru příslušníků Sborů národní bezpečnosti, ve znění pozdějších předpisů, § 99 odst. 1

¹⁰⁸ Srov. Tamtéž, § 99 odst. 2

¹⁰⁹ Srov. Tamtéž, § 99 odst. 3

¹¹⁰ Srov. Tamtéž, § 99 odst. 4

¹¹¹ Tamtéž, § 99 odst. 5

11.8.2 PROPUŠTĚNÍM

Služební poměr mohl být ukončen propuštěním za předpokladu:¹¹²

- a) jestliže byl pravomocně odsouzen pro trestný čin
- b) jestliže porušil služební přísahu, povinnost či pravomoc veřejného činitele obzvláště hrubým způsobem a ponechání ve službě by mělo újmu na zájmech služby
- c) byl podle lékařské komise shledán nezpůsobilým ke službě
- d) jestliže byl služebním hodnocením ohodnocen jako nevyhovující a způsobilý služby
- e) dosažení nároku na starobní důchod
- f) vyjádření občanské komise shledalo příslušníka nezpůsobilým ke službě ve Sboru národní bezpečnosti
- g) v důsledku zásadních schválených organizačních změn pro něj nebylo žádné jiné zařazení

„O propuštění příslušníka z důvodů uvedených v předchozím odstavci písm. d), b) a a) může být rozhodnuto pouze do dvou měsíců ode dne, kdy služební orgán důvod propuštění zjistil, nejpozději však do jednoho roku ode dne, kdy tento důvod vznikl; v těchto lhůtách musí být rozhodnutí příslušníku též oznámeno. Jde-li o propuštění příslušníka z důvodu uvedeného v předchozím odstavci písm. d), nezapočítává se do lhůty dvou měsíců doba, po kterou je příslušník uznán dočasně neschopným služby pro nemoc nebo úraz.“¹¹³V případech výše uvedených důvodů propuštění byl služební orgán povinen projednat propuštění se zvláštní komisí složenou z příslušných orgánů.¹¹⁴

11.8.3 ODNĚTÍM NEBO ZTRÁTOU HODNOSTI

„Byla-li příslušníku odňata hodnost nebo došlo-li u něho ke ztrátě hodnosti na základě rozhodnutí soudu, končí jeho služební poměr dnem, kdy rozhodnutí o odnětí hodnosti nebo o ztrátě hodnosti nabylo právní moci.“¹¹⁵

---

¹¹² Srov. Zákon č. 100/1970 Sb., o služebním poměru příslušníků Sborů národní bezpečnosti, ve znění pozdějších předpisů, § 100

¹¹³ Tamtéž, § 100 odst. 2

¹¹⁴ Srov. Tamtéž, § 100 odst. 3

¹¹⁵ Tamtéž, § 104

11.8.4 SKONČENÍ SLUŽEBNÍHO POMĚRU PŘÍSLUŠNÍKA PŘIJATÉHO NA DOBU URČITOU

V případech, kdy byl příslušníka přijat do služebního poměru na dobu určitou, končí jeho služební poměr uplynutím této doby. Změna nastávala v případech, kdy příslušník pokračoval ve služebním poměru i po uplynutí doby, na níž byl poměr sjednán s vědomím služebního orgánu ve výkonu služby. Služební poměr se tedy měnil z doby určité na dobu neurčitou, nedohodly se obě strany na jiném postupu. Zákon pamatoval na ukončení služebního poměru i v době určité, to bylo možno v případech, kdy příslušník skončil služební poměr uvolněním ze závažných osobních nebo rodinných důvodů. Dalším aspektem bylo uvolnění ze služebního poměru z důvodu nároku na starobní důchod.¹¹⁶

Zákon č. 100/1970., o služebním poměru příslušníků Sboru národní bezpečnosti byl prvním zákonem, kde byl poprvé brán v potaz způsob ukončení služebního poměru formou „uvolnění“. Dřívější legislativní úprava služebních poměrů neznala tuto úpravu. Dalším zákonem, který upravil ukončení služebního poměru a zavedl institut ukončení na základě „odnětí hodnosti“ byl zákon č. 186/1992 Sb., o služebním poměru příslušníků Policie České republiky. Odnětí hodnosti příslušníka bylo zavedeno z důvodů nevyhovujícího hodnocení z pohledu politických nároků kladených na příslušníka Sboru národní bezpečnosti a jiných další podobného rázu.

Následné finanční kompenzace týkající se ukončení služebního poměru v zákoně č. 100/1970 Sb., o služebním poměru příslušníků Sboru národní bezpečnosti:

- ✓ platové vyrovnání
- ✓ příspěvek za službu
- ✓ odchodné
- ✓ úmrtné

11.8.5 ODCHODNÉ

Odchodné se poskytovalo příslušníkům ve služebním poměru, který byl ukončen uvolněním nebo propuštěním. Výše odchodného se odvíjela od délky služby v ozbrojených silách, ovšem nejvyšší hranice odchodného byla stanovena na šestnásobek hrubého měsíčního platu pro vysloužilce. Jediným kdo mohl upravovat

---

¹¹⁶ Srov. Zákon č. 100/1970 Sb., o služebním poměru příslušníků Sborů národní bezpečnosti, ve znění pozdějších předpisů, § 105 odst. 1,2

(snižovat či zvyšovat) finanční ohodnocení pro vysloužilce byl ministr vnitra Československé socialistické republiky.¹¹⁷

11.8.6 PLATOVÉ VYROVNÁNÍ

Finanční kompenzace náležící příslušníkovi po ukončení služebního poměru měla svá specifika. V případě, že se příslušník žádal o uvolnění ze závažných osobních či rodinných důvodů, propuštěním s výjimkou pro odsouzení za úmyslný trestný čin a délka služebního poměru trvala minimálně deset let a neměl nárok na starobní důchod ze sociálního zabezpečení či příspěvek za službu, platové vyrovnání mu náleželo. Toto byly případy zvláštní zřetele a platové vyrovnání se příslušníkovi poskytlo.¹¹⁸

Platové vyrovnání se poskytovalo do výše posledního čistého měsíčního služebního příjmu, který vyplácel Sbor národní bezpečnosti od nástupu občanského povolání nebo od zahájení přípravy na toto povolání spolu s povolením služebního orgánu. Podmínkou byla doba dvou let od skončení služebního poměru.¹¹⁹

11.8.7 PŘÍSPĚVEK ZA SLUŽBU

Vysloužilce, kterému byl přiznán příspěvek za službu, musel tedy svůj služební poměr ukončit uvolněním nebo propuštěním dle zákonného úzu.¹²⁰ „Příspěvek se neposkytne, popřípadě jeho výplata se zastaví, jestliže příslušník je znovu přijat do služebního poměru nebo je přijat do služebního poměru k ozbrojeným silám nebo ke Sboru nápravné výchovy. Příspěvek nenáleží po dosažení věku 60 let.“¹²¹

Výše příspěvku se odvíjela od doby aktivního služebního poměru ve Sboru národní bezpečnosti. Příspěvek byl přiznáván ve dvou kategoriích. 20% služebního příjmu za předpokladu dosažení věku alespoň 40 let a aktivní služby nejméně 15 let. 30% služebního příjmu s podmínkou dovršení minimálně 45 let a aktivní službou nejméně 20 let. Jedinou omezující podmínkou výsluhového příspěvku byl finanční strop, který nesměl přesáhnout částku odpovídající maximální výši částečného invalidního důchodu účastníka odboje.¹²²

Vyměřování příspěvku probíhalo na základě konečného hrubého měsíčního platu příslušníka ještě v jeho době aktivního služebního poměru. V případě,

¹¹⁷ Srov. Zákon č. 100/1970 Sb., o služebním poměru příslušníků Sborů národní bezpečnosti, ve znění pozdějších předpisů, § 108 odst. 1,2

¹¹⁸ Srov. Tamtéž, § 109 odst. 1

¹¹⁹ Srov. Tamtéž, § 109 odst. 2

¹²⁰ Srov. Tamtéž, § 110

¹²¹ Tamtéž, § 110

¹²² Srov. Tamtéž, § 111

že pro příslušníka bylo výhodnější vyměření z průměrného hrubého měsíčního služebního platu za posledních pět kalendářních roků před ukončením služebního poměru, zvolil si tuto variantu (rozhodnutí záleželo na něm).¹²³

Vznikl-li souběh nároku na příspěvek s nárokem na příspěvek za službu, náležel vyšší příspěvek. Dalším souběhem nároků byl příspěvek s výdělkem, který se krátil o částku přesahující součet příspěvku a hrubého měsíčního platu a výši služebního příjmu, z kterého byl příspěvek vypočítán. Souběh nároku na příspěvek spolu se nárokem na starobní důchod nebo invalidní důchod podle předpisů o sociálním zabezpečení přísluší částka dle jeho volby, buď důchod starobní či důchod za výsluhu let.¹²⁴

V době trvalého setrvávání příslušníka v zahraničí mu příspěvek není přiznáván. U přechodného pobytu v zahraničí nebyl příslušníkovi příspěvek vyplácen do zahraničí. V případě výkonu trestu odnětí svobody příslušníka mu příspěvek také nebyl vyplácen, ale zákon myslel na rodinu a manželce s dětmi byla na žádost vyplácena část, kterou byla potřebná k závazkům a osobním potřebám rodiny. V případech pravomocného neodsouzení se příspěvek vyplácel zpětně po dobu příslušníkovi vazby.¹²⁵

11.8.8 ÚMRTNÉ

„Skončí-li služební poměr úmrtím příslušníka, náleží pozůstalým úmrtné. Výši úmrtného a okruh pozůstalých, kterým úmrtné náleží, stanoví ministr vnitra Československé socialistické republiky.“¹²⁶

---

¹²³ Srov. Zákon č. 100/1970 Sb., o služebním poměru příslušníků Sborů národní bezpečnosti, ve znění pozdějších předpisů, § 112

¹²⁴ Srov. Tamtéž, § 113

¹²⁵ Srov. Tamtéž, § 113a

¹²⁶ Srov. Tamtéž, § 115

11.9 OBDOBÍ 1990 – 1992

Jak již bylo zmíněno, sociální zabezpečení služebních poměrů je závislé na společenských změnách. Jinak tomu nebylo v 80. a 90. letech. V tomto období s důsledkem politických změn s potřebami fungování demokratického politického systému a tržní ekonomiky započala reorganizace bezpečnostních sborů (policie a armáda). Z výše zmíněných aspektů je patrné, že reorganizace bezpečnostních sborů musela být zaštitěna ministerstvem vnitra – základ byl v rovnocenné a výkonné rekonstrukci bezpečnostních složek státu.

Z etického hlediska pro přiznání výsluhových náležitostí byl významný zákon č. 169/1990 Sb., o občanských komisích působících v resortu ministerstva vnitra a o změně a doplnění zákona č. 100/1970 Sb., ve znění zákonů č. 63/1983 Sb., a zákon č. 74/1990 Sb., přechodně účinnou právní normou upravil právní stav skončení služebního poměru. Tato legislativní úprava umožňovala služebnímu orgánu propustit příslušníka Sboru národní bezpečnosti, který působil ve složkách státní bezpečnosti. Podle vyjádření občanské komise bylo možné zastavit výplatu výsluhových náležitostí (příspěvek za službu, platové vyrovnání a odchodné). Další etický aspekt zmíněných legislativních norem spočíval v zamítnutí nároku na výsluhové náležitosti pro tehdejší příslušníky Sboru národní bezpečnosti, kteří odmítli složit ve stanovené lhůtě novou služební přísahu.

Zákon č. 334/1991 Sb., o služebním poměru policistů zařazených ve Federálním policejním sboru a Sboru hradní policie přijatý shromážděním dne 10. července 1991 a tím samým dnem nabytí zákonné účinnosti. Přijetím tohoto zákona pozbyl účinnosti týkající se služebních poměrů zákon č. 100/1970 Sb., o služebních poměrech příslušníků Sboru národní bezpečnosti.

Dle zákona 334/1991 Sb., byl služební poměr ukončován na základě níže uvedených formulací:

- ✓ uvolněním
- ✓ propuštěním
- ✓ ztrátou hodnosti
- ✓ zrušením ve zkušební době
- ✓ úmrtím

V kontextu budoucích novelizací zákonů o služebních poměrech nebral na zřetel zákon č.334/1991 Sb., institut ukončení služebního poměru na základě uplynutí doby, na níž byl služební poměr sjednán.

Ukončení služebního poměru s sebou přinášelo následující instituty finančních kompenzací:¹²⁷

- ✓ odchodné
- ✓ platové vyrovnání
- ✓ příspěvek za službu
- ✓ úmrtné

11.9.1 ODCHODNÉ

Institut odchodného byl poskytován policistům, jejichž služební poměr skončil uvolněním nebo propuštěním za předpokladu, že minimální délka služebního poměru byla šest let. Za předpokladu, že služební poměr trval zmíněných šest let, náležela příslušníkovi finanční částka v podobě posledního hrubého měsíčního příjmu. Zvyšovalo se odchodné každý další ukončený rok o jednu polovinu hrubého měsíčního příjmu, nejvýše však do výše jeho devítinásobku.¹²⁸

11.9.2 PLATOVÉ VYROVNÁNÍ

Platové vyrovnání je vypláceno do výše posledního čistého služebního příjmu po dobu výdělečné činnosti nebo po dobu, kterou je uveden v evidenci uchazečů o zaměstnání, nejdéle však dvanáct měsíců od skončení služebního poměru.¹²⁹

11.9.3 PŘÍSPĚVEK ZA SLUŽBU

„Příspěvek činí 20% služebního příjmu, jestliže policista koná službu alespoň po dobu 10 roků. Za každý další ukončený rok služby se příspěvek zvyšuje o 1% služebního příjmu.“¹³⁰

Před ukončením služebního poměru by příspěvek vyměřován z posledního hrubého měsíčního příjmu policisty a v případě výhodnějšího finančního ohodnocení pro policistu se výsluhový příspěvek počítal z posledních pěti kalendářních roků před ukončením služebního poměru. Jediným omezením byla maximální výše, kterou

---

¹²⁷ Srov. Zákon č. 334/1991 Sb., o služebním poměru policistů zařazených ve Federálním policejním sboru a Sboru hradní policie, §96, §97, §98, §102

¹²⁸ Srov. Tamtéž, § 96

¹²⁹ Srov. Tamtéž, § 97

¹³⁰ Tamtéž, § 99 odst. 1

příspěvek nemohl přesáhnout, a to byla výměra starobního důchodu ke dni vzniku na důchod ze zaměstnání.¹³¹ Po dosažení věku 60 let příspěvek nenáleží.¹³²

Vznikne-li souběh nároků na příspěvek spolu s nárokem příspěvku za službu je akceptován vyšší příspěvek. Dalším souběhem nároků je opět příspěvek za službu se starobním, invalidním (částečným) důchodem nebo důchod za výsluhu let dle patřičných předpisů o sociálním zabezpečení náleží vysloužilci příspěvek, pokud se tento důchod již nevyplácí.¹³³

Invalidní důchod ze sociálního zabezpečení se zvyšuje o stejná procenta (částky) jako příspěvek za službu, stejným způsobem a také v identických kalendářních termínech. Osoba v odnětí svobody (vazby) náležící příspěvek (příjemce) nebo pobytu v cizině se příspěvek vyplácí z náležitostí vyplývajících pro výplatu důchodu dle zákona č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení. Podmínkou pro příjemce je povinnost plátcí příspěvku oznámit do osmi dnů změny skutečností rozhodných pro trvání nároku na příspěvek a jeho výplatu. Neučiní-li tak příjemce může být tato výplata zastavena.¹³⁴

11.9.4 ÚMRTNÉ

„Končí-li služební poměr úmrtím policisty, náleží pozůstalým úmrtné. Výše úmrtného činí trojnásobek posledního hrubého měsíčního služebního příjmu zemřelého policisty.“¹³⁵

Dne 19. března 1992 byl tehdejší Českou národní radou schválen zákon č. 186/1992 Sb., o služebním poměru příslušníků Policie České republiky.

Podle zmíněného zákona skončení služebního poměru vymezovalo dané skutečnosti:¹³⁶

- 1) Subjektivní právní skutečnosti (tj. projev vůle účastníků služebního poměru)
  - ✓ zrušení služebního poměru ve zkušební době
  - ✓ žádost o uvolnění ze služebního poměru
  - ✓ odmítnutí složit služební přísahu
  - ✓ propuštění ze služebního poměru

---

¹³¹ Srov. Zákon č. 334/1991 Sb., o služebním poměru policistů zařazených ve Federálním policejním sboru a Sboru hradní policie, § 99 odst. 2

¹³² Srov. Tamtéž, § 98

¹³³ Srov. Tamtéž, § 100

¹³⁴ Srov. Tamtéž, § 101 odst. 1,2

¹³⁵ Tamtéž, § 102

¹³⁶ Srov. Zákon č. 186/1992 Sb., o služebním poměru příslušníků Policie České republiky.

2) Objektivní právní skutečnosti (tj. právní události nezávislé na vůli účastníků)

- ✓ uplynutí doby, na níž byl služební poměr sjednán
- ✓ smrt policisty

3) Úřední rozhodnutí

- ✓ pravomocný rozsudek o ztrátě hodnosti

Podle nově schválených legislativních norem v období roků 1991-1992 pro služební poměry v bezpečnostních sborech (zákon č. 334/1991 Sb., o služebním poměru policistů zařazených ve Federálním policejním sboru a Sboru hradní policie a zákona č. 186/1992 Sb., o služebních poměrech příslušníků Policie České republiky) lze spatřovat etické aspekty při ukončení služebního poměru s přihlédnutím k okolnostem, které souviseli se spáchaným trestným činem příslušníka policejního sboru (nepodmíněný trest). Jednalo se o krácení jedné třetiny výsluhových náležitostí v případě, že byl příslušník propuštěn z důvodu odsouzení nepravomocného rozsudku. V případě, že byl příslušník propuštěn na základě pravomocného rozsudku, výplata výsluhových náležitostí byla zastavena.

12. PRÁVNÍ ÚPRAVA SKONČENÍ SLUŽEBNÍHO POMĚRU OD VZNIKU ČR (OD 1. 1. 1993)

Vznik samostatné České republiky podnítl nejen politické změny, ale také změny týkajících se služebních poměrů příslušníků ozbrojených sil a bezpečnostních sborů. Toho času byl novelizován zákon č. 26/1993 Sb., kterým byly dány kroky v oblastech služebních poměrů (tehdejšího Federálního policejního sboru a Sboru hradní policie).

Policisté spadající svou působností pod legislativní úpravy zákona č. 26/1993 Sb., byl před 31. 12. 1992 přijat do služebního poměru, následující rok byl zařazen do záloh pro služebně nezařazené Policisty České republiky, avšak na dobu nejdéle 6 měsíců. Tento příslušník vykonával činnost mu svěřenou služebním funkcionářem. Příslušníkovi v záloze náležel plat základního tarifu šesté platové třídy spolu s hodnotí podle Výnosu MV ČR č. 428/1992Sb., o náležitostech a náhradách výdajů poskytovaných příslušníkům Policie ČR v souvislosti s výkonem služby. V případech, kdy příslušník ukončil svůj služební poměr, eventuálně odmítl složit služební přísahu, náleželo mu odchodné pro tyto zálohy ve výši hrubého služebního příjmu.

Z důsledku reorganizačních změn policejních složek v souvislosti se vznikem samostatné České republiky mohl služební funkcionář (ministr vnitra) a v rozsahu jeho stanovení také policejní prezident v rámci personální výstavby nově vytvořeného sboru odvolávat příslušníka ve služebním poměru ze stávající služební funkce nebo delegovat policistu do funkce mimo služební hodnocení, nejpozději však do 31. prosince 1993, jestliže to bylo v zájmu služebního sboru České republiky a úkoly jim státem svěřené. Při odvolání policisty z funkce lze spatřovat etická hlediska ve stanovení tzv. ochranné lhůty a to formou zařazení do záloh pro přechodně nezařazené policisty na dobu nejdéle dvou kalendářních měsíců následujících po odvolání z funkce. Za zvlášť mimořádných okolností byl oprávněn ministr vnitra tuto dobu zvýšit na dva měsíce.

V případě, že v rámci nastolené personální výstavby sboru nebylo pro příslušníka po uplynutí lhůty zálohy služební zařazení pro služebně nezařazené policisty do systemizované funkce v souladu s tabulkovými počty sboru, mohl být policista propuštěn ze služebního poměru se všemi výsluhovými finančními náležitostmi.

Výchozími legislativními dokumenty pro tyto kroky byl zákon č. 186/1992 Sb., ve znění zák. č. 26/1993 Sb. a Výnos MV ČR č. 428/1992 Sb.,

12.1 SOUVISLOSTI SE ZÁKON Č. 186/1992 SB., O SLUŽEBNÍM POMĚRU PŘÍSLUŠNÍKŮ POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY

12.1.1 ZRUŠENÍ SLUŽEBNÍHO POMĚRU VE ZKUŠEBNÍ DOBĚ

Zkušební doba slouží aktérům služebního poměru k ověření vhodnosti obou účastníků. Zákon v tomto smyslu myslí jak na Policii České republiky, tak na policistu. Ve zkušební době může policie nebo policista zrušit služební poměr i bez uvedení jakéhokoli důvodu.¹³⁷

Zkušební doba může být stanovena nejdéle na dobu 12 měsíců. Může být, ale zkrácena za souhlasu policisty, v případě velmi dobrých výsledků při výkonu služby, zkrácení nesmí ovšem překročit polovinu stanovené zkušební doby.¹³⁸

Služební poměr může také skončit pět dnů od doručení rozhodnutí služebního funkcionáře nebo písemným oznámením policisty. Dojde-li k rozhodnutí funkcionáře nebo oznámení policisty v době kratší (pět dnů) před ukončením zkušební doby, skončí tedy služební poměr tímto dnem.¹³⁹

12.1.2 UVOLNĚNÍ ZE SLUŽEBNÍHO POMĚRU

Policista, který žádal písemnou žádostí o uvolnění ze služebního poměru s následným ukončením služebního poměru, nebyl vztahován k souhlasu služebního orgánu, šlo tedy o tzv. jednostranný projev příslušníka. Institut uvolnění příslušníka ze služebního poměru se uskutečňoval na základě písemné žádosti policisty. Žádost na rozdíl od předešlých legislativ nevyžadovala odůvodnění ukončení služebního poměru.

V případě, že žádost neobsahovala náležitě (předeepsané) údaje byla považována za neplatnou. Obsahující údaje platné žádosti musely být následující:

- ✓ svobodný a vážný projev vlastní vůle
- ✓ přesný a jednomyslný projev vůle
- ✓ nepřítomnost duševní poruchy

---

¹³⁷ Srov. Zákon č. 186/1992 Sb., o služebním poměru příslušníků Policie České republiky, § 104

¹³⁸ Srov. Tamtéž, § 7

¹³⁹ Srov. Tamtéž, § 104

- ✓ doručení účastníkům právního vztahu

Pracovní poměr tak i služební poměr končí (začíná) podepsáním smlouvy a v ten den je člověk propuštěn ze zaměstnání. Zákon ovšem v těchto případech u služebních poměrů písemné ukončení smlouvy nevyžadoval, ale služební orgány s právními předpisy upřednostňovali písemnou formu. V případech ukončení služebního poměru a ústní smlouvě by mohl nastat problém o pomyslnému „doručení“ oběma právními stranám (norma zákona- doručení oběma stranám).

Zákon dovoľoval oběma stranám upravovat podrobnosti služebně právního poměru, pokud ovšem nebyl v žádosti uveden termín, tak služební poměr byl ukončen po lhůtě dvou kalendářních měsíců od doručení rozhodnutí. V případech, kdy se policista nesmluvil se služebním funkcionářem jinak, musela být doba uvolnění stanovena. Služební funkcionář mohl i nemusel schválit anulování ukončení služebního poměru, pokud o to policista výslovně žádal.

12.1.3 ODMÍTNUTÍ SLOŽIT SLUŽEBNÍ PŘÍSAHU

Specifikum ukončení služebního poměru bylo odmítnutí složení služební přísahy příslušníkem. Příslušník mohl odmítnout složení služební přísahy několika způsoby (ústně, gestem-znehodnocením textu s přísahou, písemně, mlčením). Legislativní úprava této skutečnosti zaujímala jednostranný postoj. *„Odmítne-li policista služební přísahu, skončí jeho služební poměr dnem, kdy k odmítnutí došlo”*.¹⁴⁰

12.1.4 PROPUŠTĚNÍ ZE SLUŽEBNÍHO POMĚRU

Když služební funkcionář svým jednostranným projevem propustil příslušníka ve služebním poměru, šlo o jeho ukončení. Rozhodnutí služebního funkcionáře muselo mít jako všechna jeho rozhodnutí zákonné náležitosti:

- ✓ zákon vymezoval důvody a odůvodnění propuštění
- ✓ propuštění jen na základě písemné žádosti

Člověk by si mohl pokládat otázku, proč důvody a pravidla propuštění ze služebního poměru byly takto nastaveny. Odůvodnění je prosté. Zákon kladl takovéto požadavky na služební orgán, aby nedocházelo k propuštěním proti vůli policisty a měl možnost propouštěcí důvod sám posoudit v případě nesrovnalostí jej opravit.

---

¹⁴⁰ Zákon č. 186/1992 Sb., o služebním poměru příslušníků Policie České republiky, § 6

Za fundovaný důvod propuštění již nemohl být brán v potaz pouhý opis ze zákona, aby se zabránilo pozdějšímu měnění. Služební praxe se s těmito „machinacemi“ setkávala velmi výjimečně.

12.1.5 DŮVODY PROPUŠTĚNÍ

Existovaly dva základní druhy důvodu propuštění a to:

- ✓ propuštění bylo jednou z možností; (nepovinné)
- ✓ propuštění bylo „povinností“ (sounáležitost a účast v politické straně s prací v jejich prospěch, zákaz podnikání bez souhlasu služebního nadřízeného, ztráta občanství, pravomocně odsouzen za trestný čin); povinné¹⁴¹

12.1.6 LHŮTY PRO ROZHODNUTÍ O PROPUŠTĚNÍ

Zákon neopominul časové vymezení, kdy měla být žádost či příslušná věc týkající se ukončení služebního poměru (vážné osobní důvody, aj.) vyřízena. Při řešení musel služební funkcionář v dané zákonné lhůtě rozhodnout ať už v prospěch či neprospěch policisty a muselo mu být doručeno rozhodnutí.¹⁴²

*Policista může být propuštěn ze služebního poměru, jestliže:*¹⁴³

a) pro něj v důsledku snížení početních stavů policie, schváleného vládou České republiky, není zařazení,

b) podle posudku lékařské komise dlouhodobě pozbyl ze zdravotních důvodů způsobilost vykonávat jakoukoliv funkci v policii,

c) jestliže je podle závěrů služebního hodnocení nezpůsobilý vykonávat jakoukoliv funkci v policii,

d) porušil služební přísahu tím, že se dopustil zavrženého jednání, které má znaky trestného činu a je způsobilé ohrozit dobrou pověst policie,

e) byl pravomocně odsouzen pro úmyslný trestný čin k nepodmíněnému trestu odnětí svobody.

Rozlišujeme dva typy lhůty v rozhodování o propuštění ze služebního poměru. V den, kdy funkcionář zjistil důvody propuštění svého kolegy, začala běžet zákonná lhůta dvou měsíců (subjektivní lhůta). Ode dne, kdy důvod k propuštění vznikl, počala lhůta

¹⁴¹ Srov. Zákon č. 186/1992 Sb., o služebním poměru příslušníků Policie České republiky, § 152 odst. 1

¹⁴² Srov. Tamtéž, § 107

¹⁴³ Tamtéž, § 106 odst. 1

jeden rok (objektivní lhůta). Subjektivní lhůta platila jen v případech pozbytí občanství nebo pravomocného odsouzení za úmyslný trestný čin.¹⁴⁴

12.1.7 PROPOUŠTĚCÍ DŮVODY

Zákon č. 186/1992 Sb., o služebním poměru příslušníků Policie České republiky, vymezuje důvody propuštění takto:

- a) není pro policistu služební zařazení z důvodu snižování personálních stavů, které muselo být schváleno vládou České republiky¹⁴⁵
- b) Lékařská komise shledala policistu nezpůsobilého (ze zdravotních důvodů) ke službě v dlouhodobém smyslu¹⁴⁶
- c) Na základě služebního hodnocení byl policista shledán nezpůsobilý ke službě¹⁴⁷
- d) Porušení služební přísahy nebo povinnosti závažným způsobem¹⁴⁸
- e) Pravomocné odsouzení policisty za spáchaný trestný čin s nepodmíněným odnětím svobody (zde nebylo rozhodující, jestli trestný čin byl úmyslný či nikoliv)¹⁴⁹

Protiprávní jednání policisty muselo být shledáno oprávněným orgánem (soudem, služebním funkcionářem) na základě porušení služební přísahy.¹⁵⁰

Důvodné podezření o porušení služebních povinností závažným způsobem nebo spáchání trestného činu mělo za následek možné postavení mimo služební poměr po dobu prošetřování. V případech, kdy se prokázala vina policisty (kázeňský přestupek, trestný čin, přestupek aj.) byl propuštěn ze služebního poměru. Míra porušení služebních povinností musela být vysoká, aby došlo k propuštění, nevztahuje se na trestný čin.¹⁵¹

---

¹⁴⁴ Srov. Zákon č. 186/1992 Sb., o služebním poměru příslušníků Policie České republiky, § 106 odst. 3

¹⁴⁵ Srov. Tamtéž, § 106 písm. a

¹⁴⁶ Srov. Tamtéž, § 106 písm. b

¹⁴⁷ Srov. Tamtéž, § 106 písm. c

¹⁴⁸ Srov. Tamtéž, § 106 písm. d

¹⁴⁹ Srov. Tamtéž, § 106 písm. e

¹⁵⁰ Srov. Tamtéž, § 106 odst. 1 písm. d

¹⁵¹ Srov. Tamtéž, § 27

12.1.8 PROPOUŠTĚCÍ LHŮTY

V procesu ukončení služebního poměru příslušníka bezpečnostního sboru jsou podstatné nejen podmínky propuštění, ale také zákonné lhůty. Zákon č. 186/1992 Sb., o služebním poměru příslušníků Policie České republiky staví příslušníka a služebního funkcionáře před dané lhůty. Služební poměr končí po dvou kalendářních měsících ode dne doručení rozhodnutí o propuštění. Funkcionář a policista mohli sjednat dobu kratší než dva kalendářní měsíce, nikoli však delší.

V případech, kdy policista porušil nejen svoji služební přísahu, služební povinnost nebo byl pravomocně odsouzen za úmyslný trestný čin s následným odnětím svobody (výkon trestu) byl jeho služebním poměr ukončen dnem doručení rozhodnutí. Služebnímu funkcionáři zde dával zákon možnost ukončení výše zmíněným dnem nebo mohla být praktikována dvouměsíční lhůta.¹⁵²

Porušením zákona příslušníkem ve smyslu podnikání, účasti v politických stranách a odsouzení za trestný čin a další byl služebním poměr také ukončen dnem doručení o rozhodnutí.¹⁵³

12.1.9 ZÁKAZ PROPUŠTĚNÍ V OCHRANNÉ DOBĚ

Etické hledisko zákona počítalo s pomyslným „zákazem propuštění“ příslušníka ze služebního poměru. Policista nesměl být propuštěn, když by mohla mít jeho změna sociální role negativní dopad na jeho osobní život.

Výčet situací byl následující. Nalezení nového příslušného zaměstnání by bylo pro policistu obtížné a mohlo být posuzováno jako nespravedlivé v plnění jiných povinností s dopadem na společnost. Dalo by se konstatovat, poskytnutím této doby policistovi byl zajištěn určitý druh sociální jistoty.¹⁵⁴

Doba kdy byl policista pod pomyslným „zákazem propuštění“ ze služebního poměru byla:¹⁵⁵

- a) Neschopnost příslušníka vykonávat službu z důvodu nemoci, úrazu (nezpůsobil si zranění úmyslně, pod vlivem psychotropních a omamných látek nebo v opilosti či zneužitím podobných látek)
- b) Policista v ústavním ošetřování, lázeňské léčení po dobu výkonu léčení

¹⁵² Srov. Zákon č. 186/1992 Sb., o služebním poměru příslušníků Policie České republiky, § 106

¹⁵³ Srov. Tamtéž, § 107 a § 152

¹⁵⁴ Srov. Tamtéž, § 109

¹⁵⁵ Srov. Tamtéž, § 109

c) Policista či policistka pečující o mladší dítě (méně než 3 roky), těhotenství policistky

12. 1. 10 UPLYNUTÍ DOBY, NA NÍŽ BYL SLUŽEBNÍ POMĚR SJEDNÁN

Je-li služební poměr sjednán na dobu určitou tak je služební poměr ukončen tímto dnem. Pokračuje policista ve služebním poměru s vědomím služebního funkcionáře, přechází služební poměr na dobu neurčitou.¹⁵⁶

12. 1. 11 SMRT POLICISTY

Dnem úmrtí skončí služební poměr policisty, jelikož je vázán na výkon svého povolání. Úmrtné náleží pozůstalým, zákon vymezuje pozůstalé manžela, manželku, nezaopatřené dítě a rodiče v případech odkázání na výživu.¹⁵⁷

12. 1. 12 ZTRÁTA HODNOSTI

Pravomocné odsouzení soudem k nepodmíněnému trestu odnětí svobody nejméně po dobu dvou let za trestný čin byla policistovi odejmuta služební hodnost. V takovém případě byl služební poměr ukončen dnem soudního rozhodnutí. Bylo též umožněno uložit trest odnětí hodnosti i v situacích, kdy skutková podstata byla zavrženíhodné pohnutky, soud odsoudil příslušníka ke kratšímu trestu odnětí svobody. Hodnosti policistů byly na stejné úrovni jako vojenské hodnosti. Výše zmíněné o ztrátě hodnosti bylo podobně zpracováno i pro vojenské služební poměry.¹⁵⁸

12. 1. 13 NÁROKY PO ZRUŠENÍ ROZHODNUTÍ O SKONČENÍ SLUŽEBNÍHO POMĚRU

*„Dojde-li ke zrušení rozhodnutí o skončení služebního poměru, služební poměr trvá se všemi právy. Oznámí-li policista nejpozději před doručením rozhodnutí o zrušení, že nemá zájem na setrvání ve služebním poměru, platí, pokud se policista a služební funkcionář nedohodnou na době kratší, že jeho služební poměr skončí uvolněním ve lhůtě dvou kalendářních měsíců následujících po dni oznámení původního rozhodnutí o skončení služebního poměru.“*¹⁵⁹

---

¹⁵⁶ Srov. Zákon č. 186/1992 Sb., o služebním poměru příslušníků Policie České republiky, § 112

¹⁵⁷ Srov. Tamtéž, § 120

¹⁵⁸ Srov. Tamtéž, § 111 a § 121a

¹⁵⁹ Tamtéž, § 110

Služební poměr příslušníka trvá v případě, kdy došlo ke zrušení rozhodnutí o ukončení služebního poměru. Služební poměr trvá tedy nadále se všemi nároky se službou spojenými. Zrušení o ukončení služebního poměru mohlo být uskutečněno na základě odvolání policisty proti rozhodnutí, soudním řízením apod. Když policista obdržel rozhodnutí o opětovném služebním poměru, muselo mu být umožněno vykonávat svou předešlou funkci, kterou zastával před pomyslným ukončením služebního poměru. Všechny náhrady s tím spojené (měsíční mzda) byly policistovi vyplaceny zpětně, nebylo zde bráno zřetele, jak dlouho tato doba trvala. Škody, které mohli policistovi za dobu neaktivního poměru vzniknout, hradila Policie České republiky.¹⁶⁰

12. 1. 14 PENĚŽITÉ NÁROKY SOUVISEJÍCÍ SE SKONČENÍM SLUŽEBNÍHO POMĚRU

Peněžité nároky související s ukončením služebního poměru jsou poskytovány jako určitá forma poděkování za dlouholetou službu příslušníka pro stát. Příslušníkům jsou finanční nároky (kompenzace) poskytovány z důvodů náročnosti služby (psychické, fyzické, časové, přísná kázeň, nasazení vlastního života ve službě a různá jiná omezení - podnikání). Mají napomoci příslušníkovi k snadnějšímu přechodu do civilního zaměstnání a kompenzovat sníženou kvalifikaci na trhu práce způsobenou služebním poměrem.

Skončí-li služební poměr příslušníka policie úmrtím, tak v tomto případě náleží peněžitý nárok úmrtného pozůstalým. Výše zmíněná finanční dávka má zmírnit a částečně kompenzovat zmírnění snížení životního standardu pozůstalých.¹⁶¹

Peněžité nároky jako jsou např. úmrtné, platové vyrovnání, příspěvek za službu a odchodné jsou závislé na způsobu ukončení služebního poměru příslušníka a také na letech ve služebním poměru od toho se také částečně odvíjí jejich výše.

12. 1. 14. A ODCHODNÉ

Peněžitý nárok odchodného je členěn do skupiny jednorázových finančních dávek po ukončení služebního poměru. Význam, který mu náleží, spočívá v podstatě ohodnocení policisty za jeho dlouholetou službu pro společnost (stát), ovšem jeho služební poměr nesmí být kratšího trvání, než 6 let v opačném případě mu tento finanční nárok nenáleží. Dalším zákonným omezením odchodného je způsob ukončení služebního

¹⁶⁰ Srov. Zákon č. 186/1992 Sb., o služebním poměru příslušníků Policie České republiky, § 44

¹⁶¹ Srov. Tamtéž, § 120 odst. 1

poměru, ten musí být ukončen následujícími způsoby – uvolněním, propuštěním z organizačních důvodů či zdravotních nebo z důvodu nezpůsobilosti ke službě vycházejícího z podkladu služebního hodnocení.¹⁶²

Jak již bylo zmíněno, výše odchodného je závislá na době aktivní služby ve služebním poměru policisty spolu s charakterem služby. Nejnižší taxou pro odchodné byl jeden poslední hrubý měsíční příjem, který se zvyšoval společně s aktivní službou o určité částky. Finančním maximem, kterého mohl policista dosáhnout, byl šestinásobek hrubého měsíčního příjmu.¹⁶³ „*Policistovi, který je po skončení služebního poměru podle tohoto zákona bezprostředně přijat do služebního poměru podle jiného zákona, odchodné nenáleží, pokud mu zákon tento nárok zachová.*“

164

12. 1. 14. B PLATOVÉ VYROVNÁNÍ

Skončí-li služební poměr příslušníka propuštěním, náleží mu finanční kompenzace tzv. platové vyrovnání a to v případě, nemá-li nárok na starobní či invalidní (částečný, plný) důchod z důchodového pojištění nebo příspěvek za službu. Výše platového vyrovnání se vyplácela jako rozdíl mezi posledním čistým služebním příjmem a čistým měsíčním platem dosahovaným po skončení služebního poměru po dobu 12 měsíců.¹⁶⁵

12. 1. 14. C PŘÍSPĚVEK ZA SLUŽBU

Podmínkou nároku příspěvku za službu byla aktivní služba konaná po dobu nejméně 10 let, do této doby se také započítávala náhradní i základní vojenská služba. Příspěvek za službu (dále jen "příspěvek") náleží za podmínek dále uvedených policistovi, jehož služební poměr skončil uvolněním nebo propuštěním. V případech hodných zvláštního zřetele lze příspěvek též přiznat, skončí-li služební poměr propuštěním nebo skončí-li služební poměr ztrátou hodnosti.¹⁶⁶

„Při opětovném přijetí do služebního poměru, z něhož vzniká nárok na příspěvek, zaniká dosavadní nárok na příspěvek dnem, který předchází dni opětovného

---

¹⁶² Srov. Zákon č. 186/1992 Sb., o služebním poměru příslušníků Policie České republiky, § 114 odst. 1

¹⁶³ Srov. Tamtéž, § 114

¹⁶⁴ Tamtéž, § 114 odst. 5

¹⁶⁵ Srov. Tamtéž, § 115

¹⁶⁶ Srov. Tamtéž, § 116

přijetí do služebního poměru. Příspěvek nenáleží ode dne vzniku nároku na starobní důchod."¹⁶⁷

Příspěvek se vyměřuje z posledního hrubého měsíčního služebního příjmu policisty před skončením služebního poměru, nebo jestliže je to pro něj výhodnější, z jeho průměrného hrubého měsíčního služebního příjmu za posledních 12 měsíců před skončením služebního poměru. Příspěvek činí 20 % služebního příjmu, jestliže policista konal službu alespoň po dobu deseti roků. Za každý další ukončený rok této služby se příspěvek zvyšuje o 1 % služebního příjmu. Nejvyšší výměra příspěvku nesmí překročit měsíčně 130 %. Vznik nároku na částečný či plný invalidní důchod nerušilo nebo nikterak finančně nezvýhodňovalo policistu, ale mohl si vybrat, který pro něj bude ekonomicky výhodnější.¹⁶⁸ „Příspěvek nenáleží ode dne vzniku nároku na starobní důchod.“¹⁶⁹

12. 1. 14. D ÚMRTNÉ

Kompenzace v podobě úmrtného byla poskytována pozůstalým po policistovi, zákon pozůstalými myslí manžela či manželku, nezaopatřené děti a rodiče aj. pokud byly finančně závislé na výživě zemřelého.¹⁷⁰ Výše zmíněná kompenzace byla poskytována v trojnásobku hrubého měsíčního platu příslušníka.

12.2 SLUŽEBNÍ POMĚR VOJÁKA Z POVOLÁNÍ

Pro příslušníky ve služebním poměru vojáka z povolání Československé armády do konce roku 1992, Vojsk ministerstva vnitra (činnost ukončena k 30. červnu 1994) a nově vzniklé Armády České republiky od 1. ledna 1993 byl nadále (až do roku 1999) platný zákon č. 76/1959 Sb., o služebních poměrech vojáků z povolání. Z etického hlediska lze poukázat na redukci výsluhových náležitostí, jestliže byl služební poměr vojáka ukončen s pravomocným odsouzením pro trestný čin a jeho setrvání ve služebním poměru by ohrozilo vážnost ozbrojených sil. V tomto případě se výsluhové náležitosti krátily na polovinu.

Navíc od 1. září 1999, kdy vstoupil v platnost zákon č. 221/1999 Sb. o vojácích se výsluhové náležitosti krátí na polovinu, jestliže voják selhal v souvislosti s aspekty jeho profesní etiky, a to členství v politických stranách, hnutích a odborových organizací,

---

¹⁶⁷ Zákon č. 186/1992 Sb., o služebním poměru příslušníků Policie České republiky, § 116

¹⁶⁸ Srov. Tamtéž, § 117-118

¹⁶⁹ Srov. Tamtéž, § 116 odst. 4

¹⁷⁰ Tamtéž, § 120

výkon výdělečné činnosti bez souhlasu služebního orgánu. Stejně je tomu tak jestliže voják byl propuštěn ze služebního poměru pro podporu, propagaci nebo sympatizování s hnutím, které prokazatelně směřuje k potlačování práv a svobod člověka nebo hlásá národnostní, náboženskou anebo rasovou zášť nebo zášť vůči jiné skupině osob.

12.3 KOMPARACE ZÁKONA Č. 186/1992 SB., SE ZÁKONY Č. 154/1994 SB., ZÁKON Č. 76/1959 SB., A 221/1999 SB. – REALIZACE ETICKÉHO ASPEKTU

V komparaci zákonů č. 154/1994 Sb., o Bezpečnostně informační službě spolu se zákonem č. 186/1992 Sb., o služebním poměru příslušníků Policie České republiky byly náležitosti v institutu ukončení služebních poměrů skoro identické. Jediným prezentovaným institutem byla problematika platového vyrovnání u vojáků z povolání. Snahu o nápravu poskytnul úřad vojensky organizovaných sborů spolu s ministerstvem obrany a snažil se o změnu sociálního zabezpečení vojáků z povolání při ukončení služebního poměru (ukončení v působnosti u ministerstva vnitra či obrany).

První polovina 90. let byl plán vytvořit novou legislativu o služebním poměru bezpečnostních sborů, měl zaštitřovat nejen policii, ale také vězeňskou službu, justiční stráž, bezpečnostně informační službu, celní správu, úřad pro zahraniční styky a informace a také v neposlední řadě hasičský záchranný systém. Ozbrojené síly zastoupené Armádou České republiky, Hradní stráží a Vojenskou kanceláří prezidenta republiky. Novelizaci legislativy pomyslně odstartovalo ministerstvo obrany, když utvořilo samostatnou modifikaci služebního poměru vojáka z povolání a tím charakteristicky posílil postavení vojáků z povolání.¹⁷¹

Zákonem č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání došlo k zmiňované legislativní změně ve služebních poměrech. Zákon „zvýhodňuje“ vojáky, kteří mají specifickou náročnost služby v závislosti na délce služebního poměru a důvodech ukončení s výsluhovými náležitostmi. Finanční náležitosti jsou opakovatelné či jednorázové:¹⁷²

- ✓ odchodné (jednorázová dávka)
- ✓ odbytné (jednorázová dávka)

---

¹⁷¹ Srov. ŠETEK, J., Zabezpečení vysloužilců podle jednoho zákona a jedním úřadem, *Práce & sociální politika*, 2011, roč.8,č.5, s.5.

¹⁷² Srov. tamtéž, s.5

✓ výsluhový příspěvek (opakovatelná dávka)

12.4 ETICKÉ HLEDISKO - ROZŠÍŘENÍ REŽIMŮ SLUŽEBNÍHO POMĚRU

Do legislativy služebních poměrů nezanášela některé profese, které rovněž svou funkční náplní zabezpečují bezpečnost státu, těmito profesemi je služba u celní správy a služba hasičského záchranného sboru. Na personál těchto složek státu jsou kladeny specifické deontologické požadavky. Lze se tedy domnívat, že v této souvislosti bylo z etického hlediska plně adekvátní zákon č. 113/1997 Sb.,. Na základě tohoto zákona přešli do režimu služebního poměru v tomto roce také příslušníci celní správy (resort ministerstva financí). Další byl zákon č. 238/2000 Sb., podle tohoto zákona k 1. 1. 2001 byly zařazeni příslušníci Hasičského záchranného sboru do služebního poměru. Služební poměr těchto složek upravoval tehdejší zákon č. 186/1992 Sb., o služebním poměru příslušníků Policie České republiky. Od roku to byl zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů.

Mimo právní úpravu zákona č. 186/1992 Sb., a zákona č. 221/1999Sb., zůstal do roku 2007 služební poměr příslušníků Bezpečnostní informační služby, kterým byl upraven zákonem č. 154/1994 Sb., o bezpečnostně informační službě.¹⁷³

Lze se tedy domnívat, že v souvislosti s rozšiřováním režimů služebního poměru by bylo rovněž adekvátní o rozšíření personálu Zdravotnické záchranné služby. Tento personál je při výkonu svého povolání (Policie České republiky, Hasičský záchranný sbor) vystaven mimořádné fyzické zátěži a stresovým faktorům. Jejich profesi lze označit za extrémní a jako jediná z prvků integrovaného záchranného systému nepodléhá režimu služebního poměru. Z etického hlediska využívání lidského kapitálu lze konstatovat, že při plnění těchto náročných úkolů dochází k jejich „rychlejšímu opotřebením“ oproti jiným profesím.¹⁷⁴

---

¹⁷³ Srov. ŠETEK, J., Etické aspekty pro přiznání výsluhových náležitostí, *Práce & sociální politika*, 2011, roč.8,č.3, s.5.

¹⁷⁴ Srov. ŠETEK, J., Možnosti zařazení personálu Zdravotnické záchranné služby do služebního poměru, *Práce & sociální politika*, 2011, roč.8,č.10, s.4

12.5 SKONČENÍ SLUŽEBNÍHO POMĚRU A NÁROKŮ S JEHO SKONČENÍM SOUVISEJÍCÍCH PODLE ZÁK. Č. 361/2003 SB., O SLUŽEBNÍM POMĚRU PŘÍSLUŠNÍKŮ BEZPEČNOSTNÍCH SBORŮ

Zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, byl přijat dne 23. září 2003 s nabytí právní moci den 1. ledna 2007.

Služební poměry služebníků státu jsou stylizovány jako celoživotní zaměstnání. Z těchto důvodů jsou služební poměry uzavírány na doby určité, kterým náleží 3 roky služby pro stát a doby neurčité. Po uplynutí doby určité, jejímž úkolem je prověřit příslušníka pro jeho vhodnost a způsobilost vykonávat toto zodpovědné povolání přechází na služební poměr na dobu neurčitou.¹⁷⁵ Legislativa také zohledňuje fakt, že příslušník mohl již být ve služebním poměru (minimálně 5 let) u bezpečnostních sborů nebo ozbrojených složek státu, tak v tomto případě předpokládá kratší služební poměr na dobu určitou. Legislativa, ale nezapomíná na pomyslnou ztrátu odbornosti v povolání a definuje maximální rozmezí mezi služebními poměry dobou pěti let.¹⁷⁶ Ze služebního poměru na dobu určitou lze příslušníka propustit na základě organizačních důvodů, ovšem u služebního poměru na dobu neurčitou nelze tak učinit (ztráta osvědčení se seznamovat s utajovanými skutečnostmi, neprospění v závěrečném služebním hodnocení, apod.).¹⁷⁷

Jedním z předpokladů přijetí příslušníka do služebního poměru na dobu neurčitou je úspěšné absolvování služební zkoušky. Ta je uskutečňována před uplynutím doby určité za přítomnosti komise složené ze služebních orgánů k tomu pověřených. Zákonem jsou definovány některé náležitosti, které musí splňovat.¹⁷⁸

12.5.1 SKONČENÍ SLUŽEBNÍHO POMĚRU

Zákon č. 361/2003 Sb., s sebou přináší novelizované perspektivy ukončení služebního poměru pro příslušníka bezpečnostního sboru. Nejen způsob ukončení, ale i důvody propuštění. Jednostranné právní propuštění příslušníka je zde novelizováno

---

¹⁷⁵ Srov. Zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru bezpečnostních sborů, § 10 odst. 1

¹⁷⁶ Srov. Tamtéž, § 11 odst. 2

¹⁷⁷ Srov. Tamtéž, § 13a

¹⁷⁸ Srov. Tamtéž, § 11

na základě rozhodnutí o žádosti, kterou schvaluje služební funkcionář a je povinný držet se zákonného úzu co se týká vyhovění v termínu žádosti příslušníka.¹⁷⁹

Nový zákon s sebou také přináší upravení institutu propuštění. Propuštění příslušníka probíhá nejen na základě pravomocného odsouzení za spáchaný úmyslný trestný čin, ale také bylo-li proti němu vedeno trestní řízení a to bylo zastaveno, byl to důvod k propuštění příslušníka ze služebního poměru. Výše uvedené se v zákonu bere jako protiprávní jednání neslučitelné se služebním poměrem a požadavky s ním spojené, které by měl příslušník dodržovat v rámci svého povolání a v rámci bezpečnostního sboru celkově.¹⁸⁰

V situacích kdy se příslušník svým jednáním dopustil porušením služebního slibu zvlášť nepřístojným způsobem (znaky trestného činu) bylo bráno jako důvod k propuštění, hrozilo zde veřejné ohrožení samotného sboru příslušníků (kolegů). Tato sankce byla zavedena, aby se předešlo špatné službě, než bude vynesena nad příslušníkem pravomocný rozsudek soudu a bude následně odsouzen.¹⁸¹

Dalším důvodem k propuštění příslušníka byl důsledek kázeňského trestu odnětí služební hodnosti. Zákon upravil důvody propuštění na základě ztráty hodnosti, aby zapříčinil možná zneužití. Stanovuje kázeňské tresty, v jakých případech lze toto příslušníkovi uložit. Nedostatkem tohoto zákona oproti jiným týkajících se služebního poměru je opomenutí ukončení služebního poměru na základě služebního hodnocení. Nastávají případy, kdy je příslušník kvalifikován jako nevyhovující či nezpůsobilý ke službě státu. Toto je tedy posuzováno jako porušení služebních povinností příslušníka a na základě tohoto důvodu je s ním ukončen služební poměr.¹⁸²

Z historických pramenů je patrné, že výše věkové hranice nebyla brána na zřetel, jelikož služebníci státu ukončili svou činnost dříve z vlastního úsudku nebo jim tak bylo doporučeno od služebního funkcionáře. Tento zákon stanovil hranici odchodu ze služebního poměru na 65 let (v daném kalendářním roce). Věková hranice je podložena vědeckými výzkumy, aby nedocházelo k možnému pochopení diskriminace z aspektu vysokého věku jednotlivce.¹⁸³

---

¹⁷⁹ Srov. Zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru bezpečnostních sborů, Část druhá Hlava I.

¹⁸⁰ Srov. Tamtéž, § 42

¹⁸¹ Srov. Tamtéž, § 42 odst. 1 písm. e

¹⁸² Srov. Tamtéž, § 42

¹⁸³ Srov. Tamtéž, § 41 odst. d

Příslušník ve služebním poměru na dobu určitou musí být též propuštěn, jestliže:¹⁸⁴

a) „služební místo, na něž byl ustanoven, bylo zrušeno v důsledku organizačních změn a příslušníka nelze ustanovit na jiné služební místo“

b) „mu zanikla platnost osvědčení, je-li osobou určenou ke styku s utajovanými informacemi a nelze jej ustanovit na jiné služební místo, nebo“

c) „dosáhl neuspokojivých výsledků ve výkonu služby podle závěru služebního hodnocení“

V jiných zákonech tak i v tomto má příslušník po ukončení služebního poměru nárok na vydání potvrzení o výkonu služby a služebním hodnocení, vše musí zaštitřovat vlastní žádostí.¹⁸⁵

V souvislostech kdy dojde k anulování ukončení služebního poměru příslušníka, jeho služební poměr trvá nadále se všemi nároky a kompenzacemi.¹⁸⁶

12.5.2 ODCHODNÉ

Institut odchodného náleží příslušníkovi při ukončení služebního poměru jako plat v aktivním poměru. V odchodném je zhodnocení dlouholeté služby u Policie, kdy příslušník ztratil tímto povoláním určitý druh a konkurenci schopnost na trhu práce. Nejvyšší možné odchodné, které může příslušník obdržet je osminásobek jeho měsíčního služebního příjmu. Způsob ukončení služebního poměru není závislý na způsobu ukončení služebního poměru.¹⁸⁷

12.5.3 VÝSLUHOVÝ PŘÍSPĚVEK

Podmínky, za kterých je výsluhový příspěvek poskytován v předešlých zákonech se s novelizací mění a to z předešlých deseti let na patnáct let služby ve služebním poměru příslušníka bezpečnostního sboru.¹⁸⁸ Domnívám se, že novelizace zákona chtěla příslušníky služebního poměru motivovat k celoživotnímu povolání a nejen to, ale také aspekt určité rentability pro stát (vložené finanční nároky spojené s vzděláním policisty aj.) a důstojný odchod ze služebního poměru na přelomu produktivního věku. Tímto krokem byla nastolena generační personální obměna složení příslušníků. Výsluhový příspěvek byl poskytován bez ohledu na ukončení služebního

¹⁸⁴ Zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru bezpečnostních sborů, § 42 odst. 3

¹⁸⁵ Srov. Tamtéž, § 43 odst. 1

¹⁸⁶ Srov. Tamtéž, § 44

¹⁸⁷ Srov. Tamtéž, Část jedenáct Hlava I.

¹⁸⁸ Srov. Tamtéž, § 157

poměru, až na případ pravomocného odsouzení za úmyslný spáchaný trestný čin (nebyl vyplácen).¹⁸⁹

Zvyšování výsluhového příspěvku se provádí stejným způsobem a ve stejných termínech jako procentní výměra důchodů, avšak zvýšení výsluhového příspěvku činí polovinu zvýšení procentní výměry důchodu.¹⁹⁰

Pokud příslušníkovi vznikne souběh výsluhového příspěvku a nárok na starobní důchod nebo invalidní. Je vyplácen výsluhový příspěvek v případě, že finančně převyšuje ostatní nároky na dávky z důchodového pojištění. Zákon tak eliminuje vyplácení výsluhového příspěvku a opětovným vznikem služebního poměru.¹⁹¹

12.5.4 JEDNORÁZOVÉ ODŠKODNĚNÍ

Jednorázové odškodnění ve výši 230 000 Kč se poskytne příslušníkovi, jehož služební poměr skončil v důsledku služebního úrazu nebo nemoci z povolání. Jednorázové odškodnění se každoročně zvyšuje poměrně k navýšení průměrné nominální měsíční mzdy fyzických osob v nepodnikatelské sféře dosažené podle zveřejněných údajů Českého statistického úřadu za předminulý kalendářní rok.¹⁹²

12.5.5 ÚMRTNÉ

Úmrtné zákon č. 361/2003 Sb., zákon o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů ponechával náležitosti úmrtného nepozměněné. Úmrtné bylo počítáno stejně jako v zákoně č. 186/1992 Sb., o služebním poměru příslušníků Policie České republiky.

12.6 ZÁVĚREČNÁ KOMPARACE A VYHODNOCENÍ DOPADŮ NOVÉHO SLUŽEBNÍHO ZÁKONA

12.6.1 ZAHRANIČNÍ ZKUŠENOSTI

V odlišnostech každého společenství (státu) je zákon o služebních poměrech příslušníků bezpečnostních sborů upraven přesně na potřeby dané země. Společným měřítkem evropských států je poskytování institutu výsluhových náležitostí, velký důraz je kladen na přechod příslušníka do civilního života bez konfliktů a sociálních či ekonomických dopadů na příslušníka. Evropské státy poskytují jiné finanční

---

¹⁸⁹ Srov. Zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru bezpečnostních sborů, § 42 odst. 14 písm. a

¹⁹⁰ Srov. Tamtéž, § 159

¹⁹¹ Srov. Tamtéž, § 160

¹⁹² Srov. Tamtéž, § 105

náležitosti, ale státy nezapomínají své služebníky státu náležitě a dovolím si konstatovat i patřičně ocenit.¹⁹³

Každý stát Evropského společenství upravuje vlastní náležitosti příslušníkům při ukončení služebních poměrů za plné pravomoci politických aparátů své země. Odlišností ve výše zmíněném je Rakousko, kde jsou v působnosti dva systémy sociálního zabezpečení svých služebníků státu (úřady sociálního zabezpečení rozdělen pod činnost ministerstva vnitra a ministerstva obrany). Odlišností Rakouska od ostatních členů je, že příslušníci ozbrojených složek státu v rámci systému důchodového zabezpečení náleží skupinově jako úředníci všeobecné správy (i úředníci v pracovním poměru ke státu). Mistrovou situaci lze spatřovat v období 1. republiky a jejich příslušníků ve služebním poměru se státem.¹⁹⁴

12.7 KOMPARACE FINANČNÍCH NÁLEŽITOSTÍ PŘI UKONČENÍ SLUŽEBNÍHO POMĚRU PODLE ZÁKONA Č. 153/1923 SB., A ZÁKONA Č. 100/1970 SB.

Základními normami pro aspekty finančních náležitostí příslušníků při ukončení služebních poměrů jsou brány v potaz:

✓ zákona č. 153/1923 Sb., kterým se upravují některé služební poměry četnictva a některé četnické požitky, zejména odpočivné a zaopatřovací

✓ zákona č. 100/1970 Sb., o služebním poměru příslušníků Sboru národní bezpečnosti (výše pro příjmu pro výsluhy)

12.7.1 JEDNORÁZOVÉ DÁVKY ODBYTNÉ A ODCHODNÉ

V roce 1923 byl přijat zákon č. 153/1923 Sb., kterým se upravují některé služební poměry četnictva a některé četnické požitky, zejména odpočivné a zaopatřovací, ten upravoval odbytné v případech, kdy příslušníkům nevznikl nárok na výslužné:

- ✓ gážistům náleželo tříměsíční služné s přídávky
- ✓ do 5 let služby náleželo jednorozční služné
- ✓ nad 5 let služby náleželo dvouroční služné a přídavek

---

¹⁹³ Srov. ŠETEK, J., Speciální systémy důchodového zabezpečení příslušníků silových resortů členů EU a NATO; Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, Praha, 2006

¹⁹⁴ Srov. ŠETEK, J., Zabezpečení vysloužilců podle jednoho zákona a jedním úřadem, *Práce & sociální politika*, 2011, roč.8,č.5, s.5.

Zřekl-li se příslušník výslužného, vyplatila se mu dávka ve výši jednorázového dvouletého služného spolu s četnickým přídavkem.

Zákon č. 100/1970 Sb., o služebním poměru příslušníků Sboru národní bezpečnosti přiznával institut odchodného. Bylo vypláceno dvěma způsoby, když služební poměr trval nejméně 6 let. Služební poměr trávající 6 let náležel jeden poslední hrubý měsíční příjem a za každá další následující rok se odchodné za každý rok zvyšovalo o jednu třetinu zmíněného příjmu. Finančním maximem byl šestinásobek posledního hrubého služebního příjmu příslušníka.¹⁹⁵

12.7.2 PLATOVÉ VYROVNÁNÍ

Podle zákona č. 153/1923 Sb., se neupravovaly dávky platového vyrovnání. Zákona č. 100/1970 Sb., dával platové vyrovnání příslušníkovi ve výši posledního služebního příjmu do přijetí k civilnímu pracovnímu poměru po údobí dvou let od ukončení služebního poměru. Služební poměr však musel přetrvávat minimálně 10 let a zároveň neměl příslušník nárok na důchod či příspěvek za službu.¹⁹⁶

12.7.3 PŘÍSPĚVEK ZA SLUŽBU / VÝSLUŽNÉ

Zákon o penzijní základně č. 153/1923 Sb., přiznával opakovatelné dávky týkající se ukončení služebního poměru četnictva. Za dobu minimálně 10 let u četnictva bylo již výslužné poskytováno. Nastaly i případy, kdy superarbitrážní řízení stanovilo četníka nezpůsobilého ke službě ze zdravotních důvodů trvalé neschopnosti, započítávala se délka pro výpočet na dobu deseti let. Za dobu 10 let služby bylo příslušníkovi přiznáváno 40% penzijní základny a za každý následující rok ve službě státu se zvyšovalo o 2,4%, nesmělo překročit výši penzijní základny.

Zákon č. 100/1970 Sb., o služebním poměru příslušníků Sboru národní bezpečnosti, stanovoval horní hranici dosažení věku 60 let u příslušníka pro přiznání příspěvku za službu. Dle let ve služebním poměru náležely příslušná procenta z hrubých služebních příjmů. Trvání poměru 15 let (dosažení věku 40 let) náležel příspěvek ve výši 20% a 20 let služby (dosažením věku 45 let) náležel příspěvek ve výši 30%. V případech, kdy příslušník podílel na budování Sboru národní bezpečnosti služební a jeho služební poměr trval méně než 20 let (dosažený věk byl 45 let) náleželo mu též výslužné ve výměře 30%.

---

¹⁹⁵Srov. Zákon č. 100/1970 Sb., o služebním poměru příslušníků Sboru národní bezpečnosti, § 108 odst. 2

¹⁹⁶Srov. Tamtéž, § 109

12.7.4 ÚMRTNÉ

Podle zákona č. 100/1970 Sb., úmrtné bylo poskytováno v trojnásobku měsíčního platu, což bylo nejvyšší hranicí. Při trvání služebního poměru nad 1 rok se institut zvyšoval o 10%, poskytován zmíněné výše. Při délce služebního poměru byl poskytován v podobě jednoho měsíčního platu příslušníka. Zákon č. 153/1923 Sb., poskytoval pouze tři měsíční penzijní základny.

12.8 KOMPARACE FINANČNÍCH NÁLEŽITOSTÍ PŘI UKONČENÍ SLUŽEBNÍHO POMĚRU PODLE ZÁKONA Č. 186/1992 SB., A ZÁKONA Č. 361/2003 SB.

S nástupem nového zákona č. 361/2003 Sb., se institut odchodného přiznával po minimální délce služebního poměru 6 let v bezpečnostních sborech s maximálním výplatným jednoho měsíčního služebního příjmu. S přibývajícými léty ve služebním poměru se zvyšoval o 1/3 ovšem do maximálního finančního stropu, který nesměl přesáhnout šestnásobek služebního platu. V zákoně č. 186/1992 Sb., se výše odchodného měnila na základě povahy vykonávaného povolání (přímý výkon povolání, např. účast v misi) s dělicím šestým rokem služebního poměru jako u zákona z roku 2005.

12.8.1 PLATOVÉ VYROVNÁNÍ

Přiznávání platového vyrovnání probíhalo podle zákona č. 186/1992 Sb., s finanční kompenzací po dobu dvanácti měsíců ode dne ukončení služebního poměru. Zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů neměnil prvky v platovém vyrovnání, vyrovnání platilo z předešlého zákona.

12.8.2 VÝSLUHOVÝ PŘÍSPĚVEK

Na rozdíl od zákona č. 186/1992 Sb., jsou patrné změny, které v souladu s legislativní novelizací nastaly u služebních poměrů. Zákon č. 361/2003 Sb., upravoval institut výsluhového příspěvku. Výsluhový příspěvek byl vyplácen až po 15-ti letech služby a procentní zvyšování bylo o 3% v případě, že policista sloužil 16 let a více. V maximální finanční kompenzaci byl příspěvek poskytován do výše 50% služebního příjmu příslušníka.

12.8.3 ÚMRTNÉ

Zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů ponechával stejnou úpravu (trojnásobek měsíčního hrubého platu policisty) ze zákona č. 186/1992 Sb., o služebním poměru příslušníků Policie České republiky. Obdobně je i zákon č. 221/1999 Sb., o vojácích, který garantuje přiznání dávek úmrtného ve vyšším standardu k pozůstalým osobám oproti zákonu č. 361/2003 Sb., tento zákon garantuje užší okruh pozůstalých pro přiznání finanční kompenzace úmrtného.

Analýzou způsobu zabezpečení pozůstalých podle výše dvou uvedených zákonů lze zkonstatovat, že je nejednotný z pohledu solidarity v čemž lze spatřovat etický problém.

13. ANALÝZA ETICKÝCH ASPEKTŮ VÝSLUHOVÝCH NÁLEŽITOSTÍ PO ROCE 1990

13.1 ETICKÉ ASPEKTY V KONTEXTU KE SLUŽBĚ ZA OBDOBÍ KOMUNISTICKÉ NADVLÁDY

Zásadní zlom nastal v roce 1995, v tomto roce Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky schválila zákon č. 33/1995 Sb., kterým se doplňuje zákon České národní rady č. 186/1992 Sb., o služebním poměru příslušníků Policie České republiky, ve znění pozdějších předpisů a zákon č. 100/1970 Sb., o služebním poměru příslušníků Sboru národní bezpečnosti, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 76/1959 Sb., o služebním poměru vojáků z povolání. Tato legislativní změna měla zásadní změnu zápočtu doby trvání služebního poměru pro přiznání výsluhových náležitostí, poněvadž z této doby se vyloučili některé funkce a činnosti vykonávané u tehdejších složek Sboru národní bezpečnosti, Československé lidové armády a Sboru nápravné výchovy.¹⁹⁷ Jednalo se o složky, které byly namířeny proti hodnotám demokracie a vykazovali represivní charakter pro rozvoj ochrany práv a svobod.

Zákon též uváděl výčet skutečností, za kterých nebyla stanovená doba započítávaná do služebního poměru. Bylo to v níže uvedených případech:¹⁹⁸

- ✓ podílel se na činnosti v sektoru s kontrarozvědným nebo rozvědným zaměřením nebo ve funkci vyšetřovatele
- ✓ začleněn v útvaru vojenské kontrarozvědky
- ✓ zapojen v útvaru rozvědky Československé lidové armády
- ✓ příslušník v úřadu politickovýchovném Federálního ministerstva vnitra, Ministerstva vnitra České republiky nebo Ministerstva vnitra Slovenské republiky, kde aktivně vykonával své zaměstnání
- ✓ přímý výkon politickovýchovné činnosti, zapojen ve funkci zástupce propagandisty

Výše zmíněný legislativní výčet byl zapojen z důvodu eliminace členů tehdejší komunistické nadvlády a budování ozbrojených složek bez pomyslného vlivu tehdejšího

---

¹⁹⁷ Srov. ŠETEK, J., Etické aspekty pro přiznání výsluhových náležitostí, *Práce & sociální politika*, 2011, roč. 8, č. 3, s. 5.

¹⁹⁸ Srov. Zákon č. 33/1995 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon České národní rady č. 186/1992 Sb., o služebním poměru příslušníků Policie České republiky, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 100/1970 Sb., o služebním poměru příslušníků Sborů národní bezpečnosti, ve znění pozdějších předpisů, § 114b odst. 3

režimu. Komunistický režim nepřispěl k budování demokracie a ochraně lidských práv občanů žijící ve společnosti. Impulsem pro tuto legislativní změnu služebních poměrů byl zákon č.198/1993 Sb., o protiprávnosti komunistického režimu a odporu proti němu. Lze se domnívat (podle vyjádření poškozenců komunistického totalitního režimu), že legislativní reformy z roku 1995 jsou nedostatečné, neboť se týkají pouze elitních struktur ozbrojených složek tehdejšího Československa za monopolního postavení Komunistické strany Československa. Některých součástí, které byly orientovány na potlačení základních práv a lidských svobod např. pohraniční stráž se tohoto zákona vůbec netýkají. Důsledné pokračování nastolené reformy z roku 1995 na bázi etických principů by se patřičně projevilo i v úspoře veřejných výdajů státu.¹⁹⁹

13.2 FINANČNÍ NÁLEŽITOSTI PŘÍSLUŠNÍKŮ VE SLUŽEBNÍM POMĚRU

Jednorázové a opakovatelné výsluhové náležitosti (výsluhový příspěvek, odbytné, odchodné) se vyplácí podle celkové délky služebního poměru v ozbrojených složkách státu.²⁰⁰ V souvislosti se zákonem č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků se lze domnívat o neetickém respektování služebního zařazení ve vojensky organizovaných sborech (armády, policie, vězeňských služeb, informačních služeb). Tento neetický přístup lze spatřovat v rozdílném zápočtu doby služby některých extrémních profesí (výkonných letců, výsadkářů, výkon stupně zvláštní povahy a zvláštní nebezpečnosti - služby pyrotechniků, mezinárodních pozorovatelů OSN a OBSE v krizových regionech, nasazení v rámci mezinárodního použití síly Charty OSN a v rámci mezinárodních sil NATO v zahraničí). Započítává se rovněž doba služby hodnocená podle předpisů o soudních a mimosoudních rehabilitacích.²⁰¹

Podle zákona č. 221/1999 Sb., o vojácích se doba služby pro přiznání výsluhových náležitostí zdvojnásobuje, zatím co podle zákona č. 361/2003 Sb., o bezpečnostních sborech pro příslušníky policie a ostatní příslušníky bezpečnostních sborů tomu tak není. V tom lze spatřovat zásadní etické dilema, neboť příslušníci policie

---

¹⁹⁹ Srov. ŠETEK, J., Etické aspekty pro přiznání výsluhových náležitostí, *Práce & sociální politika*, 2011, roč.8, č. 3. ISSN 0049-0962, s.5

²⁰⁰ Zákon č. 219/1999 Sb., vymezuje za složky ozbrojených sil - Armádu České republiky, Hradní stráž a Vojenskou kancelář prezidenta republiky

²⁰¹ Srov. ŠETEK, J., Zabezpečení vysloužilců podle jednoho zákona a jedním úřadem, *Práce & sociální politika*, 2011, roč.8,č.5, s.5.

a záchranného hasičského sboru plní rovněž poslání extrémních profesí (pyrotechnik apod.), účastní se rovněž zahraničních misí pod patronací OSN, NATO a OBSE v krizových regionech.

13.3 ETICKÁ DILEMA VÝSLUHOVÝCH NÁLEŽITOSTÍ MIMO LEGISLATIVY O SLUŽEBNÍCH POMĚRECH

a) Problém personální výstavby zainteresovaných resortů

Důsledkem nejednotné legislativy služebních poměrů a neefektivní personální politiky je mnoho systemizovaných funkcí v armádě a bezpečnostních sborech odpovídající v převážné míře pracovní-právnímu vztahu ve služebním poměru. Tím dochází

k enormnímu finančnímu zatížení personálními mandatorními výdaji zainteresovaných resortů. Příjemci výsluhových náležitostí jsou osoby, jejichž zařazení by na základě analýzy vykazované činnosti neodpovídalo služebnímu poměru. V tom spočívá provázanost ekonomického a etického problému managementu lidských zdrojů.

Z výše uvedených důvodů je vedle reformy služebních poměrů nezbytná zásadní reforma personální politiky zainteresovaných složek. Ta by spočívala v redukci některých systemizovaných míst v rámci služebního poměru a v jejich následném převedení do pracovního poměru. V armádě a bezpečnostních sborech by se jednalo zejména o systemizovaná místa, která lze personálně zabezpečit pracovním poměrem, a to hlavně v logistice, ekonomickém a finančním zabezpečení, personalistice, technickém zajištění, public relations apod.

b) Ekonomicko-etický rozpor ve zdaňování výsluhových náležitostí

Dne 1. ledna 2011 vstoupil v platnost zákon o daních z příjmů č. 346/2010 Sb., kterým se mění zákon č. 586/1992 Sb. Tímto byla odstraněna výjimka osvobození zdanění výsluhových náležitostí ozbrojených sil a bezpečnostních sborů. Tato zvláštní srážková daň byla stanovena ve výši 15%. Lze se domnívat, že tato změna zákona, je v přímém rozporu s ústavními principy České republiky, vyvolává právní nejistotu a porušuje ochranu již v minulosti nabytých majetkových práv. Vstupem do armády, policie a dalších složek nám všem vznikly povinnosti dle služebních zákonů 221/1999 Sb. a 361/2003 Sb., ale také nároky na výsluhové náležitosti. Ukončením služebního poměru, je stát od tohoto okamžiku

v postavení povinného a je tedy povinen plnit své závazky platné ke dni ukončení služebního poměru. Jakýkoliv jiný výklad by totiž státu umožňoval kdykoliv modifikovat své, v minulosti vzniklé závazky a to pouze na základě své vlastní libovůle. Takový přístup by ovšem byl ve zřejmém rozporu s hodnotami, které chrání ústavní pořádek České republiky a rovněž i s jejími mezinárodními závazky. Jestliže se zvažovalo zdaňování již přiznaných výsluhových náležitostí z etického hlediska by obstálo uvalení daně pouze na jejich valorizaci.

14. FINANČNÍ ZABEZPEČENÍ Z POHLEDU TRVALÉHO SOCIÁLNÍHO SYSTÉMU – ZAHRANIČNÍ PRACOVISTĚ

Každá instituce a organizace se finančně zabezpečuje na základě legislativních norem či nařízení. Legislativní normy lze prioritně členit do dvou základních skupin. V náležitostech finančního zabezpečení zaměstnanců vykonávajících službu v zahraničí jsou zde platné externí dokumenty. Jsou jimi např. zákon č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání; zákon č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů; zákon č. 119/1992 Sb., o cestovních náhradách; nařízení vlády č. 62/1994, o poskytování náhrad některých výdajů zaměstnanců rozpočtových a příspěvkových organizací s pravidelným pracovištěm v zahraničí, ve znění nařízení vlády č. 183/1999 Sb.,

Interními dokumenty resortu Ministerstva obrany pro zabezpečení zaměstnanců zahraničních pracovišť je rozkaz ministerstva obrany ČR č. 30/1998, který plně respektuje záměry státní politiky orientované vůči zaměstnancům na zahraničních pracovištích Ministerstva obrany.

Z celkového pohledu na dělení finančního zabezpečení můžeme zúčastněné rozdělit na dvě strany – subjekty a objekty finančního zabezpečení.

15. VÝZKUM POVĚDOMÍ ETICKÉHO MYŠLENÍ U VÝSLUHOVÝCH NÁLEŽITOSTÍ POLICIE A ARMÁDY ČESKÉ REPUBLIKY NA ÚZEMÍ JIHOČESKÉHO KRAJE

- **Úvod a cíl výzkumu**
- **Výsledky výzkumu**
- **Výzkumné otázky:**
  - Jste zaměstnán ve služebním poměru u Policie či Armády České republiky?
  - Jsou zohledňovány etické aspekty pro výsluhové náležitosti?
  - Souvisí nějak etika s historickými aspekty, zejména služba v politických totalitních režimech?
  - Je Vám známa legislativa, která upravuje etické aspekty?
  - Pokud je Vám známa legislativa, navrhoval byste v ní patřičné změny?
  - Myslíte si, že je zájem veřejnosti o tuto problematiku?
- **Závěr**

Úvod a cíl výzkumu

Téma: Povědomí etického myšlení u výsluhových náležitostí Policie a Armády České republiky na území Jihočeského kraje

Hypotéza: Domnívám se, že povědomí etiky ve výsluhových náležitostech bude vyšší u Policie České republiky.

Cíl výzkumu: Zjistit zda je vyšší procento povědomí ve vztahu služebního poměru a etiky. Zda je to u Policie České republiky nebo u Armády České republiky.

Charakteristika respondentů: Respondenti byli vybráni v počtu 30 a 30 (PČR a AČR), osloveni nebyli vojenští lékaři z důvodu jiného profesního výkonu služby.

Výzkumné otázky

- 1) Jste zaměstnán ve služebním poměru u Policie či Armády České republiky?
  - a) AČR
  - b) PČR
- 2) Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?
  - a) VYUČEN
  - b) STŘEDOŠKOLSKÉ (SŠ)
  - c) VYSOKOŠKOLSKÉ (VOŠ, VŠ)
- 3) Jsou zohledňovány etické aspekty pro výsluhové náležitosti?
  - a) ANO
  - b) NE
- 4) Souvisí nějak etika s historickými aspekty, zejména služba v politických totalitních režimech?
  - a) ANO
  - b) NE
- 5) Je Vám známa legislativa, která upravuje etické aspekty?
  - a) ANO
  - b) NE
- 6) Pokud je Vám známa legislativa, navrhoval byste v ní patřičné změny?
  - a) ANO
  - b) NE
- 7) Myslíte si, že je zájem veřejnosti o tuto problematiku?
  - a) ANO
  - b) NE

VYHODNOCENÍ VÝZKUMU

SLUŽEBNÍ POMĚR	VYUČEN	SŠ	VOŠ,VŠ
AČR	3:7	4:6	4:6
PČR	X	5:5	7:3

Výzkumem bylo zjištěno nejvyšší procento povědomí etiky u respondentů Policie České republiky a to 70% dotazovaných vysokoškolsky vzdělaných policistů bylo obeznámeno s problematikou etiky. S problematikou se zabývali buď v rámci studia svých vystudovaných vysokých škol, v rámci specializovaných školení, které jim Policie České republiky nabídla nebo v rámci svého volného času, kdy rozvíjeli svoji profesní informovanost týkající se všeobecně služebních poměrů a vykonávané práce. Mimo dotazníky bylo sděleno většinou respondentů Policie České republiky vysokoškolsky vzdělanými, že etiku ve svém povolání potřebují denně k výkonu svého povolání, rozhodování v pro ně nejistých záležitostech a úkolech.

Z tohoto výzkumu vyplývá, že etika by měla být více zařazena do přípravných škol pro budoucí policisty. V některých případech svého budoucího povolání by jim etika mohla být nápomocna se rozhodovat ve výše zmíněných záležitostech služby pro stát i pro své spoluobčany.

Závěr výzkumu

Výsledky výzkumu zcela potvrdily hypotézu, a sice že povědomí etiky ve výsluhových náležitostech je na vyšší úrovni u Policie České republiky s vysokoškolsky vzdělanými policisty. Domnívám se, že je to způsobeno faktory, jako jsou např. nižší požadavek na vzdělání k přijetí do služebního poměru naproti tomu u vojáků minimální postačující dosažené vzdělání vyučen v oboru a také nízká fundace vzdělanosti v eticko-historických vědách v rámci studia.

ZÁVĚR

Diplomová práce se orientovala na etickou rovinu pro přiznání výsluhových náležitostí vysloužilcům ozbrojených sil a bezpečnostních sborů. Před samotným začátkem psaní této práce se autor domníval, že vybrané téma nebude nijak jednoduché. Převážná část prezentovaných informací šla a jde ruku v ruce s vývojem samotné společnosti tedy se zákony týkajícími se služebních poměrů ozbrojených složek a bezpečnostních sborů. Diplomová práce se v závislosti na zákonech od prvních stránek vyvíjí až k dnešní podobě legislativních úprav na stránkách konečných. Služební poměr je zde prezentován od dob četnictva až k dnešní podobě Armády a Policie České republiky současně s neodmyslitelným spojením sociálního zabezpečení po ukončení aktivních služebních poměrů.

Jak již bylo zmíněno výše, že služební poměry se vyvíjely se společností a také v závislosti s politickou situací, politické události několika posledních let potvrdily propojenost služebních poměrů s nastolením industriální (rizikové) společnosti. Pokládat si otázku, zda jsou ozbrojené složky spolu s bezpečnostními sbory nezbytné pro společnost, potvrzuje výskyt válečných konfliktů v dějinách s jejich nasazením. Poskytují nám pro nás pomyslnou ochranu uvnitř státu tak i z vnějšku. Pocit bezpečnosti pro občany je hlavním faktorem pro dobré řízení státního aparátu. Prestiž a ocenění od občanů, kterou přinášela služba pro stát v dřívějších politických režimech, počínajíc od dob prvních reforem Marie Terezie enormně klesla o několik úrovní na dnešní. Někdo by mohl říci, že dnes je příslušník bezpečnostních sborů brán jen a pouze jako někdo kdo se snaží lidem znepríjemnit život svou každodenní prací nejen pro stát, ale i pro občany žijící ve společenství.

Při historické exkurzi do zaměstnaneckých vztahů (zejména ke státu) se služební poměr, jako pojem začal profitovat v období Rakouska-Uherska v policejních složkách. Jeho vývoj přešel z tohoto období přes období první republiky, nacistické okupace, socialismu až do současnosti. Tedy s politologického hlediska prošel demokratickými i totalitními politickými systémy, z ekonomického hlediska systémy centrálně řízenými a tržními. Analýzou těchto období lze také brát v úvahu etické roviny služby a tomu přiznaných náležitostí. Další etické dilema lze spatřovat pro přiznání či zamítnutí výsluhových náležitostí při ukončení služebního poměru v důsledku profesně etického selhání příslušníka.

U složek armády v rámci historického pohledu nebyly nikdy brány v potaz účasti v nespravedlivých válkách. Jako příklad lze uvést účast vojáků zemí Trojspolku v I. světové válce, kdy veteránům nově vzniklý právní systém Československa garantoval stejné standardy, jako legionářům. Obdobný příklad lze také dokladovat v Německu za období Výmarské republiky. Tento postoj k veteránům z etického hlediska byl doložen v práci sociologickou teorií vnučených rolí.

Důsledkem analýzy a komparace legislativních norem ohledně služebních poměrů lze konstatovat, že v určitých historických souvislostech vývoje Československa a České republiky se výše uvedené etické souvislosti respektovaly, a to období první republiky, po roce 1945 a po roce 1990. V první republice se jednalo o propuštění ze služebního poměru (z řad četnictva, finanční stráže) z důvodu spáchání trestného činu a tudíž pozbytí služební hodnosti s následným zredukováním nebo dokonce zamítnutím přiznání finančních výsluhových náležitostí. Další období lze sledovat v roce 1945 až 1948, kdy do výsluhových náležitostí se nezapočítávala doba služby u protektorátní policie, četnictva a vládního vojska. Bez ohledu účastníka těchto složek na odboji. Zvláštní národní tragédií je období komunistické nadvlády. Vlivem monopolní stranické ideologie výsluhové náležitosti plně ztratily kompenzační charakter „negativních“ vlastností služebního poměru.

Zvláštní národní tragédií je období komunistické nadvlády. Vlivem monopolní stranické ideologie výsluhové náležitosti plně ztratily kompenzační charakter „negativních“ vlastností služebního poměru. Za další období národní tragédie lze považovat normalizaci od roku 1969, zejména v této éře docházelo k rozsáhlému propouštění z řad tehdejšího Sboru národní bezpečnosti a Československé lidové armády, a to důsledkem sympatií těchto postižených osob s reformními záměry „Pražského jara 68“. Tyto osoby odešly ze služebního poměru bez patřičných kompenzací. Po roce 1990 okamžitě po událostech 17. listopadu 1989 a následném obratu k demokratickému politickému systému se začalo realizovat respektování etických zásad při propuštění, přestože pro propuštění a následné přiznání výsluhových náležitostí nebyly jasně stanoveny legislativní normy. Pro tuto realizaci byl pouze schválen zákon č. 169/1990 Sb., o občanských komisích působící v resortu ministerstva vnitra. Významný zákon byl až v roce 1995, zákon č. 33/1995 Sb., o služebním poměru příslušníků Policie České republiky, který zrušil dobu služby pro přiznání výsluhových náležitostí ve složkách ministerstva vnitra, obrany a spravedlnosti zaměřené proti hodnotám demokracie.

Ekonomické a finanční náležitosti spojené s odchodem z aktivního služebního poměru jsou veřejností někdy negativně vnímány. Autor se domnívá, že je to způsobeno značnou neznalostí této problematiky, historickými aspekty těchto složek ve společnosti za období komunistické nadvlády a v některých případech i vlivem bulvárních médií.

V přiznávání finančních výsluhových náležitosti, jako určitého pozitiva spojeného s odchodem většina zmíněných negativistů nevidí aspekt určité profesní a v neposlední řadě zdravotní deformace spojené se službou pro stát. Pro spoluobčany není patrná odpovědnost a míra profesní etiky, které s sebou zaměstnání pro stát obnáší. To je koneckonců i důsledek pozůstatku neblahých 40 let komunistické nadvlády, kdy důsledkem tehdejší monopolní stranické ideologie se ve vzdělávacích programech nerespektovala etická dilema na bázi solidarity a subsidiarity. Vztah etiky a vzdělání pro služební poměry potvrdil mj. i zrealizovaný výzkum.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

TIŠTĚNÉ DOKUMENTY

- ARON, R., *Trois essais sur l'âge industriel*, Paříž:1966, Plon, ISBN: B0014YJWA0.
- BECK, U., *Riziková společnost: na cestě k jiné moderně*, Praha:2004, Sociologické nakladatelství, ISBN: 80-86429-32-6.
- CLAUSEWITZ, Carl von. *O válce : Dílo z pozůstalosti generála Carl von Clausewitze*. Z. Sekal. 2. vyd., Brno: Bonus A, 1996, ISBN 80-85914-27-1.
- HUNTINGTON, S.P., *The Soldier and the State: The Theory and politics of Civil-military Relations*, United States of America:1957, Harvard University Press, ISBN 0-674-81736-2.
- KANT., I., *Základy metafyziky mravů*, Praha:1990, Svoboda, ISBN 80-205-0152-5
- MARX, K., *Kapitál I*, Praha, Svoboda, 1978
- MASARYK, T.G., *Nová Evropa: Stanovisko slovanské*, Brno:1994, Doplněk, ISBN 80-85765-29-2.
- KALOUSEK, M., *Vládní vojsko 1939-1945. Vlastenci či zrádci?*. Praha : Libri, 2002. ISBN 80-7277-063-2.
- KELLER, J., *Úvod do sociologie*, Praha: 2006, Sociologické nakladatelství SLON, ISBN 80-86429-39-3.
- ŠEFČÍK., V., *Ekonomika obrany státu*, Praha:1999, Ministerstvo obrany České republiky, ISBN: 80-7278-014-X.
- ŠOLC, Jiří. *Ve službách prezidenta: generál František Moravec ve světle archívních dokumentů*. Praha: Vyšehrad, 1994. ISBN 80-7021-115-6.
- SMITH., A., *Pojednání o podstatě a původu bohatství národů*, Praha:2001, Liberální institut, ISBN: 80-86-389-15-4.
- *Všeobecná encyklopedie*, Praha:1999, Diderot, ISBN: 80-902555-8-2
- VASQUEZ, J., *The war puzzle revisited*, New York: 2009, Cambridge university press, ISBN: 978-051708234.
- PARSONS, T., *The structure of social action*, New York:1968, The Free Press, ISBN 0-02-921130-1.
- PRANDSTRALER, G., *Forze soliali emergenti, quali perché*, Italy:1993, Franco Angeli, ISBN 978-8820428426.

- POTŮČEK, M., *Sociální politika*, Praha:1995, Sociologické nakladatelství, ISBN 80-85850-01-X.
- TOMEŠ, I., *Právo sociálního zabezpečení*, Praha: 1998, Spolek českých právníků Všehrd, ISBN 80-85305-39-9.
- ŠETEK, J., Konkurence služebních poměrů na trhu práce, *Práce & sociální politika*, 2011, roč.8, č. 1. ISSN 0049-0962.
- ŠETEK, J., Zabezpečení vysloužilců podle jednoho zákona a jedním úřadem, *Práce & sociální politika*, 2011, roč. 8, č. 1. ISSN 0049-0962.
- ŠETEK, J., Etické aspekty pro přiznání výluhových náležitostí, *Práce & sociální politika*, 2011, roč.8, č. 3. ISSN 0049-0962.
- ŠETEK, J., Speciální systémy důchodového zabezpečení příslušníků silových resortů členů EU a NATO; Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, Praha, 2006
- ŠETEK, J., Dimenze teorií hodnoty života, *Marathon*, 2013, roč. 6, č. 119, ISSN 1211-8591.
- ŠETEK, J., Karel Vítězslav Vít- bojovník za svobodu, *Český zápas-Týdeník Církve československé husitské*, 2009, roč. 89, č. 50, ISSN 0323-1321.
- ŠETEK, J., Soudobá globalizace ve světě kompendia sociální nauky církve, *Marathon*, 2009, č. 92, ISSN 1211-8591.
- ŠETEK, J., Doktorská a disertační práce, *Sociální politika v obranné doktríně státu*, Vysoká škola ekonomická, Praha: 2001.
- ŠETEK, J., Možnosti zařazení personálu Zdravotnické záchranné služby do služebního poměru, *Práce & sociální politika*, 2011, roč. 8, č. 10, ISSN 0049-0962.
- ŠETEK, J., Dimenze a východiska teorií Carla von Clausewitze, *Marathon*, 2009, roč. 13,č.5, ISSN 1211-8591.

LEGISLATIVNÍ DOKUMENTY

- Zákon o služebním poměru bezpečnostních sborů č. 361/2003 Sb., o služebním poměru bezpečnostních sborů; ve znění platném k 23. září 2003
- Zákon č. 334/1991 Sb., o služebním poměru policistů zařazených ve Federálním policejním sboru a Sboru hradní policie. Ve znění platném k 10. července 1991
- Zákon č. 170/2002 Sb., o válečných veteránech; ve znění platném k 9. dubna 2002
- Zákona č. 357/2005 Sb., o ocenění účastníků národního boje za vznik a osvobození Československa a některých pozůstalých po nich, o zvláštním příspěvku k důchodu některým osobám, o jednorázové peněžní částce některým účastníkům národního boje za osvobození v letech 1939 až 1945; ve znění platném k 7. května 2005
- Zákon č. 76/1959 Sb., o některých služebních poměrech vojáků; ve znění platném k 18. prosince 1959
- Zákon č. 186/1992 Sb., o služebním poměru příslušníků Policie České republiky; ve znění platném k 19. března 1992
- Zákon č. 154/1994 Sb., o Bezpečnostně informační službě; ve znění platném k 7. července 1994
- Zákon č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání; ve znění platném k 14. září 1999
- Zákon č. 153/1923 Sb., kterým se upravují některé služební poměry četnictva a některé četnické požitky, zejména odpočivné a zaopatřovací; ve znění platném k 4. července 1923
- Zákon č. 11/1918 Sb., o zřízení samostatného státu československého; ve znění platném k 28. říjnu 1918
- Zákon č. 63/1918 Sb., o podpoře nezaměstnaných; ve znění platném k 10. 12. 1918
- Zákon č. 33/1995 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon České národní rady č. 186/1992Sb, o služebním poměru příslušníků Policie České republiky; ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 100/1970 Sb., o služebním poměru příslušníků Sborů národní bezpečnosti; ve znění pozdějších předpisů; ve znění platném k 8. února 1995
- Zákon č. 428/1992 Sb., o náležitostech a náhradách výdajů poskytovaných příslušníků Policie České republiky v souvislosti s výkonem služby; ve znění platném k 11. srpnu 1992
- Zákon č. 76/1922 Sb., o vojenských požitcích zaopatřovacích; ve znění platném k 17. února 1922

- Zákon č. 153/1923 Sb., kterým se upravují některé služební poměry četnictva a některé četnické požitky, zejména odpočivné a zaopatřovací; ve znění platném k 4. července 1923
- Zákon č. 149/1947 Sb., o národní bezpečnosti; ve znění platném k 11. července 1947
- Zákon č. 286/1948 Sb., o národní bezpečnosti; ve znění platném k 21. prosince 1948
- Zákon č. 149/1947 Sb., o národní bezpečnosti; ve znění platném k 11. července 1947
- Zákon č. 33/1957 Sb., o sociálním zabezpečení příslušníků ozbrojených sil; ve znění platném k 4. července 1957
- Zákon č. 59/1969 Sb., o některých změnách ve služebním poměru vojáků z povolání; ve znění platném k 5. června 1969
- Zákon č. 100/1970 Sb., o služebním poměru příslušníků Sboru národní bezpečnosti; ve znění platném k 17. listopadu 1970
- Zákon č. 15/1914 ř. z., o služebním poměru státních úředníků a státních sluhů (služební pragmatika); ve znění platném k 25. ledna 1914
- Zákon č. 103/1926 Sb., o úpravě platových a některých služebních poměrů státních zaměstnanců. (Platový zákon); ve znění platném k 24. června 1926
- Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů; ve znění platném k 1. lednu 1996

INTERNETOVÉ ZDROJE

- VOJENSKÝ ÚŘAD SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ, *Ministerstvo obrany České republiky*, [online], [citováno 20. 1. 2014], Dostupné na: <http://www.mocr.army.cz/scripts/detail.php?id=12312>.
- STRUČNÝ ÚVOD DO PROBLEMATIKY SLUŽEBNÍHO POMĚRU PŘÍSLUŠNÍKŮ BEZPEČNOSTNÍCH SBORŮ. *Mzdová praxe*, [online], [citováno 20. 1. 2014], Dostupné na: [http://www.mzdovapraxe.cz/archiv/dokument/doc-d34076v43553-strucny-uvod-do-problematiky-sluzebniho-pomeru-prislusnik/?search_query=\\$index=2083](http://www.mzdovapraxe.cz/archiv/dokument/doc-d34076v43553-strucny-uvod-do-problematiky-sluzebniho-pomeru-prislusnik/?search_query=$index=2083).
- ETIKA VOJENSKÉHO PROFESIONÁLA. *Duchovní služba Armády České republiky*, [online], [cit. 27. 1. 2014], Dostupné na: <http://www.kaplani.army.cz/index.php?id=21>.
- KODEX ETIKY VOJÁKA Z POVOLÁNÍ A VOJÁKA V AKTIVNÍ ZÁLOZE DOBROVOLNÉ. *Duchovní služba Armády České republiky*, [online], [cit. 27. 1. 2014], Dostupné na: <http://www.kaplani.army.cz/index.php?id=54>.
- ETICKÝ KODEX POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. *Služba veřejnosti a prestižní povolání*, [online], [cit. 27. 1. 2014], Dostupné na: <http://www.policie.cz/clanek/zverejnene-informace-zverejnene-informace-2013-eticky-kodex-policie-ceske-republiky.aspx>.
- ŠEDIVÝ, J., *Válka: rámeček pro analýzu*, [online], [cit. 20. 1. 2014], Dostupné na: <http://prg.xf.cz/kniha/kap7.htm>.
- POLEMOLOGY. *Problematik der polemology*, [online], [cit. 16. 1. 2014], Dostupné na: <http://www.uni-protokolle.de/Lexikon/Polemologie.html>.
- PÉČE O VÁLEČNÉ VETERÁNY A BÝVALÉ VOJÁKY. *Ministerstvo obrany České republiky*, [online], [cit. 20. 1. 2014], Dostupné na: http://www.veterani.army.cz/htm/1_3.html.
- ZPRAVODAJSKÝ SYSTÉM ČR. *Úřad pro zahraniční styky a informace*, [online], [cit. 15. 1. 2014], Dostupné na: <http://www.uzsi.cz/cz/zpravodajsky-system-ceske-republiky.html>.
- POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY, *O policii ČR*, [cit. 15. 1. 2014], Dostupné na: <http://www.policie.cz/clanek/o-nas-policie-ceske-republiky-policie-ceske-republiky.aspx>.

- ARMÁDA ČESKÉ REPUBLIKY SE PŘEDSTAVUJE. in *Armáda České republiky*. [online], [cit. 15. 1. 2014], Dostupné na: <http://www.acr.army.cz/scripts/detail.php?id=5090>.
- STATISTICKÁ ROČENKA 2013 ČESKÁ REPUBLIKA, Hasičský záchranný sbor ČR, Praha 2014.
- STATISTICKÁ ROČENKA 2012 Generálního ředitelství cel, Praha 2013.
- STATISTICKÁ ROČENKA 2012 Generálního ředitelství vězeňské služby, Praha 2013.

SEZNAM ZKRATEK

EU – Evropská Unie

NMV ČSSR – Nařízení Ministerstva Vnitřní Československé Socialistické Republiky

SNB – Sbor Národní Bezpečnosti

MV ČR – Ministerstvo Vnitřní České Republiky

OBSE – Organizace pro Bezpečnost a Spolupráci v Evropě

NATO – Severoatlantická aliance

ABSTRAKT

REMIŠ, F. *Etika pro přiznání výsluhových náležitostí příslušníků ozbrojených sil a bezpečnostních sborů v politickém demokratickém systému*. České Budějovice 2014. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra etiky, psychologie a charitativní práce. Vedoucí práce Ing. Jaroslav Šetek Ph.D.

KLÍČOVÉ POJMY: výsluhové náležitosti, ozbrojené síly, bezpečnostní sbor, politický systém, Policie České republiky, služební poměr, příslušník, etika přiznání, demokratický systém.

Příslušníci ve služebním poměru k ozbrojeným silám a bezpečnostním sborům jsou v současnosti ve státech Evropské unie a NATO považováni za zvláštní samostatnou kategorii personálu státní správy. Je to dáno jejich převážně „negativními“ zvláštnostmi služby pro demokratický politický systém, to se projevuje v oblastech lidských práv a svobod, politických práv, sociálně pracovních a trestně právních. Proto se k těmto skupinám vztahují zvláštní pravidla ze systému sociálního zabezpečení, který se vyznačuje také etickou dimenzí. Konkrétně v podmínkách České republiky se jedná o postoj ke službě v dřívějším totalitním režimu. Rovněž se sleduje i opodstatněnost systemizovaných míst ve služebním poměru.

THE ABSTRACT

REMÍŠ, F. The ethics for the granting of discharged requirements of the armed forces and security corps in the political democratic system.

České Budějovice 2014. Diploma thesis. University of South Bohemia in České Budějovice. Faculty of Theology. Department of Ethics, Psychology and Charity Work, Thesis supervisor : Ing. Jaroslav Šetek Ph.D.

KEY CONCEPTS: discharged elements, the armed forces, security corps, the political system, the Police of the Czech Republic, the service employment, the member, the ethics of confession, a democratic system.

Members in the service employment to the armed forces and the security corps are currently in the States of the European Union and NATO considered as the special separate category of the State administration staff. This is due to their mostly “negative” specifics of the service for a democratic political system, it manifests in the areas of human rights and freedoms, political rights, social work and criminal justice. Therefore, the special rules of the social security system, which is also characterized by the ethical dimension, are related to these groups. Specifically, in the Czech Republic this is the attitude to the service in the former totalitarian regime. There is also monitored the merit of the systematized places in the service employment.